

**Східноукраїнський інститут
економіки та управління**

VIII МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ»

11-12 вересня 2015 року

VIII МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

«ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ»

11-12 сентября 2015 года

Запоріжжя
2015

УДК 330(063)
ББК 65я43
П 78

У збірнику представлені матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми сучасної економіки».

У збірник увійшли матеріали секцій: «Макроекономіка», «Інституціональна економіка», «Економіка галузевих ринків», «Економіка суспільного сектору», «Економіка праці», «Економіка розвитку», «Міжнародна економіка», «Фінансова економіка», «Банки та банківська діяльність», «Економіка фірми», «Економіка і менеджмент інновацій».

Наукове видання призначене для науковців, практиків, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, а також для широкого кола читачів.

Усі матеріали публікуються в авторській редакції.

Проблеми сучасної економіки: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11-12 вересня 2015 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2015. – 124 с.

Проблемы современной экономики: сборник материалов VIII Международной научно-практической конференции (г. Запорожье, 11-12 сентября 2015 года) / Восточноукраинский институт экономики и управления. – Запорожье: ОО «ВИЭУ», 2015. – 124 с.

УДК 330(063)
ББК 65я43

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. МАКРОЕКОНОМІКА

Колодійчук А.В.

АНАЛІЗУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПІДґРУНТЯ ТРАНСКОРДОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ ТА РУМУНСЬКОЇ МАРАМУРЕЩИНИ	7
--	---

Онучак А.Ю.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	10
---	----

Фатич В.В., Лозовик Д.Б.

СТАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	12
---	----

СЕКЦІЯ 2. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Новікова Н.О.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	15
--	----

Федоришин В.С.

УДОСКОРНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	18
--	----

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Майборода Ю.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОТРАНСПОРТУ У РОЗРІЗІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ КРАЇН ЄС	21
---	----

Маловичко С.В.

АНАЛІЗ РИНКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ.....	23
--	----

Міщенко В.С.

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ВИТРАТ У СКОТАРСТВІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ MS EXCEL	24
--	----

Огановська А.В.

ВИЗНАЧАЛЬНІ ФАКТОРИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АПК	27
---	----

Поліщук Н.В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АГРАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС	30
---	----

Шаманська О.І.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ	33
--	----

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ

Химченко О.В.

ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА	37
--	----

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Брусенко Н.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН 40

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА РОЗВИТКУ

Грицишен Д.О.

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ПРІОРИТЕТНИХ ОБ'ЄКТІВ

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ 44

Задорожна В.В., Дулік Т.О.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ

СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ 47

Шашков С.В.

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕСУРСНИХ ФУНКЦІЙ

ОБ'ЄКТІВ МАЛОЇ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ 49

Якімцов В.В.

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕТОДОЛОГІЇ СИНЕРГЕТИКИ 51

СЕКЦІЯ 7. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Карасьова Н.А.

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ЇХ ВПЛИВ

НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ 53

Кардаков О.Ю.

ІНФОРМАЦІЙНА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ 55

Полякова Ю.В.

РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА:

ОСОБЛИВОСТІ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ 58

Степанова Я.О.

АНАЛІЗ ЕТАПІВ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА МВФ 60

Яковенко О.В.

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ЗЕД

ОРГАНАМИ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ 64

СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСОВА ЕКОНОМІКА

Жужа М.К.

МІСЦЕ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА 67

Івахненко І.С.

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

В ІНВЕСТИВАННЯ У РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ 69

Курков М.С.

СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ. 71

Лис Н.П. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	74
Лядова Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ	76
Рамський А.Ю. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ ЗАЛЕЖНО ВІД РІВНЯ РИЗИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ	79
 СЕКЦІЯ 9. БАНКИ ТА БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Криворотова Т.В., Недедя Л.В. АНАЛІЗ СТАНУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	81
 СЕКЦІЯ 10. ЕКОНОМІКА ФІРМИ	
Бойко О.С. ФІНАНСУВАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ КРАУДФАНДІНГУ	85
Бояринова К.О. ЕКОНОМІЧНА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ	88
Драган А.Д. СТВОРЕННЯ ВІДДІЛУ ЦІНОВОГО МОНІТОРИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ	89
Ібрагімов Е.Е. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	92
Ляшкевич О.Ю. ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ ЕНЕРГОЄМНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	94
Римкіна М.С. УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	96
Сороківська О.А. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ ПРОБЛЕМАТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	98
Теплюк М.А. РАЦІОНАЛІЗМ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	101
Шашин О.Ю. ОБЛІК АУТСОРСИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ	103

СЕКЦІЯ 11. ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙ

Бегманова А.О.

МОДЕЛЬ КЛАСТЕРНОГО РАЗВИТИЯ

«ТРОЙНАЯ СПИРАЛЬ» В КАЗАХСТАНЕ 105

Більська О.В.

ОЦІНКА ПІДХОДІВ І КОНЦЕПТ СУТНОСТІ

СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ 107

Городня Т.А., Пилипців М.І.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА,

ЯК ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ НА РИНКУ 110

Захаркін О.О.

ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ ІННОВАЦІЙНЕ ІНВЕСТИВАННЯ

З УРАХУВАННЯМ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ..... 112

Пішенін І.К.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ

ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ 115

Присяжнюк А.Ю., Гришко М.Г.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ..... 117

Січкаренко К.О.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

ТА ПОТРЕБА У НОВИХ РЕЧОВИНАХ І МАТЕРІАЛАХ 120

СЕКЦІЯ 1. МАКРОЕКОНОМІКА

Колодійчук А.В.

кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник

Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього

Національної академії наук України

м. Львів, Україна

АНАЛІЗУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПІДґРУНТЯ ТРАНСКОРДОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ ТА РУМУНСЬКОЇ МАРАМУРЕЩИНИ

Нормативно-правове забезпечення є не лише складовою транскордонного співробітництва, але й базисом, який визначає «правила гри» для суб'єктів взаємодії у транскордонному просторі. Одним з найбільш проблемних питань українсько-румунської взаємодії є питання активізації участі у ній Івано-Франківської області та румунського повіту Марамуреш. Регіональні правові акти, прийняті на Івано-Франківщині упродовж 2009–2013 рр. щодо налагодження транскордонного співробітництва, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Базова нормативно-правова база Івано-Франківщини в розрізі транскордонного та прикордонного співробітництва в 2009-2013 рр.*

I. Розпорядження голови Івано-Франківської ОДА	II. Рішення Івано-Франківської обласної ради та Івано-Франківської міської ради
Розпорядження № 497 від 19.07.2013 р. «Про створення робочої групи із дослідження економічних та соціальних передумов відкриття пункту пропуску Шибене-Поєніле-де-Суб-Мунте»; Розпорядження № 577 від 27.08.2013 р. «Про обласну комісію з конкурсного відбору проектів транскордонного співробітництва»; Розпорядження № 690 від 14.10.2013 р. «Про створення робочої групи з питань підготовки проектів у рамках Стратегії ЄС для Дунайського регіону»; Розпорядження № 795 від 02.12.2013 р. «Про участь у міжнародній конференції в Європарламенті з питань розвитку стратегії ЄС для регіону Карпат»; Розпорядження № 646 від 04.09.2012 р. «Про членство в Інституті Регіонів Європи (ІРЕ)»; Розпорядження № 677 від 18.09.2012 р. «Про управління зовнішніх економічних зв'язків і туризму Івано-Франківської обласної державної адміністрації»;	Рішення Івано-Франківської обласної ради № 83-4/2011 р. від 24.03.2011 «Про реалізацію Резолюції та Рекомендації Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи «Сталий розвиток гірських регіонів та досвід Карпатських гір»; Рішення Івано-Франківської обласної ради № 321-11/2011 від 25.11.2011 р. «Про регіональну цільову програму розвитку міжнародного співробітництва області на 2012-2015 роки»; Рішення Івано-Франківської обласної ради № 550-15/2012 від 08.06.2012 р. «Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2011. № 83-4/2011 «Про реалізацію Резолюції та Рекомендації Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи «Сталий розвиток гірських регіонів та досвід Карпатських гір»; Рішення Івано-Франківської обласної ради № 664-17/2012 від 28.09.2012 р. «Про підтримку перспективних проектів транскордонного співробітництва»; Рішення Івано-Франківської обласної ради № 728-19/2012 від 23.11.2012 р. «Про внесення змін до рішення обласної ради від 25.11.2011. № 321-11/2011 «Про регіональну цільову

I. Розпорядження голови Івано-Франківської ОДА	II. Рішення Івано-Франківської обласної ради та Івано-Франківської міської ради
Розпорядження № 889 від 07.12.2012 р. «Про обласну конкурсну комісію з відбору проектів транскордонного співробітництва»; Розпорядження № 471 від 11.07.2011 р. «Про додержання прикордонного режиму»; Розпорядження № 748 від 09.11.2011 р. «Про проект регіональної цільової програми розвитку міжнародного співробітництва області на 2012-2015 роки»;	програму розвитку міжнародного співробітництва області на 2012-2015 роки»; Рішення Івано-Франківської обласної ради № 1156-27/2013 від 27.12.2013 р. «Про укладення міжнародного договору щодо відкриття міжнародного пункту пропуску на українсько-румунському кордоні»; Рішення Івано-Франківської обласної ради № 1313-29/2014 від 27.06.2014 р. «Про внесення змін до рішення обласної ради від 25.11.2011. № 321-11/2011 «Про регіональну цільову програму розвитку міжнародного співробітництва області на 2012-2015 роки»; «Програма розвитку міжнародного і транскордонного співробітництва м. Івано-Франківська на 2014-2017 роки», затверджена рішенням Івано-Франківської міської ради від 06.02.2014р. № 1316-41.

**складено автором*

З метою розвитку рекреаційної інфраструктури та сприяння організації транскордонних туристичних маршрутів ще у 2006 р. областю було підготовлено для включення до «Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2007–2010 роки» такі проекти: «Будівництво автомобільної дороги Верховина – державний кордон з Румунією», «Створення міждержавної геоінформаційної системи (ГІС) екологічної безпеки природоохоронних територій України та Румунії для розвитку туристичної індустрії й оздоровлення довкілля Гуцульщини і Марамурешчини». Проте вони тоді так і не були реалізовані, а за аналізований період велася і продовжується на сьогодні робота по частковому впровадженню цих проектних заходів. Головною перешкодою до узгодження будівництва транскордонної дороги є не тільки проблеми фінансування (хоча для суміжного румунського повіту це не проблема, адже 15% повітового бюджету Марамурешу передбачено на будівництво і ремонт доріг), але й те, що українською стороною висувається пропозиція (незважаючи на хронічну дефіцитність вітчизняних проектів) спорудження дороговартісної автотраси, що у 5 разів дорожче за румунську пропозицію.

Міжрегіональні угоди Івано-Франківщина підписала всього з трьома повітами Румунії (Васлуй (2003), Сучава (2004) та Марамуреш (2008)). Проте предметом нашого дослідження є остання з цих трьох угод – з межуючим з Прикарпаттям румунським повітом (жудецем) Марамуреш. Угода про міжрегіональне співробітництво між Івано-Франківською обласною державною адміністрацією та повітовою Радою Марамуреш була підписана 29 березня 2008 року. В документі мова йшла про налагодження міжрегіонального співробітництва у торгово-економічній, науково-технічній та культурній сферах. Щодо реалізованих згідно Угоди заходів, то на її виконання розроблені і впроваджуються спільні плани заходів, перспективним напрямом є ознайомлення з румунським досвідом щодо європейської інтеграції та використання фондів ЄС. Також було досягнуто домовленості щодо візиту в Марамурешський повіт офіційної делегації Івано-Франківської області на чолі з головою обласної державної адміністрації. Крім того, за аналізований період реалізовувалася програма сусідства Україна-Румунія «Створення транскордонної мережі розвитку та просування туристичних та інвестиційних можливостей Івано-Франківської області України та повіту

Марамуреш Румунії». Це, по суті, базовий змістовний проект міжрегіональної співпраці. Загальною метою проекту є створення умов та основи для розвитку транскордонного туризму у двох прикордонних регіонах. Реалізація цього проекту направлена на: 1) започаткування ініціатив співробітництва з румунськими агенціями та обмін досвідом через розвиток інституцій та інституціональних рамок для транскордонного туризму; 2) підвищення якості та кількості послуг в регіонах, які можуть приймати міжнародних та місцевих відвідувачів; 3) спільне створення системи просування туризму; 4) пошук і вивчення можливостей спрощення системи проходження українсько-румунського кордону для пішоходів та велосипедистів. Очікувані результати виконання даного проекту: ініціативи співробітництва щодо обміну досвідом з румунськими агенціями шляхом розвитку інституцій та інституційних рамок транскордонного туризму під керівництвом Україно-Румунського ресурсного центру з туризму та бізнесу (м. Івано-Франківськ); підвищення якості та кількості послуг в регіонах, які можуть приймати міжнародних та місцевих відвідувачів; створення спільної Україно-Румунської системи просування туризму, що включатиме проведення маркетингових досліджень з транскордонного туризму, організація ознайомлювальних турів, розповсюдження інформаційних матеріалів та спільна участь у національних туристичних заходах; налагодження діалогу з прикордонними органами влади обох країн з приводу відкриття кордону для пішоходів та велосипедистів. Виконавцями та партнерами проекту виступили Івано-Франківська обласна державна адміністрація, Туристична асоціація Івано-Франківщини, Карпатський національний природний парк, Асоціація EcoLogic (повіт Марамуреш, Румунія). Зазначимо, що саме завдяки цій Програмі вже формується прикордонний перехід у Верховинському районі. І, що не менш важливо, завдяки реалізації заходів цієї програми у найближчій перспективі можна буде говорити про формування транскордонного туристичного кластера між Прикарпаттям та Рушанською долиною. Певні галузеві міжрегіональні угоди Івано-Франківщиною на даний час також підписані і реалізуються. Так, між департаментом охорони здоров'я Івано-Франківської облдержадміністрації та адміністрацією фтизіатричної клініки з м. Баямаре повіту Марамуреш 6 вересня 2013 року в м. Івано-Франківськ підписано угоду про співпрацю та партнерство між спеціалізованими клініками фтизіопульмонологічного профілю в місті Івано-Франківськ та місті Баямаре повіту Марамуреш (Румунія). Важливим аспектом транскордонної взаємодії, чи не найважливішим з точки зору її організаційного оформлення, є участь області у функціонуванні єврорегіонів. Для Івано-Франківщини це єврорегіони «Карпати» і «Верхній Прут». Крім того, вона є членом транскордонного партнерства Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства і партнерства (ППС ЄІСП) на теренах Польщі, України та Білорусі, що активно формується на сьогодні за підтримки ЄС. В рамках цієї Програми реалізуються два основні механізми активізації регіонального розвитку – ТАІЕХ (Технічної допомоги та обміну інформацією) та Twinning – обмін управлінського досвіду на регіональному рівні. Цим транскордонним партнерством декларуються такі цілі, як зростання конкурентоспроможності регіонів, які беруть участь у цьому партнерстві, підвищення соціально-економічного рівня їхнього розвитку, посилення взаємодії громад прикордонних територій.

Аналізування змісту вищевказаних нормативно-правових актів дозволяє констатувати, що транскордонне співробітництво області розвивається недостатньо активно, проте спостерігаються певні позитивні зрушення. Мова йде про ряд важливих кроків, які реалізовувалися протягом аналізованого періоду: 1) створення

повноцінного пункту пропуску через українсько–румунський кордон; 2) низка документів спрямована на вибудовування концептуальних засад налагодження транскордонної співпраці Івано–Франківщини та її окремих частин; 3) досить значна увага приділена питанням механізмів реалізації транскордонних проектів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/>
2. Ucraina si Romania după alegerile parlamentare din 2012: Dialog și dezvoltarea relațiilor. – К., 2013. – 212 р.

Онучак А.Ю.

студентка

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Інвалідність як соціальне явище притаманна кожній державі. На сьогодні рівень інвалідизації жителів планети сягає показника в понад мільярд осіб або 15%. В Україні кожен 18-й громадянин – інвалід. Чисельність осіб з інвалідністю становить 2 788 226 осіб або 6,1% від загальної чисельності населення нашої держави. Ці дані красномовно свідчать про гостроту та поширеність проблеми інвалідності.

Мета дослідження полягає у визначенні основних проблем соціального захисту інвалідів та можливих шляхів їх вирішення.

Широкий спектр проблем людей з інвалідністю в Україні свідчить про необхідність посиленої і комплексної уваги з боку держави й суспільства. Сучасне життя формує відповідні вимоги до соціального захисту цієї категорії населення. Практика показує, що значна частина положень соціально–економічної політики щодо інвалідів застаріла і не відповідає потребам сьогодення, а також не узгоджується із загальновизнаними високогуманними міжнародними нормами і стандартами [1]. Правове поле містить багато позитивних кроків на шляху вирішення багатьох проблем інвалідів, але є переважно декларативним, не забезпеченим матеріальними ресурсами. Досвід високорозвинених країн засвідчив про неефективність пасивної державної політики у сфері соціального захисту громадян з особливими потребами, яка формується на основі компенсаційних витрат – пенсій, грошової допомоги, пільг, компенсацій тощо. Соціальна підтримка інвалідів у провідних країнах Європи за останні 30 років характеризується виділенням значних ресурсів на створення доступного для осіб з обмеженими можливостями середовища для існування, навчання, створення спеціальних і облаштування наявних робочих місць [2]. Отже, політика соціального захисту інвалідів в Україні має включати нові концептуальні підходи, що охоплюють соціально-економічні, політико–правові, організаційно-управлінські, науково-методологічні, морально-етичні та інформаційні аспекти [3].

Хоча одним із головних напрямів соціальної політики Української держави стосовно інвалідів визначено систему заходів, орієнтованих на поліпшення їхньої

життєдіяльності, відновлення соціального статусу, досягнення матеріальної незалежності та всебічної інтеграції в суспільство, програми щодо соціального захисту інвалідів віднесено до пріоритетних державних програм, а видатки на їх виконання переважно відносять до захищених статей Державного бюджету України, проте в реальності інваліди сьогодні належать до найбільш соціально незахищених категорій населення, стан дотримання їх прав свідчить про недостатню участь інвалідів в економічному і соціальному житті суспільства.

Невеликі розміри соціальної допомоги від держави та особливі потреби таких людей не дозволяють підтримувати суспільно прийнятний рівень життя. Для сімей інвалідів, які тривалий час живуть у бідності, характерні нездорове харчування, недоступність сучасної медичної допомоги, психологічні стреси, ранні смерті, вимушена відмова від народження дітей, неможливість дати їм нормальну освіту, відсутність можливості для нормального відпочинку тощо. Окремо слід спинитися на проблемі працевлаштування інвалідів. Практика показує, що залучення громадян з інвалідністю до сфери праці важливе як для них самих, так і для держави, оскільки підвищується життєвий рівень інвалідів, збільшується їх платоспроможність, а також можливість самореалізації. Політика держави полягає в максимальній активізації потенційних сил осіб з обмеженими можливостями у контексті професійної, трудової реабілітації та працевлаштування. В Україні працюючих інвалідів нараховується близько 20%, при тому, що кількість інвалідів працездатного віку становить 1,5 млн. осіб, серед яких працює майже 443 тис. [4].

Втрата суспільної моралі та безкарність призводять до зловживань осіб, які мають забезпечувати соціальний захист інвалідів. Так, перевірка стану дотримання прав осіб з обмеженими розумовими та фізичними можливостями, здійснена працівниками Генпрокуратури, виявила низку порушень. Інваліди обмежені не лише у фізичних можливостях, але й часто у своїх правах. Серед них – втрата недієздатними громадянами права власності на житло; не повною мірою забезпечується органами та установами охорони здоров'я право дітей-інвалідів на безоплатну кваліфіковану медичну допомогу та пільгове забезпечення ліками; лікарськими консультативними комісіями при встановленні інвалідності не складаються індивідуальні програми реабілітації, за якими має проводитись фізична, психологічна, педагогічна адаптація та інтеграція цих дітей у суспільство; працівники інтернатних закладів не вживають заходів до встановлення правового статусу дітей, захисту їх майнових та житлових прав – пенсії оформляються із запізненням, діти не отримують аліментів, паспортів по досягненню 16 років, документів про інвалідність; неналежним є стан працевлаштування дітей-інвалідів, насамперед випускників спеціальних, професійно-технічних та ВНЗ [5].

Актуальним питанням є облаштування міського і приміського транспорту для перевезення інвалідів та виділення для їхніх автомобілів місць на автомобільних стоянках. Місцеві органи влади мають вжити відповідних заходів для оснащення автобусних, тролейбусних і трамвайних маршрутів принаймні одним транспортним засобом для перевезення людей з обмеженими фізичними можливостями. Потрібно також здійснювати закупівлю залізничних пасажирських вагонів, максимально пристосованих для перевезення цієї категорії осіб. Потребує організації служба супроводження інвалідів в аеропортах та вокзалах, забезпечення безперебійної роботи ліфтів та інших технічних засобів, призначених для інвалідів [6].

Аналіз проблем соціального захисту інвалідів свідчить про те, що в Україні здійснено недостатньо заходів щодо забезпечення повноцінного життя людей з обмеженими можливостями та фізичними вадами, не проведена модернізація

існуючої системи соціального захисту інвалідів. На нашу думку вирішення цих проблем можна досягти завдяки таким заходам:

1. Потрібно прискорити розроблення механізмів оптимізації будівництва соціального житла і контролювати зобов'язання забудовників щодо виділення відповідної частки квартир для цієї категорії громадян.

2. Забезпечити можливість безперешкодного отримання реабілітаційних послуг за місцем проживання інваліда.

3. Створити систему ознайомлення інвалідів зі своїми правами в усіх сферах життя.

4. Перевести фінансування на створення допоміжних служб, які дадуть змогу людям з інвалідністю жити без відриву від соціуму.

5. Нагальною потребою є збільшення кількості інформаційних, освітніх, художніх і дитячих програм і, відповідно, обсягів фінансування виробництва і розповсюдження телепрограм із використанням сурдоперекладу та субтитрування.

Список використаних джерел:

1. Врегулювання проблемних питань працевлаштування та захисту прав інвалідів у сфері праці: практ. посіб. / уклад. О.В. Бабак, І.В. Гладка, Н.М. Малиновська, В.Й. Скаковська; за заг. ред. В.М. Дьяченка, М.Л. Авраменка. – К.: «Ун-т Україна», Всеукр. центр професійної реабілітації інвалідів, 2007. – 156 с.
2. Соціальний захист населення України : навч. посіб. / авт. кол.: І.Ф. Гнибіденко, М.В. Кравченко, О.М. Коваль, О.Ф. Новікова та ін.; за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. – К.: Вид-во НАДУ; Вид-во «Фенікс», 2010. – 212 с.
3. Про становище інвалідів в Україні. Національна доповідь / Мінпраці України, Держ. установа «Наук.–дослід. ін–т соц.–труд. відносин». – К., 2008. – 200 с.
4. Урядовий кур'єр. – № 230. – 2009. – 10 груд.
5. Офіційний сайт Мінпраці України. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=34941
6. Кравченко М.В. Дистанційна освіта як прогресивна форма навчання / М.В. Кравченко // Теорія і практика державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХАРІДУ «Магістр», 2006. – С. 305–311.

Фатич В.В.

студентка

Науковий керівник: **Лозовик Д.Б.**

асистент

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Полтавська область, Україна

СТАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Однією із складових конкурентоспроможності національної економіки є підприємництво. На даному етапі розвитку українські підприємства перебувають у важкому становищі.

Розвиток малого і середнього підприємництва відіграє важливу роль у створенні нових робочих місць, скорочення безробіття та насичення ринку товарами та послугами. Тому найголовнішими напрямком трансформації ринкової політики

України – створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва.

За даними Держстату України станом на 01.01.2014 р. в Україні кількість підприємств скоротилась на 13, 4% і склала 340 981 суб'єктів господарювання, з яких 496 суб'єктів великого підприємництва, 15 893 суб'єктів середнього підприємництва та 324 592 суб'єктів малого підприємництва (малюнок 1.) [1].

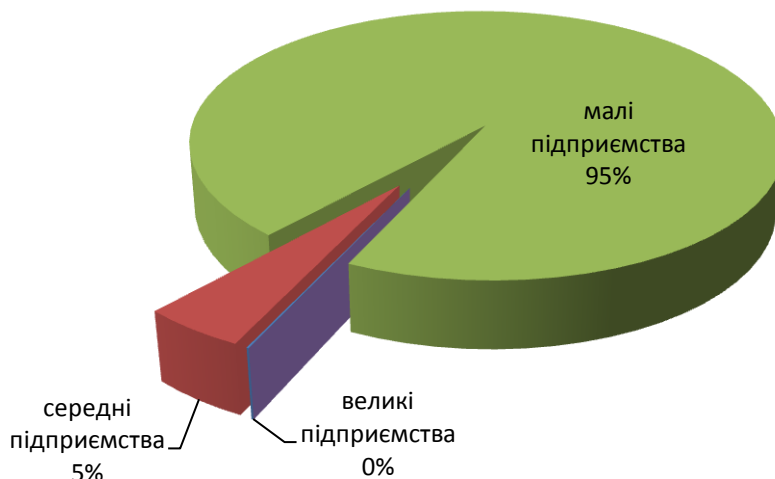

Рис. 1. Кількість підприємств за їх розмірами у відсотках до загальної кількості підприємств станом на 01.01.2014.

Тобто, протягом 2013–2014 рр. спостерігалось скорочення кількості суб'єктів великого, малого та середнього підприємництва. Питома вага малих підприємств зменшилась на 12,5%, середніх – 14% і найбільша кількість скорочень стосувалась великих підприємств – 24,8%.

Узагальнюючи позитивні і негативні сторони розвитку великого, малого та середнього підприємництва в Україні, можна зазначити, що за якісними показниками вітчизняне підприємництво значно відстає від європейського стандарту. І не лише за показником якості самої продукції, але за рівнем продуктивності праці робітників, за кількістю створюваних робочих місць і соціальних гарантій тощо [2].

Аналіз стану та проблем розвитку малого, середнього і великого підприємництва в Україні свідчить про те, що подальший розвиток ситуації без активного втручання держави може привести до неповоротного занепаду даного сектора економіки з подальшим зростанням соціальної напруги та загостренням економічних проблем в країні [3].

Для створення режиму максимально комфортного бізнес-середовища та сприятливого клімату для підприємницької діяльності необхідно:

- Скоротити перелік видів діяльності, які підлягають ліцензуванню;
- Подальше удосконалення законодавчої та нормативної бази щодо створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;
- Удосконалення кредитної політики;
- Організувати кадрове, консультативне та інформаційне забезпечення.

Отже, стан розвитку підприємництва в Україні перебуває в стані занепаду і характеризується високим ступенем неефективності. Для вирішення цієї ситуації вирішальним чинником має стати ефективна державна підтримка.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Бойчук М.І., Харів П.С. Економіка підприємств. – Львів, 2004.
3. Державна регуляторна служби України: Аналітичний звіт [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/>.

СЕКЦІЯ 2. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Новікова Н.О.

аспірант

Інститут проблем ринку та економіко–екологічних досліджень

Національної академії наук України

м. Одеса, Україна

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Для того, щоб підприємництво виконувало роль стійкого сегменту національної економіки, йому потрібна підтримка з боку держави, великого приватного бізнесу і суспільства. Проте, фрагментарні заходи, що застосовуються, недостатні, щоб радикально вплинути на розвиток підприємництва, зробити його стійким і конкурентоздатним в кризові часи. Для досягнення поставленої мети такі заходи мають бути системними, комплексними, довготривалими і, найголовніше, мати інституціональне оформлення.

Ефективні відносини між підприємцями та іншими агентами ринку щодо інновацій (продукції, робіт, послуг) безпосередньо пов'язані з процесами становлення і формування адекватного інституціонального середовища, дієвою інституціональною підтримкою можливостей розвитку підприємницьких структур, які функціонують в наукомістких галузях, пов'язаних із застосуванням технологій високого та середнього рівня.

Пошук механізмів і форм дії інституціональних перетворень на формування інноваційних відносин, визначення впливу динаміки їх змін на процесі використання інноваційного потенціалу підприємництва, як невід'ємної частини загального потенціалу підприємництва, придбаває надзвичайну актуальність, стає одним із першочергових стратегічних завдань соціально–економічного розвитку країни та суб'єктів господарювання.

Характеризуючи значення інституціональних чинників економічного зростання, Д.К. Чистилин будує наступний ланцюжок міркувань. По–перше, стійке економічне зростання національної економіки – це результат ефективного використання суспільством обмежених ресурсів в тривалому інтервалі часу; по-друге, ефективне використання обмежених ресурсів – результат формування і реалізації оптимальної макроекономічної політики; по-третє, оптимальна або найбільш ефективна макроекономічна політика формується і реалізується в громадському устрої, який окрім основних ринкових інститутів має ефективну політичну систему; по-четверте, ефективний політичний устрій – це система відносин в суспільстві, де конфліктні ситуації дозволяються безконфліктно і досить швидко на основі функціонування електоральної більшості в суспільстві і парламенті [1, с. 54].

Існуюче інституціональне середовище сучасної економіки України несприятливе і не відповідає новим обставинам, пов'язаним зі становленням інноваційної моделі економіки. У країні залишається слабка законодавча база щодо регулювання інноваційною діяльністю і підтримки інноваційно активних економічних агентів, неефективна система оподаткування, низький рівень комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Вирішення цієї проблеми вимагає модернізації діючих інститутів, створення нових структур в умовах діючого інституціонального середовища, тобто створення інституціонального середовища, яке пристосоване до інноваційних змін у суспільстві.

Інституціональне середовище накладає певні обмеження на діяльність інноваційно активних господарюючих суб'єктів, визначає стимули до здійснення інноваційної діяльності, формує сприятливі умови для розробки і впровадження нових технологій, підвищення підприємницької активності.

У сучасній науковій літературі відсутнє однозначне трактування поняття «інституціональне середовище», «інституціональна структура». Більшість формулювань щодо поняття «інституціональне середовище» зводяться до сукупності інститутів, а структура інституціонального середовища представляється як набір формальних і неформальних інститутів. Деякі автори обмежують це поняття набором внутрішніх нормативних актів організацій, деякі – ототожнюють поняття інституціонального середовища та інституціональної системи. У подальшому поняття інституціонального середовища розширюється, в нього включаються правові і соціально-економічні норми. В рамках неоінституціональної теорії інституціональне середовище представляє сукупність «правил гри», що утворюють економічні, політичні і соціальні рамки взаємодії між людьми.

Інституціональне середовище інноваційної економіки формують інститути, що забезпечують реалізацію інноваційного потенціалу. До подібних інститутів доцільно віднести, рис. 1:

Рис. 1. Інститути реалізації інноваційного потенціалу підприємництва.

- стратегії і програми в області підтримки інноваційної діяльності і суб'єктів інновацій;
- наявність ділових мереж і партнерств, стратегічних альянсів і союзів у сфері інноваційного бізнесу;
- створення державою податкових, кредитових, митних, амортизаційних та інших пільг інноваційно активним та інноваційним підприємствам;
- створення системи позабюджетних фондів, союзів, асоціацій по підтримці різних аспектів інноваційної діяльності;
- розвинена інноваційна інфраструктура.

Реалізація інститутами соціально-економічних функцій забезпечується наявністю цілісної системи стандартизованих зразків поведінки, тобто ціннісно-нормативної

структури ринкової поведінки держави і бізнесу, орієнтованих на побудову економіки інноваційного типу.

Основною функцією інституціонального середовища (як комплексу груп інститутів) є скорочення трансакційних витрат, а їх величина визначає рівень ефективності інститутів і підсумкову конкурентоспроможність.

До найважливіших функцій, які інститути виконують в інноваційній економіці, відносяться, рис. 2:

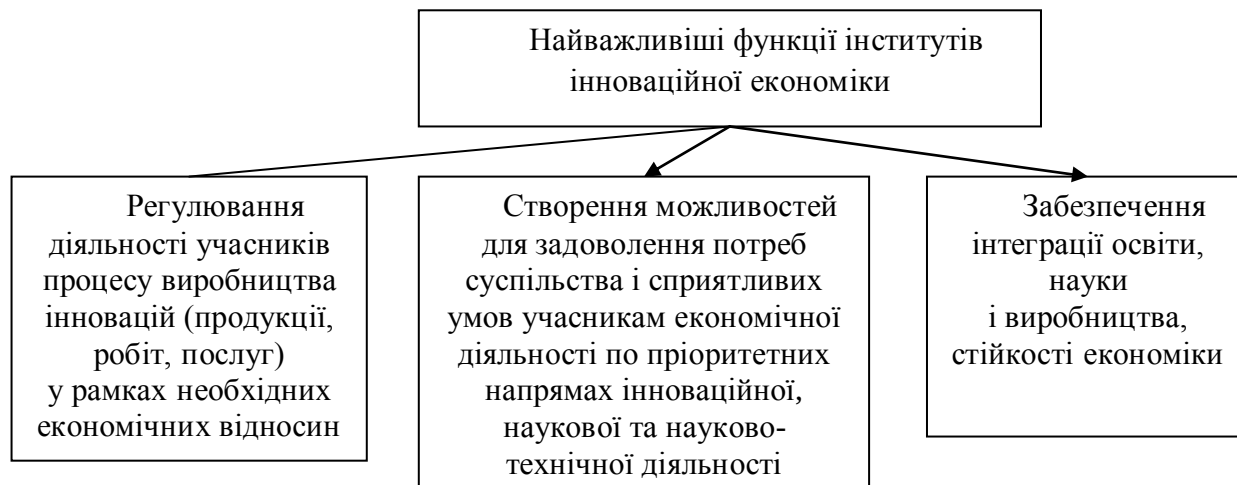

Рис. 2. Функції інститутів інноваційної економіки.

- регулювання діяльності учасників виробництва інновацій (продукції, робіт, послуг) у рамках необхідних економічних стосунків;

- створення можливостей для задоволення потреб членів суспільства і сприятливих умов учасникам економічної діяльності по пріоритетних напрямках інноваційної, наукової, науково–технічної діяльності;

- забезпечення інтеграції освіти, науки і виробництва, стійкості економіки.

Спрямованість впливу інституціонального середовища на інноваційний потенціал підприємництва полягає у такому:

- підтримка фінансування науки на рівні економічно розвинених країн, формування інституціональних умов для створення сприятливого інвестиційного клімату розвитку інноваційної діяльності, залучення технологічних розробок до виробничого процесу, залучення приватних інвестицій у високотехнологічний сектор економіки;

- забезпечення зв'язку між освітою, фундаментальною наукою і прикладними розробками з виходом на реалізацію в економіці; розвиток промислового потенціалу, розробка і впровадження унікальних виробничих технологій, забезпечення високого науково–технічного заділу;

- підвищення престижності наукової діяльності і залучення молодих кадрів; створення визнаних наукових шкіл і досягнень світового рівня по пріоритетних напрямках розвитку вітчизняної економіки.

При розгляді процесів формування інноваційного потенціалу підприємництва також слід враховувати необхідність використання інституціонального підходу.

Вирішення цієї проблеми передбачається на базі формування основ, сприяючих висуненню на перший план інститутів інноваційного розвитку економіки як ефективного ресурсу, що постійно розвивається.

Список використаних джерел:

1. Чистилин Д. К вопросу стратегии экономического роста Украины // Экономика Украины. – 2003. – № 1. – С. 52–59.

Федоришин В.С.

здобувач кафедри міжнародних економічних відносин

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

УДОСКОРНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Відповідно до чинного Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, які є самостійними адміністративно–територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [1, ст. 1].

Територіальна громада села, селища, міста є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень [1, ст. 6].

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [1, ст. 2].

Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, які є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, які перебувають в управлінні районних і обласних рад [1, ст. 16].

Отже, відповідно до чинного законодавства, право і реальна здатність територіальної громади як суб'єкта соціальної регіональної політики вирішувати питання місцевого значення (у тому числі здійснення соціальної політики) з матеріального і фінансового боку забезпечується правом комунальної власності.

Новий етап реформування комунальної власності в Україні розпочався у 2014 р., коли Урядом 1 квітня була схвалена Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (розпорядження КМУ № 333-р.) [2] та затверджено План заходів з її реалізації (розпорядження КМУ № 591-р від 18.06.2014 р.) [3].

Одним із основних положень даної концепції є визначення матеріальною основою місцевого самоврядування майна, зокрема землі, що перебуває у власності територіальних громад сіл, селищ, міст (комунальній власності), об'єктів спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, району, області, а також належної бази оподаткування [3].

Відповідно до плану заходів з реалізації даної Концепції було внесено зміни до Бюджетного [4] та Податкового кодексів [5] України, якими здійснено перший етап бюджетної децентралізації. Так, зміни до Бюджетного кодексу фактично є основою для стимулювання громад до об'єднання та підвищення їхньої спроможності через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з

державним бюджетом. У разі об'єднання такі громади наділяються повноваженнями та ресурсами, як у міст обласного значення. Натомість територіальні громади, які не візьмуть участь у об'єднанні, залишаються осторонь цього процесу та позбавляються права на виконання делегованих державою повноважень органів місцевого самоврядування в селах, селищах, містах районного значення, що не об'єдналися. Отже, об'єднання територіальних громад є запорукою переходу місцевого самоврядування на якісно новий рівень.

Парламентом ухвалено Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад (№ 157-VIII від 05.02.2015 р.) [6], а Урядом для забезпечення його реалізації затверджено Методику формування спроможних територіальних (постанова КМУ № 214 від 08.04.2015 р.) [7]. Саме ці акти визначають, яким чином має відбуватись об'єднання громад для того щоб вони стали спроможними.

Методика містить ширше, ніж у відповідному законі визначення спроможної територіальної громади – «територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці».

Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів, що безпосередньо стосується питань комунальної власності.

Узагальнення нормативно-правового аспекту реформування комунальної власності в Україні дозволяє представити розподіл всього періоду реформування даного виду власності у незалежній Україні за такими етапами:

I Етап (1990-1991 рр.) – прийняття першого документу (Закону Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування» від 07.12.1990 № 533–XII), який законодавчо окреслив загальні риси комунальної власності в Україні, визначав суб'єктом права комунальної власності не територіальну громаду, а адміністративно-територіальні одиниці в особі сільських, селищних, міських, районних, обласних Рад народних депутатів.

II Етап (1991-1995 рр.) – період законодавчого трактування комунальної власності як частини державної власності, яке закріплювалося у Законі Української РСР «Про власність» від 07.02.1991 р. № 697-XII.

III Етап (1995-2014 рр.) – законодавче виокремлення комунальної форми як окремого виду власності в Україні, вперше зазначене у Конституційному договорі між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 08.06.1995 № 1к/95-ВР та закріплене у Конституції України. Період найбільш активних дій щодо розподілу майна між комунальною та приватною власністю.

IV Етап (з 2014 р.) – період реформування комунальної власності у відповідності до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Вище викладене дає підстави для висновку про те, що перші три етапи реформування комунальної власності в Україні відбувалися безсистемно, вони не мали єдиної стратегії та мети. Саме тому наслідки цього процесу для більшості

населення країни є невтішними – значна частина найбільш прибуткових об’єктів комунальної власності за відсутності належного контролю була втрачена, інша частина перебуває у занепаді через відсутність фінансових та інших можливостей її утримання. Однак, уже перші прийняті законодавчі акти у рамках реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні додали оптимізму процесу реформування комунальної власності та засвідчили їх спрямованість на забезпечення добробуту кожного представника територіальної громади. Зважаючи на це, ми вважаємо, що реформування комунальної власності має відбуватися синхронно із проголошеною конституційною реформою, оскільки тільки такі зміни нададуть кожній територіальній громаді реальні матеріальні, фінансові і владні ресурси, необхідні досягнення головної мети соціальної регіональної політики – відтворення соціального потенціалу людини.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР / Офіційний вісник України. – 1997. – № 25. – С. 20.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р [Електронний ресурс] / Законодавство. Офіційний веб-портал: Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 р. № 591-р [Електронний ресурс] / Законодавство. Офіційний веб-портал: Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>.
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – 572 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – 112 с.
6. Закон України «Про добровільне об’єднання територіальних громад» від 05.02.2015 № 157-VIII / Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 13. – 91 с.
7. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс] / Законодавство. Офіційний веб-портал: Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Майборода Ю.В.

аспірант кафедри економіки підприємства

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОТРАНСПОРТУ У РОЗРІЗІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ КРАЇН ЄС

Активна інтеграція України в Європейське співтовариство підвищує актуальність підготовки українських автоперевізників до роботи в умовах, які висуваються в країнах ЄС до автомобільних перевезень вантажів і пасажирів. Насамперед на сучасному етапі постає питання про інформування українських підприємств автотранспорту про умови, які висуваються до перевізників в ЄС, а також про особливі ліцензійні вимоги, які застосовуються в країнах Євросоюзу. Це надасть можливість підприємствам автотранспорту поступово підготуватися до можливих змін в умовах ліцензування при подальшій інтеграції країни.

Особливої уваги заслуговує питання визначення фінансової спроможності підприємства, оскільки, виходячи з положень ліцензування в країнах ЄС, фінансова спроможність не тотожна показникам фінансового стану або платоспроможності підприємства, що актуальні в Україні.

В Україні прецеденту визначення фінансової спроможності автоперевізника при наданні йому ліцензії на окремі види перевезень не існує. На нашу думку, можливими варіантами визначення фінансової спроможності автоперевізника є:

- визначення обов'язкової частки майна автоперевізника на одиницю рухомого складу, що використовується при здійсненні основних видів перевезень;
- визначення обов'язкової частки власного капіталу на одиницю рухомого складу, що використовується при здійсненні основних автоперевезень.

Зазначимо, що для пасажирських автоперевезень наявність ліцензії є обов'язковою, незалежно від їх виду та сполучення (внутрішнього або міжнародного). При визначенні ліцензійних вимог для автоперевізників, що здійснюють пасажирські перевезення, фінансову спроможність пропонується визначати, встановлюючи певну частку власного капіталу або майна підприємства на одиницю рухомого складу, що використовується при пасажирських перевезеннях.

Можливим варіантом є визначення декількох критеріїв фінансової спроможності, виходячи із вартості майна, власного капіталу або інших, із зазначенням критеріїв відповідності за одним із показників. Безумовним лишається те, що при подальшій інтеграції до ЄС при визначенні умов ліцензування постане питання розробки методики визначення фінансової спроможності, тому українським автоперевізниками потрібно бути готовими до їх виконання.

У 2014 р. розглядалося питання про потенційні варіанти оцінки фінансової спроможності перевізників України, серед яких підтвердження банківськими гарантіями одного чи декількох банків; підтвердження страхуванням професійної відповідальності в страховій компанії; підтвердження наявністю достатньої

кількості основних засобів, нематеріальних і фінансових активів для придбання транспортних засобів [1].

Із подібними питанням стикалися країни, які інтегрувалися в ЄС на початку 2000-х рр. У країнах ЄС при допуску до автоперевезень була передбачена наявність фондів не менше 9000 євро на перший автомобіль і 5000 євро на кожен наступний.

Для країн, які інтегрувалися в ЄС на той період, було встановлено такі показники:

- Словаччина – 1500 євро (лише для міжнародних перевезень);
- Словенія, Естонія – 3000 євро;
- Латвія, Литва – 3500 євро;
- Чехія – 9500 для першого автомобіля і 5140 євро на кожен наступний;
- Угорщина – 9000 євро на перший автомобіль і 5000 євро на кожен наступний [2].

У Польщі було передбачено поетапний перехід до виконання цих вимог:

- 2002 р. – 3000 євро на перший автомобіль і 1000 євро на кожен наступний;
- 2003 р. – відповідно 6000 євро і 2000 євро;
- 2004 р. – відповідно 9000 євро і 5000 євро [2].

Розглянемо можливий рівень фінансової спроможності підприємств автотранспорту відповідно до європейського досвіду. У ролі показника фінансової спроможності пропонуємо застосовувати частку власного капіталу підприємства, яка припадає на одиницю рухомого складу, що використовується в основних видах перевезень. Такий підхід обґрунтовано тим, що питання «наявності фондів» є досить широким і досить складним до застосування в практичній діяльності. Які саме фонди враховувати? Наявність основних фондів, наявність оборотних коштів, чисті активи підприємства? Тому й постає питання про те, які саме кошти повинне мати підприємство, щоб уважатися фінансово спроможним. На думку автора, при визначенні фінансової спроможності доцільно використовувати дані щодо суми власного капіталу, яку віднесено до кількості одиниць рухомого складу, що використовуються в основних перевезеннях.

Норматив забезпечення фінансової спроможності, який було використано для автоперевізників Литви та Латвії під час їхньої інтеграції в ЄС у розмірі 3500 євро на кожен автомобіль, є прийнятним для українських перевізників. Ураховуючи те, що для автоперевізників Литви та Латвії цей показник визначався з урахуванням усіх фондів підприємства, які є в розпорядженні підприємства, то для автоперевізників цей показник є більш жорстким, оскільки враховує тільки власний капітал підприємства.

Важливою умовою інтеграції автоперевізників України є їх готовність дотримуватися умов ліцензування, зокрема таких як наявність транспортного менеджера, центру управління й забезпечення фінансової спроможності, та умов допуску до роботи. Основою для їх впровадження у практичну діяльність в Україні має стати попередня оцінка інформації про відповідність вітчизняних автоперевізників умовам ліцензування, а також проведення консультаційної підтримки автоперевізників, насамперед тих, які здійснюють перевезення вантажів і пасажирів у міжнародному сполученні.

Список використаних джерел:

1. С нового года украинские автоперевозчики начнут переходить на стандарт «Евро-4» [Електронний ресурс] / Режим доступу до журн.: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2013/10/11/99397.htm>
2. Журнал «Международные автотранспортные перевозки» [Електронний ресурс] / Режим доступу до журн.: [http://www.map.asmap.ru/6\(40\)/ossessia_3.htm](http://www.map.asmap.ru/6(40)/ossessia_3.htm)

Маловичко С.В.

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри маркетингу та менеджменту

Донецький національний університет економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

АНАЛІЗ РИНКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Швидкі темпи розвитку науково-технічного прогресу, інтенсивне впровадження в підприємницьку діяльність інформаційно-комунікаційних технологій, зміна моделей споживання призводять до значних трансформацій в суспільстві та економіці. З урахування цих тенденцій електронна торгівля набуває все більш актуального змісту.

Українська асоціація директ маркетингу (УАДМ) в співпраці з Ukraine Digital News (UADN) і в партнерстві з провідним венчурним фондом A Ventures Capital провели дослідження ринку електронної комерції за результатами 2014 року. За оцінкою УАДМ загальний об'єм ринку e – commerce за підсумками 2014 р. склав \$1,6 млрд. (у об'єм включені тільки B2C – продажу нових товарів). Порівняно з 2013 роком ринок електронної комерції виріс в гривні на 19%, в доларах – впав на 20%. Багато сегментів скоротилися у валюті через сильне падіння курсу гривні. Фактично ринок e – commerce України в грошовому вираженні повернувся на рівень 2012 року. Сегмент "Електроніка і побутова техніка" продовжує утримувати лідерство з точки зору товарів, що найбільш продаються, в Інтернеті. За оцінкою УАДМ об'єм сегменту за підсумками 2014 р. склав \$750 млн. Його падіння в 2014 р. відносно 2013 р. в доларах складає 25%, при цьому зростання в гривні – 11,3%. Якщо враховувати електроніку і побутову техніку, яка реалізується продавцями через маркетплейси Prom.ua і All.biz, об'єм сегменту склав \$760 млн. У список лідерів сегменту за підсумками 2014 р. увійшов інтернет-магазин, який не був представлений в рейтингу раніше, – Repka [1].

В сумі 13 лідерів складають 89,2% від загального об'єму сегменту (рис. 1).

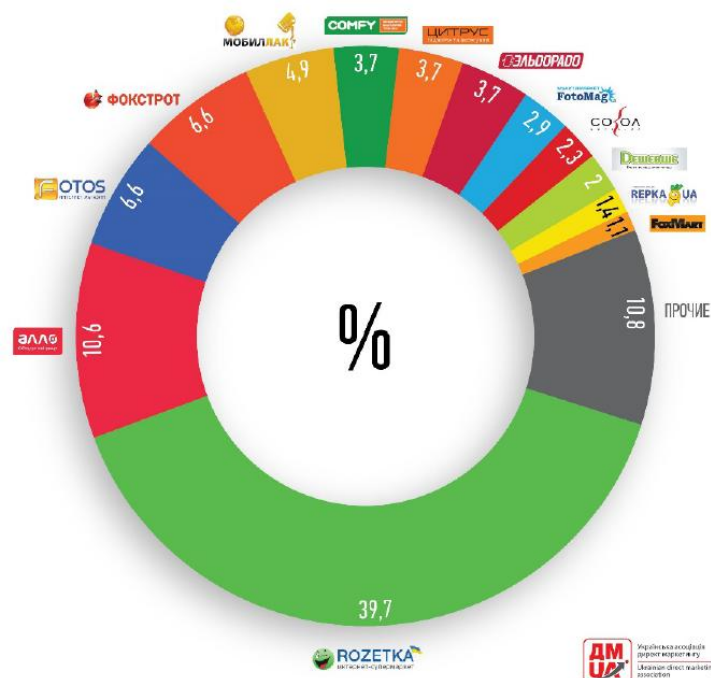

Рис. 1. Рейтинг лідерів за частками від загального об'єму сегменту «Електроніка і побутова техніка» у 2014 р. (online продажі) [1]

Слід зазначити, що «..Україні властива висока недовіра аудиторії до інтернет-магазинів, що відбивається як на низькій конверсії, так і на високій популярності найбільш надійного (з точки зору аудиторії) способу оплати товару – оплати готівкою (85%). Однак аналітики не вважають, що така ситуація є непереборним бар'єром розвитку е-commerce, хоча це і відбивається на підвищених логістичних витратах продавців. Використання пластикових карток для оплати покупок в мережі Інтернет в Україні продемонструвало більш ніж двократне зростання у порівнянні з 2012 роком, їх частка не перевищує 4%, поступаючись терміналам, які особливо популярні при оплаті послуг» [2].

За шість місяців 2015 року на торговому майданчику Prom.ua українці зробили більше 2,8 млн. онлайн-покупок, що на 66% більше, ніж за той же період 2014 року. Більш ніж в 2,3 рази виросла доля відвідувачів з мобільних пристроїв. При цьому, за півроку українці зробили більше 262 тис. замовлень з мобільних пристроїв на загальну суму більше 176 млн. гривень. Проте, незважаючи на цю тенденцію, на початок 2015 року тільки близько 2% інтернет-магазинів в Україні мають мобільну версію сайту для покупок або мобільне застосування для управління інтернет-магазином. У таких інтернет-магазинах конверсія в замовлень в 3 рази вища, а число переглядів сторінок майже в 1,5 більша, ніж в магазинах без мобільної версії. І на сьогодні 31% компаній вже користуються мобільними версіями своїх сайтів [3].

Аналіз даних дослідження ринку електронної торгівлі в Україні свідчить, що все більше підприємств використовують інструменти електронної торгівлі. В умовах економічної кризи, невизначеності політичного курсу, нестабільності макрооточення електронна торгівля стає тим елементом в системі управління підприємством, що має великий потенціал розвитку, спроможний забезпечити суб'єктів підприємницької діяльності стійкими конкурентними перевагами в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Что произошло с рынком e-commerce Украины за 2014 г. и чего ждать к концу 2015 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uadm.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/e-commerce-.pdf>
2. Аветисян К.П., Графова О.С. Аналіз показників розвитку ринку електронної комерції України [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74227>
3. Филановский А. Электронная коммерция Украины: тенденции и тренды [Электронный ресурс] / А. Филановский // Режим доступа: <http://ubr.ua/business-practice/own-business/elektronnaia-kommerciia-ukrainy-tendencii-i-trendy-355492>

Міщенко В.С.

аспірантка кафедри фінансів

Харківський національний аграрний університет

імені В.В. Докучаєва

м. Харків, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ВИТРАТ У СКОТАРСТВІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ MS EXCEL

Виробнича діяльність сільськогосподарських підприємств пов'язана з витрачанням різних ресурсів. Від рівня витрат істотною мірою залежить ефективність роботи підприємства. Дослідження впливу витрат є важливим питанням, оскільки від обсягу

вкладених витрат безпосередньо залежать показники продуктивності – надій на 1 корову та середньодобовий приріст, розмір отриманого прибутку.

Для обґрунтованого управління витратами та комплексного здійснення їх оптимізації необхідно забезпечити керівників релевантною інформацією та організувати комунікації між ними, що вимагає створення інформаційної системи управління витратами в ринкових умовах функціональною підсистемою інформаційної системи управління витратами виступає управлінський облік, який виконує функції надання апаратові управління спеціально підготовленої інформації для прийняття рішення та її руху між рівнями управління [2, с. 228].

З одного боку, зменшення витрат підвищує економічну ефективність діяльності підприємства, але з іншого може призвести до погіршення якості пропонованих послуг. Тому головний принцип скорочення витрат – не нашкодити, адже більшість витрат напряму впливають на досягнення підприємством своїх заданих цілей. Якщо знизити відрахування на амортизацію будівель і устаткування, то збільшиться тривалість виробничого циклу; зменшення витрат на сировину й матеріали може негативно позначитися на якості продукції, а зниження зарплати й соціальних виплат – неприпустиме [4, с. 54].

Отже, необхідно оптимізувати ті витрати, що впливають на процес виробництва, наприклад, якщо підприємство модернізує чи будує нову тваринницьку ферму, зростають відповідно і затрати на амортизацію будівлі тощо.

Витрати на виробництво продукції молочного скотарства обліковують у розрізі статей, які кожне господарство визначає самостійно, враховуючи наведений перелік статей витрат, передбачений у Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств та значущість конкретної статті у формуванні собівартості продукції.

Перш ніж вести мову про оптимізацію витрат по окремих статтях, треба кількісно визначити вплив витрат по окремих статтях на кінцевий результат – продуктивність корів. Один зі способів встановлення є кореляційний аналіз з використанням програмного забезпечення Excel. Особливість проведення аналізу в тому, що до кореляційної моделі були включені не тільки фактори (витрати по окремих статтях) в загальному вимірі, але і їх взаємодія та квадрати, що дозволяють врахувати нелінійність зв'язку між результативним та факторними показниками.

В результаті проведеного покрокового аналізу залежності продуктивності корів від витрат по окремих статтях по господарствах Харківської області за 2013 рік ми одержали таку функцію. Всі фактори є тільки суттєвими, оскільки коефіцієнт кореляції становить 0,96, коефіцієнт детермінації 0,91. Модель є надійною і пояснює високу частку результативного показника. Нелінійний характер кореляційного показника ускладнює визначення оптимальної структури виробничих витрат, яка б забезпечила найвищу продуктивність корів при заданому рівні витрат.

Вирішити цю задачу можна шляхом побудови і розв'язання оптимальної економіко-математичної моделі, в якій в якості цільової функції буде використовуватись встановлена нелінійна залежність продуктивності корів від витрат за окремими статтями, а розміри витрат по статтях будуть обмежені показниками розмаху варіації в досліджуваній сукупності господарств.

Оптимізацію витрат проводитимемо засобами MS Excel за допомогою вкладки «Поиск решений». Суть даної економіко-математичної моделі полягає в побудові її на основі обмежень діяльності сільськогосподарського підприємства. При цьому дані обмеження діляться на дві групи: нерівності та рівняння. Перша група обмежень являється найбільшою. Група обмежень, які складаються з нерівностей описує процес

виробництва. Група обмежень, які складаються з рівнянь найчастіше описують вимоги до задачі, проте дана група досить нечасто використовується при вирішенні задачі оптимізації, так як «жорсткі» обмеження задачі не дають змогу проводити моделювання з використанням альтернативних вирішень задачі.

Цільова функція оптимізації структури витрат СТОВ «Червоний партизан» матиме вигляд:

$$Z = -604,8 + 1,1047x_1 - 1,1921x_2 + 1,7061x_6 - 0,00004x_1^2 - 0,0006x_6^2 + 0,0006x_2 \cdot x_3 + 0,0002x_4 \cdot x_3,$$

$Z \rightarrow \max$,

де Z – середній надій на 1 корову, кг.;

x_1 – витрати на корми в розрахунку на одну голову, грн.;

x_2 – витрати на нафтопродукти на одну голову, грн.;

x_6 – витрати на амортизацію на одну голову, грн.;

x_1^2 – квадрат суми витрат на корми в розрахунку на одну голову, грн.;

x_6^2 – квадрат суми витрат на амортизацію в розрахунку на одну голову, грн.;

$x_2 \cdot x_3$ – добуток суми витрат на нафтопродукти на суму витрат на оплату послуг на одну голову, грн.;

$x_4 \cdot x_3$ – добуток суми решти матеріальних витрат на суму витрат на оплату послуг на одну голову, грн.;

Виробничий процес у тваринництві в різні періоди утримання тварин має певні особливості. В стійловий період, особливо взимку, знижується продуктивність тварин, дорожчають корми, збільшуються їх затрати на одиницю продукції, зростає обсяг робіт на фермі з утримання худоби, що призводить до збільшення затрат праці і витрат коштів для одержання однієї і тієї самої кількості продукції порівняно з пасовищним періодом.

На досліджуваному господарстві СТОВ «Червоний партизан» оптимальна структура витрат може дати підвищення середньодобового приросту ВРХ на 236 г. Це відбудеться у випадку зростання витрат на оплату праці на 13,1%, амортизації необоротних активів – 8,3% та зниження витрат на корми на 18,5% та нафтопродукти на 1,1%.

Ці зміни можуть відбутися при правильному перерозподілі та оптимізації виробничих витрат.

Запропонована модель оптимізації структури витрат дає можливість обчислити ймовірне значення результативного показника, у нашому прикладі – продуктивність тварин. При чому прогнозоване значення такого показника буде більшим за фактичний результат. Тобто, правильний розподіл загальної суми витрат на корову у молочному скотарстві або на голову ВРХ у м'ясному скотарстві по статях витрат гарантує підвищення економічної ефективності виробництва галузі.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко С.І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві. – К.: КНЕУ, 1998. – 264 с.
2. Дороженко Л.І. Сутність оптимізації витрат із застосуванням економіко-математичних методів //Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія економічні науки. – 2014. – випуск 6. Частина 5. – С. 228-231.
3. Бейба О.А. Оптимізація витрат при формуванні виробничої собівартості продукції тваринництва [Електронний ресурс] / Бейба О.А. // Режимдоступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2012/Economics/8_103289.doc.html
4. Сіненко М.І. Визначення нормативної собівартості виробництва продукції тваринництва методом економіко-математичного моделювання / М. І. Сіненко // Економіка АПК. – 2010. – № 12. – С. 53-56.

Огановська А.В.

аспірант

Науково-дослідний економічний інститут

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

м. Київ, Україна

ВИЗНАЧАЛЬНІ ФАКТОРИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АПК

Сільське господарство відіграє важливу роль в економіці України. У цій галузі виробляється понад 8% ВВП та працює 5,5% усіх зайнятих. Якщо враховувати пов'язані з ним види економічної діяльності, такі як постачання виробничих ресурсів та харчова промисловість, то частка аграрного сектору у ВВП зростає до 22%, а по зайнятості – до 10% [1].

Незважаючи на ці вражаючі показники, сільське господарство розвивається значно нижче свого потенціалу, що чітко підтверджується міжнародними порівняннями продуктивності [2].

Хоча в суто економічних термінах рецесія триває з 2012 р., однак причини занепаду полягають у відсутності чи слабкості інституційних механізмів ефективної ринкової економіки.

У загальноекономічному плані на сьогодні можна виділити такі найбільші загрози соціально-економічній стабільності:

- знищення реального сектору економіки внаслідок збройного конфлікту у Донецькій і Луганській областях, де промислове виробництво у 2014 р. знизилося на 31,5% і 42% відповідно;
- скорочення платоспроможного внутрішнього попиту разом із високими очікуваними темпами річної інфляції (на кінець 2015р. – 50%);
- суттєве знецінення національної валюти внаслідок зростання темпів емісії, збройного конфлікту та негативних очікувань [2];
- досягнення критичного рівня боргового навантаження (рівень державного й гарантованого боргу в 2015 р. зростає до 94,1% ВВП, у т.ч. державного – до 75,4% ВВП, а сумарні виплати з погашення та обслуговування державного боргу зростуть до 18,6% ВВП);
- поглиблення кризи довіри населення до банківської системи;
- зниження темпів інвестування в основні фонди та інноваційну діяльність;
- висока концентрація зовнішньоторговельної діяльності України (понад 70% збуту вітчизняних товарів забезпечують лише 18 країн, понад 80% імпорту надходить також із 18 країн);
- загострення бюджетно-боргових проблем у секторі державних фінансів унаслідок об'єктивного зниження доходів, зростання видатків на оборону та обслуговування державного боргу;
- скорочення видатків на охорону здоров'я та освіту. Водночас очікується чотирикратне зростання кількості сімей, які потребують субсидій від держави. Понад 850 тис. вимушених переселенців, із яких більшість становлять пенсіонери й неповнолітні громадяни, потребують усебічної державної підтримки.

Саме сільське господарство в останньому кварталі 2013 р. стало рушієм відновлення економічного зростання. Виробництво в галузі за 2013 р. зросло на 13,7%, насамперед завдяки стрімкому збільшенню обсягів продукції

рослинництва – на 18,1%. У 2013 р. зібрано понад 63 млн. т зернових культур (у вазі після доробки), що на 36,4% більше, ніж у 2012 р.

Основними чинниками позитивної динаміки сільського господарства були сприятливі погодні умови, збільшення фінансової підтримки сільгоспвиробників банківським сектором та активізація державних програм відродження окремих напрямів тваринництва. Зокрема, обсяги нових кредитів, наданих банками сільськогосподарським корпораціям протягом січня–вересня 2013 р., зросли на третину порівняно з відповідним періодом 2012 р. і склали 49,1 млрд. грн. Державна допомога, а також уповільнення темпів подорожчання кормів завдяки високому врожаю сільськогосподарських культур у 2011–2012 рр. дали змогу забезпечити стійкий приріст виробництва продукції тваринництва, який, за попередніми даними, у 2013 р. становив 4,8%. Слід також ураховувати позитивний ефект від збільшення обсягу інвестицій в аграрний сектор: у 2011 р. капітальні інвестиції в галузь зросли на 34,1%, у 2012 р. – на 13,2% [4].

За непоганої рентабельності по галузі – близько 11% (а в 2012 році цей показник взагалі перевищив 20%) такі цифри здавалися не такими вже недосяжними, оскільки незалежно від геополітичних розкладів, населення Землі стабільно збільшується, що гарантує настільки ж стабільне підвищення попиту і на продовольчі продукти [5]. У цьому й полягає шанс українського АПК, яким можна скористатися, навіть не дивлячись на загальне зниження світових цін на аграрну продукцію. І дійсно, українське сільське господарство не тільки зуміло в 2014 році вистояти в сутичці з кризою та політичною нестабільністю, а й навіть, схоже, готове продемонструвати чергове зростання.

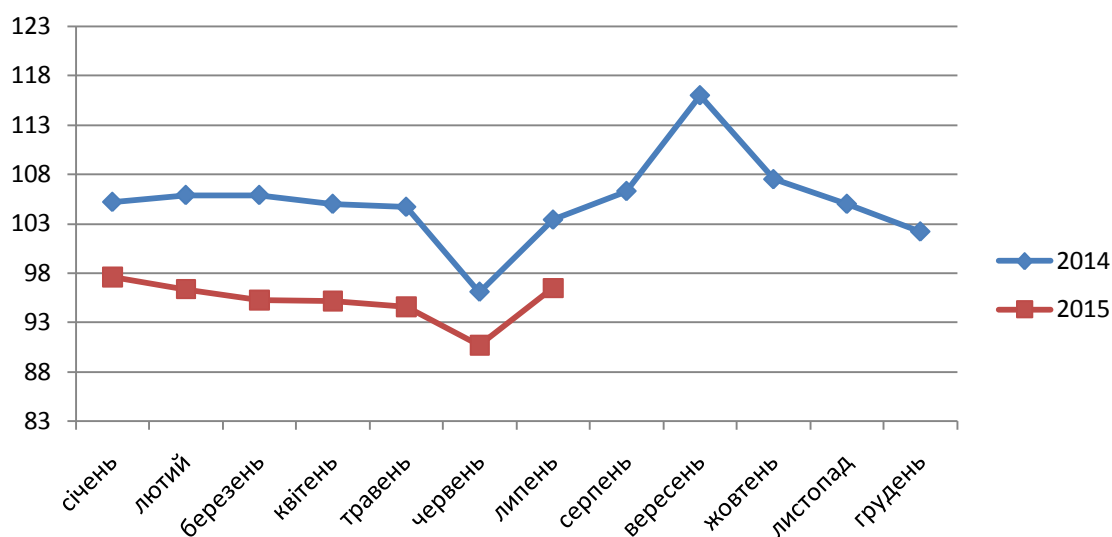

Рис. 1. Темпи сільськогосподарського виробництва

(кумулятивно, у % до відповідного періоду попереднього року)

Так, згідно з прогнозами Мінагрополітики, у 2014/2015 маркетинговому році Україна здатна виростити близько 64400 тис. тонн зернових, само сільгоспвиробництво у 2014 році вже збільшилася на 8% (це без урахування окупованого Криму і майже зруйнованого Донбасу), а рентабельність підприємств галузі, за розрахунками фахівців, повернеться на рівень 20%.

При цьому у Міністерстві вже встигли запевнити громадськість, що подібні результати є не чим іншим, як наслідком грамотної та комплексної політики держави,

яка за 2014 рік застосувала цілий ряд ефективних заходів з порятунку вітчизняного сільського господарства [5].

У зв'язку з цим виділимо фактори, які сприяли та стримували зростання галузі (табл.1).

Таблиця 1

Фактори, що впливали на розвиток сільського господарства у 2014 році

Фактори	
<i>Стимулюючі:</i>	<i>Стримуючі:</i>
– сприятливі погодні умови для вегетації та дозрівання рослин з березня по липень місяць та проведення польових робіт; – збільшення продуктивності на середнє поголів'я (на 6,8%) та висока рентабельність виробництва молока (13,4% у 2013 р.); – збільшення обсягів реалізованої худоби та птиці на забій (на 7,3%) в умовах нарощування живої ваги на відгодівлі у сільськогосподарських підприємствах (на 5,5%) за рахунок зростання кормової бази (на 7,5%); – стабільний попит з боку переробних підприємств, а також розширення внутрішнього ринку за рахунок зменшення імпорту м'яса; – зростання кредитування сільгоспвиробників з боку банківського сектору.	– посушливі погодні умови у II пол. серпня – I пол. вересня, які негативно вплинули на врожайність пізніх культур (кукурудзи та соняшнику); – зменшення обсягів виплати дотацій і компенсацій за реалізовану тваринницьку продукцію переробним підприємствам; – зростання собівартості виробництва сільськогосподарської продукції; – погіршення фінансових результатів сільськогосподарської діяльності.

Джерело: Побудовано автором за [2]

Таким чином, всі подібні заяви, мають під собою таке обґрунтування лише частково, адже лише недавно влада надала хоч якусь конкретну програму-декларацію з розвитку українського сільського господарства [3]. Зокрема, це проведення земельної реформи, в рамках якої повинна істотно спроститися процедура реєстрації прав земельних ділянок, посиляться відповідальність сторін договору оренди за невиконання його умов, з'явиться граничний термін оренди сільгоспземель, а також вдосконалюється процес фінансування галузі.

Однак в черговий раз ні слова не сказано було про створення ринку землі в Україні, не говорилося конкретно про реформи в оподаткуванні (було сказано, що чинний режим буде збережений до 2018 року, проте, гарантій, що рух уряду на скасування тих же пільг не буде продовжено, не існує), не приділено уваги питанням платоспроможності проблемних агрокомпаній.

Щодо подальших перспектив розвитку АПК у 2015–2016 рр., то можна окреслити наступні риси.

Україна може бути продовольчим кошиком для всього світу, і особливо для КНР, оскільки за даними Міністерства, ВВП Китаю майже в 100 разів більше, ніж України, але в той же час Україна має тільки в 4 рази менше земель сільгосппризначення, що є порівняльною перевагою [6].

Крім цього, Україна має величезний нереалізований потенціал двосторонньої торгівлі з Китаєм. Вже зараз показник експорту сільгосппідприємств продукції за 6 місяців 2015 року становить 783,3 млн. дол. США. Тоді як за весь 2014 р. ця цифра становила 767,3 млн. дол. США. І Китай може відкрити кордон для цілого переліку аграрної продукції українського виробництва.

За прогнозами Європейського банку реконструкції та розвитку, аграрний комплекс, який протягом багатьох років був локомотивом вітчизняної економіки, у 2015 р також буде зростати. Причому, за інформацією ЄБРР [7], швидше за все, дане зростання буде рухати за собою і суміжні галузі – виробництво сільгоспресурсів, переробку, упаковку, логістику, продажі.

Список використаних джерел:

1. Білоченко А.М. Стан та стратегічні напрями розвитку аграрного сектора економіки на сучасному етапі / А.М. Білоченко // Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. – 2014. – Вип. 25. – С. 67–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pav_2014_25_13.pdf
2. Богомазова В.М. Сценарне прогнозування розвитку економіки: [монографія] / В.М. Богомазова – К.: АграрМедіаГруп, – 2015. – 404 с.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2014 № 806-р «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.
4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
5. Кирнов С. Украинский АПК, или завтра будет хуже, чем вчера/ Сергей Кирнов // Inpress.ua 9 декабря 2014 [Електронний ресурс], – Режим доступу: <http://inpress.ua/ru/economics/38388-ukrainskiy-apk-ili-zavtra-budet-khuzhe-chem-vchera>.
6. Ивасюк П. В Минагрополитики считают, что Украина может быть продовольственной корзиной для КНР / Петро Ивасюк // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/ru/news/1491202-ukrayina-mozhe-buti-prodovolchoyu-korzinoyu-dlya-kitayu-minagropolitiki>
7. Аграрный комплекс в 2015 г. будет расти, но медленно – ЕБРР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uga-port.org.ua/novosti/ukraina/agrarnyi-kompleks-v-2015-g-budet-rasti-no-medlenno-ebrr>

Поліщук Н.В.

студентка

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АГРАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Історичний досвід ХХ століття виявив, що лобіювання виключно національних економічних інтересів кожної окремої країни, без урахування суспільних світових економічних інтересів, через певний час, пройшовши ланцюгову реакцію, буде мати негативний вплив і на їх економіку. В одному випадку така егоїстична політика країн могла призвести до світової економічної кризи, в іншому – до світової війни, де одним з рушійних чинників міжнародного конфлікту був пошук ринків збуту.

Набуває актуальності дослідження економічні проблеми аграрної інтеграції країн Європейського Союзу, зумовлена пріоритетом європейського вектору зовнішньоекономічної діяльності України, одним з напрямків якого є подальший розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва з країнами ЄС.

Україна прагне інтеграції в Європейський Союз та її першим кроком має бути створення зони вільної торгівлі.

Підсумки 2014 року свідчать про зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції, який склав 370,8 млрд. грн. та на 117,1 млрд. грн. перевищив показник рекордного 2013 р., коли сільськогосподарської продукції було вироблено на 253,7 млрд. грн. (у цінах 2012 р.) [2, с. 1; 3, с. 33]. Збільшення обсягів валового виробництва продукції ставить питання про пошук ринків її збуту.

В 2014 році третина (30,9% проти 27,1% у 2013 р. або 16,7 млрд. долл. США проти 17 млрд. дол. США у 2013 р) в структурі українського експорту припадає на продукцію агропромислового комплексу (АПК), що говорить про її пріоритетність в зовнішній торгівлі країни та конкурентоздатність на світовому ринку [1, с. 1; 2, с. 10].

У 2014 р. було імпортовано сільськогосподарської продукції і продовольства на 6,1 млрд. дол. США (на 2 млрд. дол. США менше, ніж у попередньому році) [1, с. 3; 2, с. 11].

Таблиця 1

**Основні показники зовнішньої торгівлі аграрною продукцією України
з країнами ЄС в 2013–2014 рр.**

№	Показник	2013	2014	% 2014/2013
1.	Експорт, всього	74832	64107	85,7
2.	ЗТО всього	158179	123897	78,3
3.	Експорт аграрної продукції	16400	16700	102
	% в загальному обсязі експорту	27,1	30,9	х
4.	ЗТО з ЄС	51129	44297	86,6
	% у загальному обсязі	32,3	35,8	х
5.	Експорт в ЄС, всього	20159	20383	101,1
	% в загальному обсязі експорту	26,6	31,5	
6.	Експорт аграрної продукції в ЄС	4500	4800	106,6
	% в загальному обсязі експорту агропродукції	26,4	26,8	х
7.	Імпорт, всього	83347	60750	72,9
8.	Імпорт аграрної продукції, всього	8200	6100	74,4
	% від загального обсягу імпорту	10,5	11,2	х
9.	Імпорт з ЄС, всього	30970	24208	78,1
	% в загальному обсязі імпорту	35,3	38,7	
10.	Імпорт аграрної продукції з ЄС	3100	2500	80,6
	% в загальному обсязі імпорту агропродукції	38,2	40,9	х
11.	Сальдо всього	-8514	+3883	х
12.	Сальдо (аграрна продукція)	+8800	+10600	х
13.	Сальдо з ЄС, всього	-10810	-3693	х

Джерело: складено автором на основі даних [1, с. 1, 4, 6; 2, с. 10–12; 4, с. 12–13]

За результатами зовнішньої торгівлі агропромисловою продукцією Україна за 2014 рік має позитивне сальдо 10,6 млрд грн., що стає головним джерелом впливання валюти в країну.

Правильність вибору євроінтеграційного вектору обґрунтовують результати аналізу показників зовнішньої торгівлі товарами агропромислового комплексу України за 2014 рік, за якими Європейський Союз був найбільшим зовнішньоторговельним партнером України (зовнішньоторговельний оборот склав 35,8% у загальному обсязі) [1, с. 7; 2, с. 10; 4, с. 7].

Незважаючи на зниження зовнішнього торговельного обороту та від'ємне сальдо в загальному обсязі торгівлі України з країнами ЄС, продукція сільськогосподарської сфери має стійку тенденцію до збільшення експорту та позитивне зовнішньоторговельне сальдо [1, с. 7, 4, с. 7]

За статистичними даними можна навести декілька основних тенденцій в сільському господарстві України за минулий 2014 рік: 1) загалом продукція агропромислового сектору займає перше місце у структурі українського експорту, що робить її надзвичайно важливою сферою економіки; 2) в агросекторі зайнято близько 16% населення; 3) структура галузі: 70,2% валового обсягу припадає на рослинництво, решта – на тваринництво, що викликано ринковим попитом; 4) в структура виробників переважає відсоток сільськогосподарських підприємств (56%) та має тенденцію збільшуватися; 4) зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції, переважно за рахунок урожаю зернових культур; 5) тенденція 2014 року – зростання ролі сільськогосподарських підприємств, що свідчить про індустріалізацію галузі; 6) підвищенням середньої урожайності зернових і зернобобових культур до середньосвітового рівня; 7) урожайність зернових культур в аграрних підприємствах перевищила показники господарств населення; 8) виробництво і продаж зерна на експорт стає головним джерелом впливання валюти в країну; 9) зовнішня торгівля аграрною групою товарів традиційно має позитивне сальдо; 10) зростання частки торгівлі аграрною продукцією з країнами ЄС на 7%; 11) зменшення обсягів аграрного імпорту з ЄС в 2014 р. майже на 20%, 12) скорочення зовнішньоторговельного обігу аграрною продукцією з країнами ЄС порівняно із 2013 р. [1, с. 1, 3, 7; 2, с. 2, 7, 10; 3, с. 33-39; 4, с. 7, 14-15].

Актуальною проблемою лишається недостатність рівня гармонізації відповідно до Європейських стандартів (EN: сільське господарство – 64%. (58 стандарт EN впроваджено з 90); харчова промисловість – 40%).

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дає змогу передбачити переваги аграрної інтеграції України в ЗВТ: 1) прибутковість за рахунок економії на не сплаті ввізного мита (383 млн євро), 2) синергетичний ефект від ЗВТ з ЄС – збільшення іноземних інвестицій, впровадження нових технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції; 3) ефективний розвиток аграрного сектору через підвищення конкуренції; 4) розширення географії ринків збуту в розвинених країн, а також і в країнах Близького Сходу, за рахунок підвищення довіри до українських виробників.

Таким чином, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині ПВ ЗВТ дасть змогу розширити доступ українських експортерів до ринку ЄС, усунувши нетарифні торговельні бар'єри у вигляді відмінних технічних стандартів і вимог, сприятиме покращенню ділового та інвестиційного клімату в нашій країні на основі норм і стандартів ЄС, стане ефективним механізмом поступової інтеграції економіки України до внутрішнього ринку ЄС.

Список використаних джерел:

1. Інформація про стан зовнішньоекономічних відносин в системі агропромислового комплексу України за 11 місяців 2014 року (за даними митних органів) // Міністерство аграрної політики та продовольства України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ministry?nid=15576> (дата звернення: 05.09.15). – Назва з екрана.
2. Державний комітет статистики. Доповідь: Сільське господарство України у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm (дата звернення: 05.09.15).
3. Державний комітет статистики. Доповідь: Про соціально–економічне становище України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrexport.gov.ua/i/imgsupload/file/dop122014.pdf> (дата звернення: 05.09.15).
4. Державний комітет статистики. Статистичний збірник: Співробітництво між Україною та ЄС у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm (дата звернення: 05.09.15).

Шаманська О.І.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри дорадництва та інформаційних технологій в менеджменті

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ

На сучасному етапі трансформаційних процесів в економіці України посилився інтерес до державного регулювання, що є явищем закономірним, оскільки практика переконала, що не можна в ринковій економіці покладатися тільки на ринкові механізми. При цьому, важливою складовою функціонування агропродовольчого ринку являється ринкове саморегулювання, яке проявляється через вплив ринкового механізму, взаємодії попиту і пропозиції, цінової конкуренції на обсяги виробництва і продажу продукції, рівень їх споживання. Ринкове саморегулювання обов'язково повинно доповнюватися елементами державного регулювання, способами їх раціонального поєднання.

Аналіз економічної літератури показав, що державна підтримка агропродовольчого сектора – це один з пріоритетних напрямів економічної політики в багатьох країнах світу, яка розглядається як необхідний інструмент аграрної політики держави в умовах ринку. У цих цілях застосовують гарантовану скупку надлишків продукції по знижених цінах, закупівельні і товарні інвестиції на ринку продовольства, специфічні форми пільгового кредитування, митне регулювання (економічне і адміністративне).

Виділяється два основні вектори у політиці національного аграрного протекціонізму [4, с. 321]. Перший – внутрішній, який переважно пов'язаний з питаннями ефективного розвитку національної аграрної економіки. Цей вектор є найбільш значущим, оскільки наша держава має статус країни з ринковою економікою, тому механізми здійснення державного протекціонізму повинні відповідати рівню високо розвинутих країн світу і не перешкоджати розвиткові конкуренції на світовому ринку. Другий – зовнішній, який передбачає перехід до єдиних норм і правил торговельно-економічних відносин у рамках СОТ. Внутрішні

заходи протекціоністської підтримки забезпечуються у формі прямої та непрямой державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства (рис. 1).

Рис. 1. Схема основних форм державної фінансової підтримки сільського господарства

В умовах розвитку ринкових відносин агропродовольчий ринок, як і його важливий складовий елемент – сільське господарство піддаються негативному впливу різних чинників нестабільності: природних, економічних, соціальних. Окремі науковці стверджують, що процеси формування і функціонування агропродовольчого ринку поки що позбавлені належного регулюючого впливу зі сторони держави. Між реформованими відносинами власності і стихійними, без будь-яких правил відносинами на продовольчих ринках виникли протиріччя, що заблокували мотиваційний механізм ринкової економіки [2, с. 15].

Державне регулювання агробізнесу в економічно розвинутих країнах ведуть за такими головними напрямками: регулювання цін і фермерських доходів; бюджетне фінансування; кредитування; оподаткування; стабілізація ринку агропродовольчої продукції. Керуючись систематичним аналізом рівня державної підтримки аграрного сектора, майже всі західні країни у взаємовідносинах сільського господарства з іншими галузями, у питаннях експорту та імпорту сільськогосподарської сировини та продовольчих продуктів дотримуються принципу аграрного протекціонізму [3, с. 16].

Система державного регулювання агропродовольчого ринку повинна охоплювати організаційні й економічні напрями [5, с. 10]. Зокрема, до організаційних напрямів регулювання агропродовольчого ринку належать: створення системи державних інституцій з регулювання ринку; створення й розвиток ринкової інфраструктури; формування нормативно-правової бази та інформаційного забезпечення; створення міжвідомчих і регіональних узгоджувальних комісій з питань врегулювання міжгалузевих відносин; ведення моніторингу та прогнозування кон'юнктури ринку; посилення контролю за якістю та безпечністю агропродовольчої продукції; впровадження стандартів агровиробництва та правил сертифікації продукції; щомісячне декларування запасів агропродовольства тощо.

Економічні напрями регулювання агропродовольчого ринку мають включати: складання балансів продовольчих ресурсів, їх оптимізацію; узгодження попиту і пропозиції, підтримку їх рівноваги; регулювання та підтримку пропозиції шляхом здійснення резервних, заставних та регіональних закупівель і продажу продукції; митно-тарифне регулювання експорту й імпорту продукції; підтримку кредитування виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції; цінову підтримку стратегічно важливих видів агропродовольчої продукції; бюджетну підтримку експорту (експортні субсидії й програма розширення експорту).

Для державного регулювання попиту і пропозиції уявляється доцільним запровадити: товарні програми; товарні та грошові інтервенції; авансування участі товаровиробників у державних програмах; програми нарощування чи скорочення посівів, консервація посівних площ; жорсткі санкції щодо ввезення продукції на вітчизняний агропродовольчий ринок незаконним (контрабандним) шляхом; важелі обмеження імпорту; спеціальні програми продовольчого забезпечення окремих груп населення [1, с. 46]. По своїй сутності державні аграрні програми повинні охоплювати:

- науково обґрунтовані обсяги та якісні показники сільськогосподарської продукції і продовольчих товарів, виробництво яких буде підтримувати держава;
- встановлені умови і стандарти виробництва, яких необхідно дотримуватися при виробництві продукції, щоб забезпечити раціональне їх розміщення й ефективне використання ресурсного потенціалу кожної природно-економічної зони України;
- розраховані мінімальні гарантовані ціни (ціни підтримки), за якими визначатимуть розміри авансування на основні стратегічно важливі види сільськогосподарської продукції;
- обсяг гарантованого авансування сільськогосподарських товаровиробників – учасників виконання державних цільових товарних програм з державного бюджету в певному розмірі, від загальної суми укладених угод за цінами підтримки на стратегічно важливі види сільськогосподарської продукції на засадах короткострокового процентного кредиту [3, с. 17].

Специфіка агропродовольчого сектора, пов'язана також з зовнішніми і внутрішніми чинниками що викликають потребу у великій різноманітності мобільної техніки, пристосованої часто до несприятливих умов експлуатації (підвищена вологість, забрудненість, перевантаження та ін.). Проте ці несприятливі чинники знижують термін експлуатації техніки, викликають додаткову потребу в ресурсах на її ремонт і оновлення, знижують можливості впровадження науково-технічного прогресу.

Практика розвинених країн показує, що підтримка агропродовольчого сектора особливо в період проведення економічних реформ повинна здійснюватися на рівні державного уряду і державного бюджету, а також відповідних регіональних органів і бюджетів суб'єктів України.

Таким чином, для виводу вітчизняного агропродовольчого сектора економіки з кризи, стабілізації і розвитку сільськогосподарського виробництва необхідно здійснити модернізацію існуючих форм і методів державної підтримки, формування нових напрямів і механізмів її реалізації. Система державної підтримки має бути гнучкою, відповідати як поточним, так і довгостроковим потребам аграрного сектора. Для досягнення поставлених цілей необхідно забезпечити також чітку законодавчу регламентацію використання бюджетних коштів, що виділяються на розвиток агропродовольчого сектора.

Список використаних джерел:

1. Гайдуцький П. І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 43-48.
2. Демчак І. М. Ситуація в аграрному секторі економіки та заходи Уряду щодо державної підтримки розвитку АПК // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 12-19.
3. Кропивко М. Ф. Методичний підхід до формування організаційно–економічного механізму державної підтримки розвитку сільського господарства // Економіка АПК. – 2006. – № 11. – С. 13-18.
4. Онегіна В. М. Державне регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників: Монографія. – К.: ННЦІА, 2007. – 590 с.
5. Фещенко Н. М. Окремі аспекти державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників // Агроінком. – 2006. – № 3-4. – С. 10-12.

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ

Химченко О.В.

*викладач кафедри менеджменту
в галузях агропромислового комплексу*

*Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Ощадливе використання ресурсів дозволяє значно збільшити виробництво тваринницької продукції за того ж обсягу матеріальних і трудових витрат, без залучення додаткових вкладень.

У скотарстві удосконалення технологій здійснюється за наступними напрямками:

1. потоковість, ритмічність і синхронність виробництва (поточно-цехова технологія виробництва молока, інтенсивна технологія вирощування й відгодівлі молодняку тварин й ін.);
2. стандартність кормів, худоби й одержуваної продукції переведення виробництва на промислову основу;
3. ощадливе використання виробничих ресурсів.

У молочному скотарстві прогресивною є поточно-цехова технологія виробництва молока. Вона базується на роздільно-груповому змісті корів з обліком їхнього фізіологічного стану й продуктивності. Все поголів'я по фізіологічному стані розбивають на чотири цехи: сухостійних корів, отелення, роздою й запліднення, виробництва молока. На невеликих і середніх фермах доцільно використовувати трьохцеховий варіант потокової системи виробництва молока. У цьому випадку цехи роздою, запліднення й виробництва молока поєднують, а корів після отелення на весь період лактації закріплюють за оператором машинного доїння.

Досвід господарств, що впровадили поточно-цехову технологію, доводить можливість підвищення удою корів на 300–500 кг, виходу телят на 100 корів на 3–5 голів, скорочення витрати кормів на одиницю продукції на 10–15%, зниження собівартості й трудомісткості виробництва молока також на 10–15% [3, с. 90].

Іншим напрямком інтенсифікації тваринництва є комплексна механізація. Підвищення рівня механізації виробничих процесів у сільському господарстві буде сприяти росту продуктивності праці, поліпшенню використання всіх матеріальних ресурсів.

Одним з основних напрямків інтенсифікації сільського господарства є хімізація. Застосування хімікатів сприяє підвищенню продуктивності тварин, поліпшенню якості продукції, забезпечує економію праці й ріст його продуктивності.

У хімізації скотарства виділяють наступні напрямки.

1. Використання хімічних засобів захисту тварин від хвороб і шкідників.
2. Використання хімічних продуктів для підвищення якості кормів. Хімізація тваринництва сприяє рішенню білкової проблеми в кормовиробництві. Важливим засобом поліпшення білкового харчування служать кормові дріжджі й амінокислоти (метіонін і Лізин). Використання 1 т кормових дріжджів дозволяє одержати додатково 750 кг молока. Велике значення для скотарства мають вітаміни й антибіотики [1, с. 33].

Неодмінними умовами підвищення ефективності скотарства є правильна організація племінної роботи, формування високопродуктивного поголів'я.

У сформованих умовах найважливіше значення в підвищенні економічної ефективності сільського господарства мають удосконалення механізму функціонування сільських товаровиробників, обґрунтування прогресивних форм організації виробництва, стимулювання високопродуктивної праці. Найбільше успішно інтенсифікація сільського господарства здійснюється в спеціалізованих підприємствах, тому що на них створені сприятливі умови для впровадження досягнень науково-технічного прогресу (рис. 1).

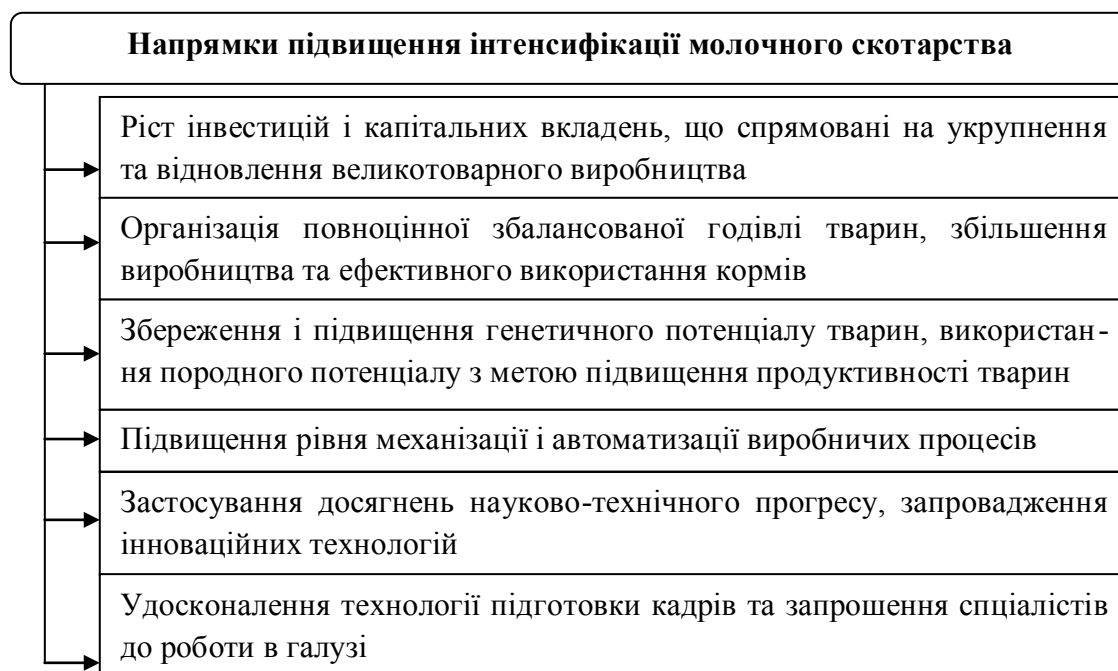

Рис. 1. Основні напрямки підвищення інтенсифікації молочного скотарства.

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 3]

Таким чином, напрями інтенсифікації являють собою об'єктивний і динамічний процес постійного розвитку продуктивних сил, переходу від менш складних до більше складних систем ведення галузей, що базується на максимальному використанні досягнень науково-технічного прогресу.

Найвищий рівень концентрації виробництва дозволяє використовувати індустріальні технології, сучасне устаткування, використання раціональної організації виробництва, повноцінне інформаційне й наукове забезпечення як найважливіший фактор інтенсифікації скотарства.

Поглиблення спеціалізації ферм також сприятиме підвищенню економічної ефективності виробництва молока. Особливо ефективні комплекси, які виробляють молоко за новими технологіями. При цьому виробничий процес максимально відповідає біологічним особливостям корів, включаючи циклічність відтворення й певний ритм вирощування й відгодівлі молодяку протягом року [2, с. 124].

Список використаних джерел:

1. Воронін О. Визначення показників економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу / О. Воронін // Економіка України. – 2007. – № 10. – С. 29-37.

2. Гуцул Т. Ефективність та перспективи розвитку молочного скотарства в Україні / Т. Гуцул // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Фінанси і кредит». – 2011. – № 1. – С. 123-125.
3. Лозинська І.В. Аналіз впливу рівня годівлі на продуктивність молочного стада в сільськогосподарських підприємствах Сумської області / І.В. Лозинська // Молодий вчений. – № 11. – 2014. – С. 86-92.

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Брусенко Н.В.

аспірант

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

На сучасному етапі перед українським та світовим суспільством постає важливе завдання: забезпечити економічне зростання одночасно та поряд з соціальним розвитком. У центрі соціально-трудових відносин знаходиться людина, як головний їх суб'єкт. Відкрита система «людина–праця–суспільство» становлять основу соціально-трудових відносин.

Соціально-трудові відносини у сучасному розумінні даного поняття, як сукупність відносин між державою, працівником та роботодавцем починають формуватися з 17-18 століття, що в історичному розрізі характеризувалися індустріальними революціями у європейських державах. Формування прошарку досвідчених працівників на виробництвах, підвищення значущості кваліфікованих кадрів стає значимим у 19 сторіччі [1, с. 363]. 20 століття є періодом перетворень, глобальних потрясінь та змін, що у свою чергу також відобразилося у стані трудових відносин: поява Міжнародної організації праці (МОП), формування загальної моделі регулювання соціально-трудових відносин у світі (недопущення дитячої праці, право на освіту та вибір професії, норми охорони праці та ін.). Сучасний період та процеси 21 століття роблять акцент на гнучкості, адаптивності працівника, оплаті згідно з результатами діяльності, роботодавці зацікавлені у залученні працівників у процес праці, а також важливою рисою є постійні зміни (у техніці, технологіях, постійний рух потоків інформації тощо).

Як стверджують деякі вчені [2, с. 46], соціально-трудові відносини як науковий термін був введений у науковий обіг порівняно недавно – лише наприкінці 20 століття, при цьому сам інститут цих відносин існує на протязі багатьох століть. Зростання ролі цього інституту в суспільстві пояснюється низкою факторів. Зокрема в Україні, як у державі з ринковою економікою, після здійснення радикальних змін у господарському механізмі, загальної відмови від командно-адміністративних методів управління загострилися питання в області соціально-трудових відносин, оскільки економіка ринкового типу стала причиною нових проблем, таких як, зростання безробіття, поширення неповної зайнятості, бідності населення, значна диференціація доходів різних прошарків населення, зниження рівня соціальних гарантій, посилення інтенсивності праці тощо. Для їх вирішення і побудови соціально-орієнтованої ринкової економіки актуальними і вкрай необхідними є дослідження перебудови соціально-трудових відносин, оскільки саме праця є основним джерелом підвищення добробуту населення та ефективності виробництва. Соціально-трудові відносини мають значний вплив на продуктивність праці, якість трудового життя, соціальний мікроклімат на підприємстві, ступінь задоволеності своєю трудовою діяльністю працівників, що обумовлює особливий інтерес дослідження соціально-трудої сфери. «Генеральний директор Міжнародного бюро праці Мішень Хансен відзначив, що трудові стосунки на підприємстві виконують не тільки економічну, а й демократичну і соціальну функції» [3, с. 13].

Аналіз поняття «соціально-трудові відносини»

Автор	Поняття	Родове поняття, його характеристика
Грішнова [4, с. 225]	комплекс взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями (суб'єктами і органами, що їх представляють) за участі держави(органів законодавчої і виконавчої влади), які пов'язані з наймом працівників, використанням та оплатою їхньої праці, відтворенням робочої сили і спрямовані на забезпечення соціальної злагоди, високого рівня та якості життя працівників, високої ефективності роботи підприємств.	комплекс взаємовідносин
Моторна [5, с. 8]	І.І. історично визначеним типом соціально–економічних відносин, які виникають у трудовій та суміжних з нею сферах життєдіяльності суспільства між найманими працівниками та роботодавцями за участю держави, а також їх представників з приводу збалансування їх інтересів, недопущення конфронтації та досягнення соціальної злагоди	історично визначений тип соціально-економічних відносин
Качан [6, с. 57].	Є.П. сукупність економічних, соціально–психологічних, адміністративних та правових методів і норм, спрямованих на включення робочої сили в процес праці та її відтворення на основі ринкових механізмів – попиту, пропозиції, ринкової ціни це комплекс взаємовідносин між найманими працівниками та роботодавцями в умовах ринкової економіки, націлених на забезпечення високого рівня та якості життя людини, колективу й суспільства в цілому.	сукупність економічних, соціально-психологічних, адміністративних та правових методів і норм
Бурляева В.А. [7]	сукупність взаємодій працівників, як безпосередніх, так і опосередкованих у колективному трудовому процесі	сукупність взаємодій працівників
Колосова Р.П. [8, с. 14]	об'єктивно існуючі взаємозалежність і взаємодія суб'єктів цих відносин у процесі праці, що націлені на регулювання якості трудового життя.	об'єктивно існуючі взаємозалежність і взаємодія суб'єктів
Генкін Б.М. [10, с. 23]	економічні, психологічні та правові аспекти, що характеризують взаємозв'язки індивідуумів і соціальних груп у процесах, які обумовлені трудовою діяльністю	економічні, психологічні та правові аспекти
Колесніков Н.Е [8, с. 43]	об'єктивне явище, що виражає істотні моменти форми та змісту спільної (колективної) виробничої діяльності людей як органічної єдності матеріального і духовного складна система відносин, що виникають між людьми в процесі їх як виробничо-трудової, так і господарсько-економічної, соціальної, політичної та інших форм суспільної діяльності, націленої на забезпечення високого рівня і якості життя людини, трудового колективу і суспільства	об'єктивне явище складна система відносин
Колот А.М. [9, с. 21]	об'єктивно існуючі взаємозв'язки між індивідуумами та їх групами в процесах, що обумовлені трудовою діяльністю та спрямовані на врегулювання якості трудового життя. Вони характеризують економічні, соціальні та психологічні аспекти вищезгаданих взаємозв'язків, а також правові аспекти цього питання	об'єктивно існуючі взаємозв'язки
Махсма М.Б. [11, с. 16]	взаємозалежність і взаємодія суб'єктів відповідних відносин, які виникають у процесі праці та спрямовані на регулювання умов трудового життя	взаємозалежність і взаємодія суб'єктів
Мельник С.В. [12, с. 13]	СТС – сукупність інститутів та інструментів держави, що забезпечують процес відтворення робочої сили та його соціальне супроводження	сукупність інститутів та інструментів держави

Сучасними науковцями пропонуються різні визначення категорії соціально-трудових відносин. Вчені вирізняють певні особливості даних відносин, вказуючи на історичний вплив їх формування, рівень їх розповсюдження, коло суб'єктів та ін.

Грішнова О.А. виокремлює категорії трудові та соціально-трудові відносини, адже, на думку автора, поняття трудових відносин з'явилося раніше і в першу чергу відображає класову боротьбу, у той час як соціально-трудові відносини є направленими на соціальну злагожденість та суспільний розвиток [4, с. 225].

Отже, Грішнова О.А. розглядає категорію соціально-трудових відносин у широкому змісті, підкреслюючи їх неодмінну присутність у суспільному житті. Деякі інші українські вчені [3] також наголошують, що соціально-трудові відносини є комплексом взаємовідносин. Однак ряд авторів [7, 9, 11 та ін.] виділяють певні особливості та називають інші специфічні характеристики даного виду відносин. Наприклад, Іспулова С.М. у своєму дослідженні обґрунтовує, що соціально-трудові відносини являють собою відкриту систему [13], яка постійно розвивається та є залежною від факторів зовнішнього середовища. Це в свою чергу приводить до необхідності постійного регулювання та удосконалення методів регулювання відповідно до станів сучасного суспільства. Ми погоджуємося з висновками автора, адже необхідність у постійному розвитку та адаптації до зовнішнього впливу обумовлює відкритість системи.

С.В. Мельник [12, с. 12] поряд із поняттям соціально-трудові відносини використовує категорію соціально-трудова сфера, розуміючи її як сукупність інститутів та інструментів держави, що забезпечують процес створення робочої сили та його соціальне супроводження.

Найбільш комплексним на нашу думку є визначення СТВ, що наведено Колотом А.М. Під соціально-трудовами відносинами розуміємо об'єктивно існуючі взаємозв'язки між суб'єктами, які пов'язані трудовою діяльністю та спрямовані на врегулювання якості трудового життя.

Вважаємо, що соціально-трудові відносини містять в собі ряд аспектів, що сформовані у зв'язку із впливом соціальних, політичних, трудових, інституційних, морально-етичних факторів, а також історичний аспект, що у значній мірі впливає на формування та усталення соціально-трудових відносин, а також є частиною морального аспекту, адже саме історичні зміни формують менталітет нації, традиції, національні риси.

Отже, проаналізовано історію виникнення і формування соціально-трудових відносин, визначення соціально-трудових відносин, як об'єктивно існуючі взаємозв'язки між суб'єктами, які пов'язані трудовою діяльністю та спрямовані на врегулювання якості трудового життя, виділено шість основних аспектів СТВ (соціальний, політичний, трудовий, інституційний, морально-етичний, історичний).

Список використаних джерел:

1. Budd, John W. Labor relations: striking a balance / John W. Budd. Published by McGraw-Hill/Irwin, a business unit of The McGraw-Hill Companies, Inc., New York, NI, 2005. – 553 p.
2. Карпіщенко О.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник / О.І. Карпіщенко – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 264 с.
3. Шаульська Л.В. Удосконалення соціально трудових відносин на виробничому рівні / Л.В. Шаульська, С.В. Харабуга // Вісник Донецького університету. – № 2. – 2007. – С. 12-15.
4. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник / О.А. Грішнова. – К.: Знання, 2006. – 559 с.

5. Моторна І.І. Соціально–трудові відносини: формування та розвиток: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.07 / І.І. Моторна ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. Ун-т ім. В.Гетьмана». – К., 2009. – 20 с. – укр.
6. Качан Є.П. Економіка праці та соціально–трудові відносини: Навч. – метод посібник/ За заг. ред. проф. Качана Є. П. – Тернопіль: ТДЕУ, 2006. – 373 с.
7. Бурляева В.А., Просвирнина И.А. Социально–трудовые отношения как совокупность взаимодействий работников в коллективном трудовом процессе / В.А. Бурляева/ И.А. Просвирнина // Материалы XII региональной научно–технической конференции «Вузовская наука – Северо–Кавказскому региону». Т. 2. Общественные науки. – Ставрополь: СевКазГТУ, 2008. – 194 с.
8. Колесников Н.Е. Социально–трудовые отношения: современные проблемы теории и практики / Н.Е. Колесников – СПб.: ИСЭП РАН, 1993. – 120 с.
9. Колот А.М. Соціально–трудові відносини: теорія і практика регулювання: монографія / А.М. Колот. – 2–ге вид. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 230.
10. Генкин Б.М. Экономика и социология труда / Б.М. Генкин. – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА–М, 1998. – 384 с.
11. Махсма М. Б. Економіка праці та соціально–трудові відносини / М.Б. Махсма. – К.: Вид. Європ. Ун-ту, 2003. – 188 с.
12. Мельник С.В. Механізм регулювання соціально–трудої сфери України: монографія / С.В. Мельник; Держ. Установа «НДІ соц.–труд відносин». – К.: Соцінформ, 2009. – 785 с.
13. Испулова, С.Н. Управление социально–трудовыми отношениями в условиях монопрофильного города: автореферат дис... доктора социологических наук: 22.00.08 / Испулова С.Н.; [Место защиты: Уфим. гос. авиац.-техн. Ун-т] – Уфа, 2010 – 42 с.

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА РОЗВИТКУ

Грицишен Д.О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту

Житомирський державний технологічний університет

м. Житомир, Україна

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ПРІОРИТЕТНИХ ОБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

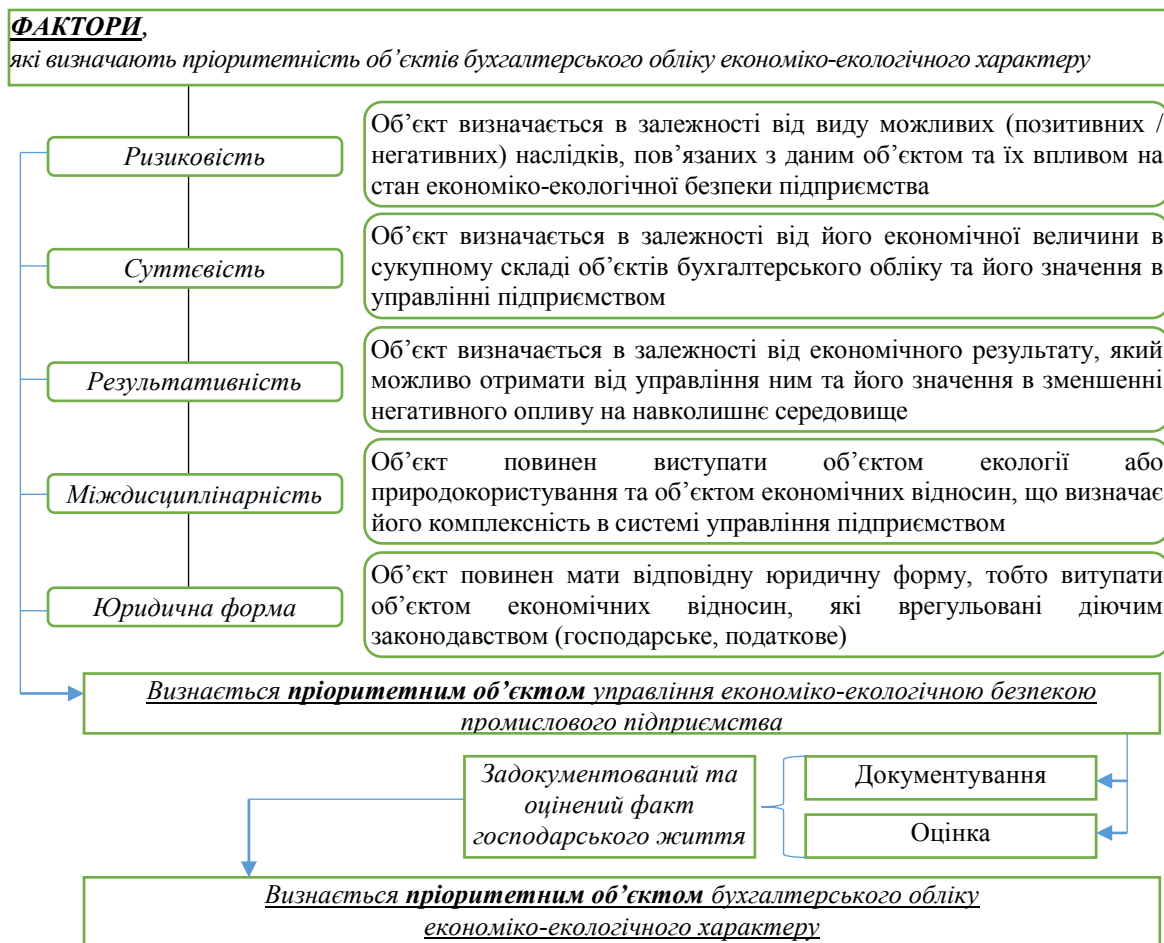
«Будь-яке підприємство допускає об'єднання його підрозділів для досягнення значущих цілей на основі необхідної координації їх зусиль у спільній діяльності. Підприємство використовує основні ресурси: людей, капітал, матеріали, сировину, технології та інформацію. Від їх ефективного використання залежить не тільки досягнення запланованих результатів, але також ступінь захисту навколишнього середовища. При використанні ресурсів встановлюється взаємозв'язок підприємства з зовнішнім середовищем. Підприємство отримує із зовнішнього середовища вихідні продукти для забезпечення своєї життєдіяльності, і при цьому має повертати деякий продукт в якості компенсації. Як тільки розриваються зв'язки підприємства із зовнішнім середовищем, воно припиняє своє існування. Останнім часом у зв'язку з посиленням конкуренції, а також різким прискоренням процесів змін в навколишньому середовищі, підприємства у все більшій мірі повинні приділяти увагу питанням взаємодії з навколишнім середовищем і у все більшій мірі адаптуватися до його змін» [4, с. 39].

Господарська діяльність, в цілому, може бути еколого-орієнтована шляхом зменшення впливу на навколишнє середовище, а тому виділення окремих її складових в екологічну діяльність є не доцільним. Екологічну орієнтованість господарської діяльності будуть визначати лише окремі об'єкти – пріоритетні об'єкти екологічного характеру.

Таким чином, для налагодження ефективної системи управління економіко-екологічною безпекою промислового підприємства необхідно визначити пріоритетні об'єкти бухгалтерського обліку екологічного характеру. Обґрунтування та визначення складу пріоритетних об'єктів бухгалтерського обліку екологічного характеру пропонуємо визначати виходячи із сукупності факторів (рис. 1).

Кожне промислове підприємства, в залежності від галузі та обсягів діяльності, в системі управління економіко-екологічною безпекою має різний склад об'єктів, які відповідають зазначеним факторам. Досліджуючи підприємства вітчизняного машинобудування, ми прийшли до висновку, що найбільш пріоритетними об'єктами економіко-екологічного характеру є відходи, які жорстко регулюються вітчизняним законодавством. Із даного приводу влучно зазначив Йолкіна Л.Г.: «Сучасний етап розвитку суспільства базується на концепції сталого розвитку, слабка реалізація принципів якого проявляється у збільшенні техногенного навантаження на навколишнє середовище і його деградації. У навколишнє середовище все активніше втягується процес виробництва матеріальних благ не тільки в якості постачальника природних ресурсів, але і в якості фактора виробництва (приймача й утилізатора відходів суспільства). У результаті спостерігається тенденція погіршення показників, що характеризують стан навколишнього природного середовища, стає лімітуючим

фактором економічного і соціального розвитку суспільства, особливо при екстенсивному природокористуванні. Вирішення протиріч між наростаючими екологічними проблемами і масштабами природокористування можливе за переорієнтації суспільного виробництва на екологічний шлях розвитку» [1].

Варто зазначити, що під відходами варто розуміти не тільки результати виробництва, а цілий комплекс операцій, які враховують утворення відходів, зберігання, переробку, утилізацію, захоронення, впровадження безвідходних та маловідходних виробництв. Тобто йдеться мова про комплексний об'єкт, а саме: відходи та операції поводження з ними. Так, вказаний об'єкт повністю відповідає зазначеним факторам та є об'єктом бухгалтерського обліку, від управління яким залежить рівень економіко-екологічної безпеки. Адже система поводження з відходами направлена на вирішення цілої низки економіко-екологічних завдань на промисловому підприємстві:

- раціональне використання природних ресурсів (відходи можуть бути вторинною сировиною, впровадження маловідходних та безвідходних виробництв забезпечує повне використання властивостей природних ресурсів) на підприємстві;
- зменшення негативного впливу господарської діяльності промислового підприємства на навколишнє середовище (відходи забруднюють земельні ресурси, водні ресурси, атмосферне повітря).

Вирішення зазначених завдань дозволяє говорити про відходи як об'єкт, який має економічні та екологічні властивості, які впливають на результативність господарської діяльності промислового підприємства в забезпеченні сталого розвитку.

Не менш важливим та малодослідженим об'єктом бухгалтерського обліку, який впливає на стан економіко-екологічної безпеки промислового підприємства є економіко-екологічні наслідки надзвичайних ситуацій, які можуть бути спричинені небезпечними подіями як внутрішнього так і зовнішнього середовища та можуть бути загрозою безперервності діяльності підприємства. «Значний вплив на діяльність підприємств мали активізація громадських рухів і формування нових цінностей у суспільстві, що викликали підйом екологічної активності, особливо після великих аварій в Індії та Чорнобилі з важкими наслідками для навколишнього середовища. Значно актуалізувалося питання сталого розвитку підприємств в результаті великих аварій, серед яких особливе місце займає розлив нафти у результаті вибуху свердловини компанії BP в Мексиканській затоці (2010 р.)» [3, с. 149].

Економіко-екологічні наслідки надзвичайних ситуацій повністю відповідають факторам визначення пріоритетних об'єктів бухгалтерського обліку економіко-екологічного характеру. Особлива увага до даних об'єктів актуалізується в умовах нестабільного навколишнього середовища, а також нестабільності політичного та економічного стану в державі. Так, на сьогоднішній день важких економіко-екологічних наслідків зазнали промислові підприємства в результаті бойовий дій на сході України, а також на окупованій території Автономної Республіки Крим. В цілому, це впливає на особливість даних об'єктів в системі бухгалтерського обліку, адже сформована облікова інформація дозволяє управляти сукупністю ризиків, які визначатимуть рівень економіко-екологічної безпеки промислового підприємства.

Таким чином, нами визначено два пріоритетних об'єкти бухгалтерського обліку екологічного характеру, які відповідають запропонованим факторам та визначають стан економіко-екологічної безпеки: відходи та операції поводження з ними і економіко-екологічні наслідки надзвичайних ситуацій. Відповідно до визначених об'єктів є необхідність обґрунтування напрямів трансформації та розвитку методу бухгалтерського обліку, що стане основою формування інформаційного простору управління економіко-екологічною безпекою. Зважаючи на склад елементів методу бухгалтерського обліку, вважаємо, що напрями трансформації повинні визначатися в залежності від специфіки об'єкту та інформації, яку планується отримати в результаті. Адже відомо, система бухгалтерського обліку є пізнавальним процесом, яка через сукупність елементів методу, на думку В.В. Євдокимова [2] та О.М. Петрука [5], дозволяє здійснювати спостереження (документування та інвентаризація), вимірювання (оцінка і калькулювання), систематизацію / групування (рахунки, подвійний запис) та узагальнення (баланс та звітність).

Для формування інформаційного простору управління економіко-екологічною безпекою промислового підприємства є потреба в розвитку елементів методу бухгалтерського обліку в зазначених напрямках. Це дозволить значно розширити напрям використання методу бухгалтерського обліку та розвинути його методологію, що, в цілому, вплине на якість інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень внутрішніми та зовнішніми користувачами.

Список використаної літератури:

1. Елкина Л.Г. Управление развитием эколого–экономической системы: теория и практика / Л. Г. Елкина. – М.: Издательство: «Палеотип». – 2009. – 200 с.
2. Євдокимов В.В. Моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і практика застосування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 / В.В. Євдокимов; Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – Київ, 2005. – 20 с.

3. Кулій-Дем'янюк Ю.В. Бухгалтерський облік в системі управління стійким розвитком / Ю.В. Кулій-Дем'янюк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – Випуск 3 (21) (ч.2). – 2011. – С. 149-159.
4. Ложников И.Н. Важнейшие тенденции развития бухгалтерского учета [Электронный ресурс] / И.Н. Ложников // Вестник ИПБ МР. – 2011. – № 1. – Режим доступа: http://www.ipbmr.ru/?page=vestnik_2011_1_lozhnikov2.
5. Петрук О.М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку в Україні: стратегія, гармонізація, регламентація: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 / О.М. Петрук; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – Київ, 2006. – 32 с.

Задорожна В.В.

студентка

Науковий керівник: **Дулік Т.О.**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри податкової системи

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпропетровськ, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ

На сьогоднішній день, звітність являється дуже важливим джерелом інформації для прийняття управлінських рішень для різних груп користувачів. Так, дані фінансової та статистичної звітності дозволяють аналізувати та планувати розвиток країни в цілому та кожної галузі або регіону; дані податкової звітності потрібні для перевірки правильності і своєчасності сплати податків та внесків.

Верховною Радою України наприкінці минулого року прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р. № 71–VIII [1], яким запроваджено з 1 січня 2015 року нові правила електронного адміністрування податку на додану вартість (ПДВ).

Застосування системи електронного адміністрування ПДВ передбачається поетапно:

1. З 1 січня до 1 липня 2015 року – у тестовому режимі.
2. З 1 липня 2015 року – на постійній основі.

Система електронного адміністрування ПДВ не вносить кардинальних змін до загальних принципів справляння ПДВ, затверджених Податковим кодексом України. Норми Кодексу, які визначають коло платників ПДВ, об'єкт оподаткування, принципи формування податкових зобов'язань та податкового кредиту, залишаються незмінними.

Система електронного адміністрування ПДВ, що організована на центральному рівні Державної фіскальної служби України, забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку:

– сум податку, що містяться у виданих та отриманих податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), та розрахунках коригування до них;

- сум податку, сплачених платниками при ввезенні товарів на митну територію України;
- сум поповнення та залишку коштів на рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ;
- суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН.

Основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів, в тому числі стосовно подання податкової звітності визначає Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2].

Згідно з цим законом, електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа. Юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму.

Крім того, розглядаючи систему електронної звітності ПДВ необхідно зазначити, що електронний рахунок у системі електронного адміністрування ПДВ (далі – електронний рахунок) – рахунок, відкритий платнику податку в Державній казначейській службі України, на який платником перераховуються кошти з власного поточного рахунку в сумах, необхідних для збільшення розміру суми, на яку платник податку має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки коригування кількісних і вартісних показників до податкової накладної (далі – розрахунок коригування) в ЄРПН, а також у сумах, недостатніх для сплати до бюджету узгоджених податкових зобов’язань з цього податку.

Відкриття та обслуговування електронних рахунків Казначейством здійснюється на безоплатній основі. Інформація про рух коштів на електронних рахунках платникам податку надається ДФС України за відповідним запитом платника на безоплатній основі без обмеження кількості запитів та у часі. Датою початку використання електронного рахунку є 01.02.2015 р. для суб’єктів господарювання, які зареєстровані платниками ПДВ до 01.02.2015 р., а для суб’єктів господарювання, які будуть зареєстровані як платники ПДВ у будь-який період після 01.02.2015 р., – дата їх реєстрації платниками податку.

Доповненнями, внесеними до п. 198.6 ст. 198 Податкового кодексу України, передбачено, що не відносяться до податкового кредиту суми податку, сплаченого (нарахованого) у зв’язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних податковими накладними.

З урахуванням змін, внесених до пункту 198.6 статті 198 розділу V Кодексу, з 1 січня 2015 року втратила чинність норма щодо збереження права на включення до податкового кредиту суми ПДВ на підставі отриманих податкових накладних протягом 365 календарних днів з дати складання податкової накладної.

Отже, все вище зазначене щодо впровадження системи електронного адміністрування є свідченням прогресивних нововведень ПДВ та контролю в системі оподаткування, яке стане запорукою нормального розвитку та функціонування прозорої економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014р. № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-viii>.

2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

Шашков С.В.

здобувач кафедри управління

Сумський державний університет

м. Суми, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕСУРСНИХ ФУНКЦІЙ ОБ'ЄКТІВ МАЛОЇ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ

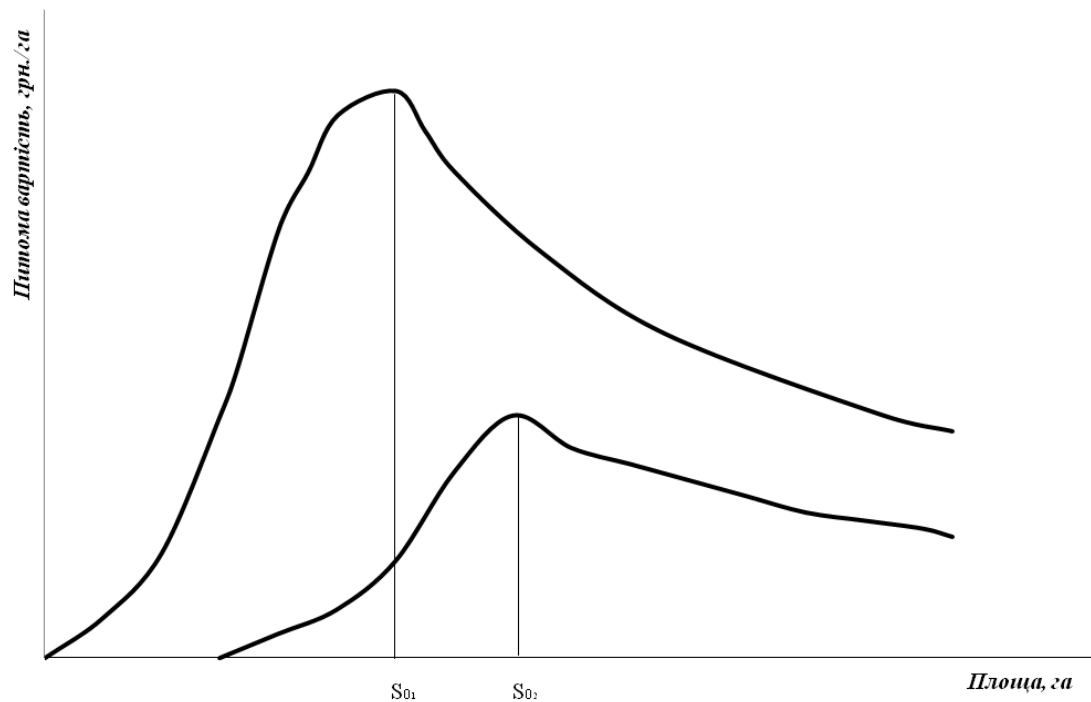
У зв'язку з необхідністю збільшення загальної потужності малих гідроелектростанцій України до 2020 року майже в 2 рази [1; 2], що зумовлено зобов'язаннями на шляху європейської інтеграції, а також актуальністю підвищення рівня енергетичної незалежності, існує висока необхідність розвитку малої гідроенергетики. В той же час, в умовах економічної та політичної нестабільності, будівництво нових, відновлення зруйнованих та реконструкцію діючих малих гідроелектростанцій супроводжується з великими фінансовими ризиками неповернення вкладеного капіталу. З метою зменшення подібних ризиків, а також підвищення доходу підприємств – операторів малих гідроелектростанцій, пропонується багатоцільове використання природно – ресурсних функцій даних об'єктів.

Враховуючи той факт, що узбережжя водойм завжди розцінювались людством як території, які мали значну рекреаційний привабливість, один з напрямків багатоцільового використання, в якому пропонується використовувати прилеглі до малих гідроелектростанцій території, може бути саме організація місць відпочинку населення на таких територіях в наступних напрямках:

- організована рекреація;
- неорганізована рекреація;
- діяльність, що сприяє розвитку рекреації.

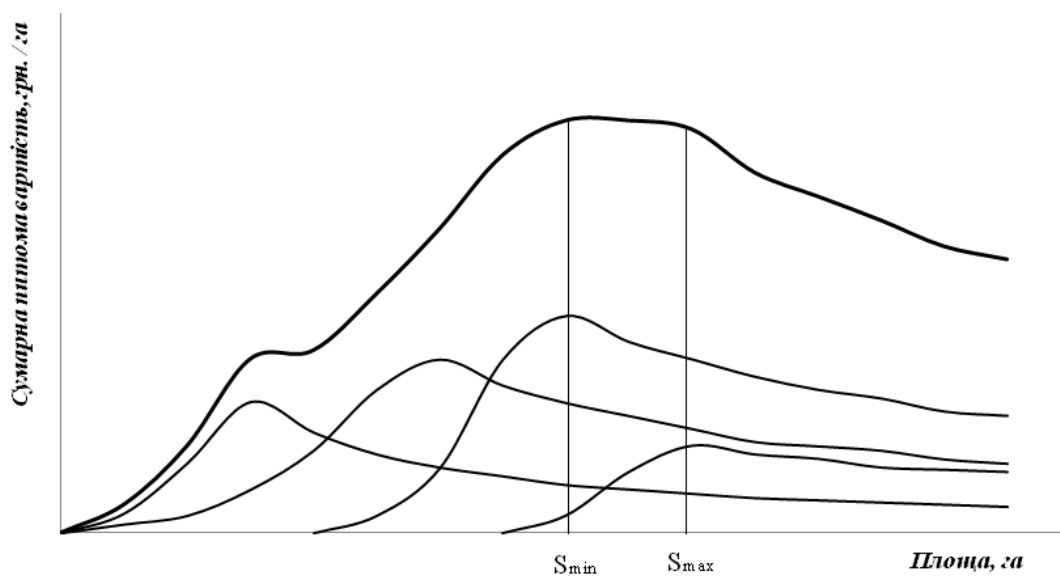
Разом з тим, як виробництво електричної енергії на малих річках, так і кожний з напрямків розвитку рекреації та їх під напрямків, потребує відведення земельної ділянки, необхідної для повноцінного та продуктивного функціонування. Проаналізувавши площі таких діючих об'єктів, слід зазначити, що з метою максимально ефективного багатоцільового функціонування подібних комплексів, необхідний розрахунок оптимальних площ для всіх ресурсних функцій з точки зору їх економічної значимості, яка відображається у вартості. Залежності питомих показників економічної значимості від площі окремої ресурсної функції та територіального природного об'єкта в цілому представлені на рис. 1 та рис. 2.

Проаналізувавши існуючі ресурсні функції, по мінімуму ця ділянка повинна включати частину водного дзеркала річки з прилеглими охоронними зонами і територіями під необхідними гідротехнічними спорудами. Максимально – частину басейну річки в межах територіального адміністративного утворення. Оптимальний варіант може бути визначений розмірами території безпосереднього впливу від створення та функціонування малої гідроелектростанції.

где: S_{01} , S_{02} - площі, при яких питоме значення вартості ресурсної функції максимальне

Рис. 1. Залежність питомого показника економічної значимості ресурсної функції від площі територіального природного об'єкта.

где: S_{min} - площа, при якій сумарне питоме значення вартості всіх ресурсних функцій максимальне

S_{max} - площа, при якій питоме значення вартості максимальне для найбільш площеємної ресурсної функції

Рис. 2. Залежність сумарного питомого показника економічної значимості територіального природно – ресурсного об'єкта від площі.

Список використаних джерел:

1. Васько П.Ф. Мала гідроенергетика України. НІСД. – 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
2. Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 902-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.

Якімцов В.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємства

Національний лісотехнічний університет України

м. Львів, Україна

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕТОДОЛОГІЇ СИНЕРГЕТИКИ

На сьогодні вченим усе частіше доводиться мати справу з явищами де більш інтенсивний зовнішній вплив призводить до якісно нової поведінки системи. Необхідно застосування інших методів для розв'язання цих викликів, а саме нелінійних математичних моделей. Аналіз таких моделей необхідний при вирішенні багатьох задач, особливо в соціології, психології, екології та економіці тощо.

Саме такий аналіз і є головним в синергетиці. Якщо врахувати, що синергетика – це міждисциплінарна наука, що ґрунтується на стикуванні та результаті багатьох галузей науки то стає зрозуміло, що в економіці – науці про розвиток людини в суспільстві і особливо у процесі виробництва, такий підхід, тобто саме синергетичний є просто необхідним.

Сьогодні вчені у всіх галузях науки відзначають, що сучасні ідеї щодо вирішення задач сучасної науки вже мали своє філософське, а подекуди і практичне втілення вчених, що жили багато віків тому назад. Древні філософські течії на Сході, Азії, Тибеті мають неабияку розгалужену теорію хаосу, самоорганізації тощо. Отже, виникає справедливе запитання про коректність та необхідність всебічного розвитку таких теорій із застосуванням сучасних математико–фізичних, обчислювально–комп'ютерних методів досліджень. Таке становище дає можливість зробити висновок щодо спільності уявлень людства до вирішення багатьох проблем та явищ. Отже є очевидним і думка про спільність витоків ті ідей синергетики, що були зроблені як тисячоліття тому так і зараз, у наш час.

На даний момент існують різноманітні поняття та розуміння синергетики як науки з математичного моделювання складних процесів та явищ від простого до складного, яке й зараз подекуди зустрічається в США для визначення процесів та явищ неординарного, складного, непередбачуваного характеру.

Синергетика превалює у науковому світі як науковий напрямок метою якого є об'єднання точних, природничих та гуманітарних наук. Вона ставить перед собою такі завдання:

- довести, що прогноз неможливий у рамках існуючих моделей, теорій, тощо;
- спрогнозувати поведінку явища, процесу;
- передбачити наслідки прогнозування.

Особливості синергетики полягають у тому, що вона ставить ці завдання та вирішує їх у різних галузях науки, що призводить до необхідності розв'язання додаткових завдань:

- знайти загальне для фізичних, хімічних, біологічних, соціальних, а в майбутньому й політичних явищ і процесів та створити математичну модель (змодельовати) це загальне;
- розробити узагальнений понятійний апарат та методи дослідження (мову).

Це достатньо складне завдання, враховуючи те, що в кожній конкретній науці є свій апарат понять, методів, форм моделювання, що найбільше відповідає саме цій

науці. Отже, необхідно розробити мову таких узагальнених понять, що були б адекватні математичним моделям та були б чіткі та однозначні.

Можливість моделювання та обчислення математично складні системи тісно пов'язана з процесами розвитку обчислювальної техніки та комп'ютерних технологій. Завдяки таким новітнім досягненням горизонти передбачення дуже розширилися і надають можливостей досліднику задавати та отримувати бажані результати у необхідних горизонтах, лагах, а подекуди і достатньо віддаленому майбутньому.

Карасьова Н.А.

кандидат економічних наук, докторант

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

м. Київ, Україна

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

В процесі свого розвитку економічна глобалізація впливає на залучення у товарно-грошові відносини великої кількості нових регіонів і сфер людської діяльності. Між країнами різко зростає міжнародний товарообіг і рух капіталу, а національні економіки та їх відповідні галузі набувають яскраво вираженої експортної орієнтації.

Тему проявів глобалізації в експортоорієнтованій діяльності аграрного сектора, на нашу думку, необхідно розглядати крізь призму вирішення проблеми глобальної продовольчої безпеки. Професор Власов В. І. в своїй монографії «Глобальна продовольча проблема» [1, с. 24] наголошує на необхідності створення світової системи виробництва і розподілу продовольства, яка б забезпечувала доступ кожної людини до потрібного їй рівня харчування у будь-якому куточку світу, при цьому провідне місце в цій системі займатиме міжнародна торгівля продукцією сільського господарства.

В даному контексті основними глобальними чинниками, що актуалізують експортоорієнтовану діяльність аграрного сектора є зростання чисельності населення та загальний економічний розвиток, який призводить до підвищення купівельноспроможності як окремої людини так і цілих верств в соціумі. Відповідно, відбувається постійне зростання обсягів виробництва та торгівлі сільськогосподарської продукції. За прогнозами ФАО, у 2050 р. на земній кулі житиме майже 9 млрд. чол., основна частка з яких (до 7,5 млрд) припадатиме на країни, що нині віднесено до бідних. Навіть при збереженні існуючого, недостатнього за офіційно встановленими показниками, рівня споживання продуктів харчування виробництво основних їх видів треба збільшити не менш, ніж у півтора рази, а для глобального викорінення голоду виробництва зерна повинно бути подвоєно, а м'яса – потроєно [2, с. 127]. Крім того, в розрізі підвищення рівня життя населення відбувається зміна споживчих вподобань та раціону харчування, збільшення в країнах, що розвиваються споживання білкових продуктів та скорочення кількості вуглеводнів.

Не можливо не відмітити і вплив розвитку біотехнологій, що забезпечує підвищення економічної ефективності виробництва та експортування продовольчих товарів, а також біоенергетики, що стимулює зростання обсягів виробництва окремих видів сільськогосподарської сировини. Дослідники дуже часто пов'язують волатильність світових цін на глобальному агропродовольчому ринку та їх стрімке піднесення в період кризи 2008-2009 рр. саме із зростанням попиту на зерно у якості сировини для виробництва біоетанолу. Саблук П. Т., Білорус О. Г. та Власов В. І. глобальними факторами формування світової системи виробництва і розподілу продовольства називають також надзвичайно високу потребу у розвитку системи

аграрних досліджень та впровадження їх результатів у практику; зміни в інфраструктурі сільської місцевості та розвиток міжнародних транспортних мереж; інвестування у розвиток людського капіталу через підвищення освіти найбільш вразливого населення. На рис. 1 наведені основні тенденції глобального середовища, які впливають на розвиток експортоорієнтованої діяльності аграрного сектору

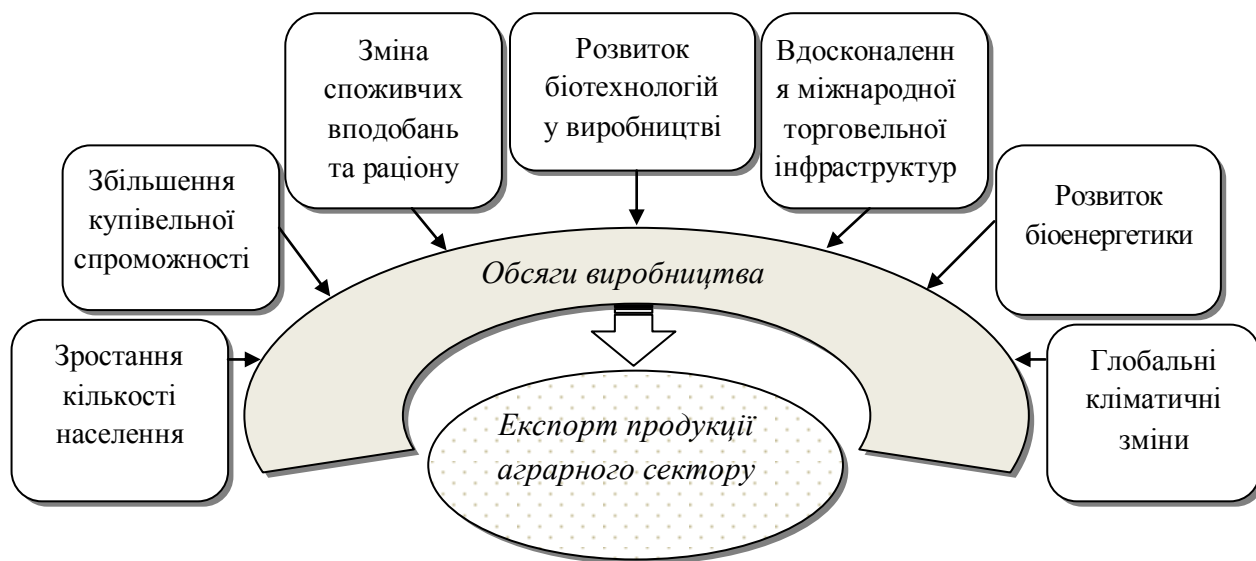

Рис. 1. Глобальні тенденції, що впливають на розвиток експортоорієнтованої діяльності.

Отже, внаслідок різної забезпеченості національних економік природними та набутими факторами виробництва сільськогосподарської продукції в глобальній економіці формуватиметься система світової торгівлі, через яку до країн із значним експортним потенціалом аграрного сектору будуть спрямовуватись товарні потоки в країни із зростаючим попитом на продовольчі товари. Проте, не можливо не погодитися із Дж. Стігліцем, який констатує, що виробникам сільськогосподарської продукції в країнах, що розвиваються дуже важно конкурувати із виробниками аналогічної продукції в розвинутих країнах, де останні отримують великі державні дотації, а уряди відповідних країн застосовують безліч нетарифних обмежень для захисту власного ринку [4]. Таким чином економічно слабші країни, що на вимогу сильних лібералізували ринки та відкрили шлях імпортом потокам, поставили національних товаровиробників у екстремальні конкурентні умови, надаючи можливості цілим галузям розвивати не лише свій експортний потенціал, але й працювати на попит внутрішнього ринку. Тому своєчасною та актуальною вбачається проблема пошуку форм та механізмів розвитку експортоорієнтованої діяльності та забезпечення конкурентоспроможності продукції аграрного сектору України в умовах глобалізації, якій і будуть присвячені подальші розділи.

Список використаних джерел:

1. Власов В. І. Глобальна продовольча проблема / В. І. Власов. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2001. – 506 с.
2. Власов В. І. Глобалістика: історія, теорія: монографія [в 2 т.] / В. І. Власов – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. – 856 с.
3. Саблук П. Т. Глобалізація і продовольство: монографія / П. Т. Саблук, О. Г. Білорус, В. І. Власов. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 632 с.
4. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар: [пер. з англ.] / Дж. Стігліц. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 252 с.

Кардаков О.Ю.

здобувач кафедри міжнародного обліку і аудиту

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Важливим напрямком розвитку інформаційної інтелектуалізації сьогодення є віртуалізація соціальних комунікацій та перенесення значної частини організаційних процесів в глобальну мережу. Саме на таку особливість вказує відомий французький філософ Жан Бодіяр стверджуючи, що будь – яка подія сьогодні є віртуальною і такою що відкривається для всіх можливих інтерпретацій, жодна з яких не може відновити об'єктивний сенс [1, с. 16]. Відтак виходить, що інформаційні асиметрії та поступова віртуалізація глобального суспільства суттєво впливають на темпи та якість розвитку, посилюючи, таким чином, диференціацію країн світу. З другого боку, модернізація комунікацій та стрімкий розвиток культурної глобалізації сприяє вирівнюванню цього процесу та секторальній адсорбції соціального (групового) інтелекту. Таку закономірність першими помітили D.Held та A.Grow, в процесі аналізу використання інформаційних технологій в різних регіонах світу. Основу порівняння становили наявність користувачів мобільних телефонів, персональними комп'ютерів та послуг Інтернет [2, р. 35-36]. Неважко собі уявити те, що в глобальній економіці має місце своєрідний «розрив» в плані використання інформаційних технологій та значні відмінності між реальним виробництвом і технологіями, які здебільшого продукуються в країнах – лідерах, а також частково в нових індустріальних країнах. Тобто формується своєрідний технологічний дуалізм при якому територіальна розірваність між виробництвом і розробленням принципово нових товарів та послуг вже не відіграє суттєвої ролі і це при тому, коли основним принципом розміщення наукомістких галузей ХХ ст. вважалась їх наближеність до експериментальних майданчиків, лабораторій, НДІ. Водночас така «розірваність» у ХХІ ст., на нашу думку, може вважатися доцільною та обґрунтованою лише за певних умов:

- по – перше, якість виробничої інфраструктури має бути надзвичайно високою і ефективною. Втім – не надлишковою, адже її недозавантаженість може викликати суттєві соціальні деформації, простоювання технічних об'єктів та їх «старіння»;
- по – друге, розробники ноу – хау у т.ч. інтелектуальні працівники з інших гуманітарних сфер мають бути високо мобільними, а згідно новій метатеорії розвитку глобального ринку праці також такими, що здатні, разом з членами їх сімей до швидкого реагування на глобальні виклики та відповідного переміщення у нові країни [3, р. 20-21, р. 29-32];
- по–третє, чіткої ідентифікації потребують інноваційні форми секторальної та міжсекторальної бізнес активності (кластери, техноміста, технополіси, іннотехи та створені нещодавно в США – інноваційні райони, які попри всю дискусивність щодо їх обґрунтування, та оцінювання здобули вже свою типологію, котра суттєво відрізняється від попередніх форм організації інноваційного бізнесу [4, р.130-131]);
- по – четверте, між локальними та глобальними знаннями має бути чіткий зв'язок, визначальну роль в якому відіграватиме вертикальне і горизонтальне переміщення інформації. Розрахунки, які здійснили німецькі дослідники М. Kauffeld –

Monz та M. Fritsch дозволили, з одного боку, чітко ідентифікувати характер трансферу знань та їх адсорбції між виробничими фірмами та сервісними корпораціями, а з другого, виявити характер співвиробництва між університетами, неуніверситетськими організаціями та приватними дослідницькими установами окремої країни, а також світу взагалі. Автори глибоко переконані, що подібного роду інформаційно – технологічне переміщення можливе лише через глобальні мережі [5, р. 674-675]. Нова системна модель організації трансферу технологій, що базуються на знаннях була запропонована італійськими дослідниками N. Corrocher, L. Cusmano і здобула назву KIBS (Knowledge – intensive business services), а розроблена на цій основі методика розрахунку, що базується на аналізі структури зайнятості дозволила виявити регіональне лідерство «знансєвих центрів» в ЄС (Великий Лондон, Брюссель, Мадрид, Іль-де-Франс (Париж), Прага) [6, р. 1217];

- по – п'яте, концентрація інтелекту в окремих регіонах світу, а також його зосередження в глобальних мережах далеко не завжди виконує лише нагромаджувальну функцію, адже має обов'язково спиратися на відповідний рівень культури. Якщо у R. Florida (2002) відзеркаленням культурно– бізнесової активності виступає формування креативного класу в містах – лідерах [7], у D. Harvey (2001) – визначальним виступає рента мистецтва [8], то два інші сучасні дослідники – R. Hassink та C. Klaerding були орієнтовані здебільшого на самоідентифікацію культури, але при цьому мова йшла не про мистецтво, а про підприємництво і включала окрім виробничих процесів – вивчення техніки, розроблення маркетингових стратегій, інформатизацію тощо [9, р. 1061]. Слід зазначити також, що у більш пізніх творах D. Harvey (2012) таку технологічно – культурну концентрацію в містах автор ув'язує з виникненням так званих «бунтівних» населених пунктів, які в разі їхнього успіху мають з плином часу виступати детонаторами урбаністичної революції, котра охопить весь світ [10];

- по – шосте, інтерактивна функція зосередження інтелекту в окремих регіонах має бути чітко ідентифікована в межах існуючої техноструктури, яку С. Марглін визначає, з одного боку, як корпоративний елемент (ознаки: статус, добробут, творчий потенціал, ідентифікація якості росту), з другого – як випереджаючий вплив університету [11, с. 305], який в силу своєї специфіки концентрує у собі наукову, дослідницьку, експериментальну, освітню, інформаційну, інтелектуальну, комерційну та інші функції. Трансфер створених в межах ВНЗ інноваційних продуктів відіграє вирішальну роль в глобальному обміні інформацією;

- по – сьоме, когнітивізація глобальних економічних процесів може призводити до методологічної дифузії понять та формування навколо цього нових екстерналій. Якщо ще до недавнього часу роль людського капіталу вирізнялась його фізичними, інституційними та зв'язковими параметрами, то сучасна теорія (економіка) знань визначає, насамперед, його динаміку, котра охоплює: перелив знань (Knowledge spillovers), створення атмосфери інноваторства, вивчення особливостей регіону [12, р. 627]. Обґрунтування нового когнітивного виду капіталу, на думку А. Saraglin та Р. Nijkamp має враховувати більш тонкі матерії, зокрема ментальні процеси (людська пам'ять, ідеологія, сприйняття, норми, цінності, потреба у колективній дії). Зауважимо, що сучасного економічного та математичного апарату для дослідження нових напрямків та тенденцій інтелектуалізації вже недостатньо [12, р. 628-629].

Таким чином, під інтелектуалізацією глобального економічного середовища слід розуміти процес активної генерації нових знань, їх нагромадження, узагальнення, оброблення та трансфер до виробників товарів та послуг з метою отримання комерційних ефектів. Водночас інтелектуалізацію не варто розуміти лише в межах

отримання технологічних, інформаційних та економічних ефектів, адже її важливою частиною є креативна складова, реалізація переваг в якій потребує художнього таланту, розуміння смаків та володіння певними видами технологій. Отже, визначення інтелектуальної складової будь – якого розвитку є надзвичайно важливим в межах існуючих на цей час парадигм «Homo oeconomicus» «Homo sociologicus» та в процесі формування нової парадигми «Homo informaticus», творче та підприємницьке наповнення якої стає з кожним роком все більше помітним.

Список використаних джерел:

1. Бодіяр Ж. Фатальні стратегії / Пер. з франц. Л. Кононович. – Львів: Кальварія, 2010. – 192 с.
2. Held D., Grew A. Globalization / Anti – Globalization. Beyond the Great Divide. – Cambridge: Polity Press, 2007. – 283 p.
3. Feetwood S. Sketching a socio – economic model of labour markets/ Steve Feetwood // Cambridge Journal of economics. – 2011. – № 35. – P.15-38.
4. Clark J., Huang H. – I, Walsh J, A typology of «innovation districts»: what it means for regional resilience / Jennifer Clark, Hsin – I Huang and John P. Walsh // Cambridge Journal of Regions, Economy and Society. – 2010. – № 3. – P. 121-137
5. Kauffeld – Monz M., Fritsch M. Who Are the Knowledge Brokers in Regional Systems of innovation? A Multi – Actor Network Analysis / Martina Kauffeld – Monz, Michael Fritsch // Regional Studies. – 2013. – Vol. 47 (№ 5). – P. 669 – 685
6. Corrocher N., Cusmano L. The «Kibs Engine» of Regional innovation Systems: Empirical Evidence from European Regions / Nicoletta Corrocher, Lucia Cusmano // Regional Studies. – 2014. – vol. 48 (№ 7). – P. 1212-1226.
7. Florida R. The Rise of the Creative Class. – New York: Basis Books, 2002. – 386 p.
8. Harvey D. The art of rent: globalization and commodification of culture. Spaces of Capital / Ed. by D. Harvey. – London: Routledge, 2001. – 256 p.
9. Hassink R., Klaerding C. The end of the Learning Regions as we Knew it; Towards Learning in Space / Robert Hassink, Claudia Klaerding // Regional Studies. – 2012. – vol. 46 (№ 8). – P. 1055-1066
10. Harvey D. Rebel Cities. From the Right to the City to the Urban Revolution. – London: Verso, 2012. – 324 p.
11. Марглін С. Економіка: гнітюча наука. Як економічний спосіб мислення розрахує засади спільноти. – К.: Темпора, 2012. – 520 с.
12. Caraglin A., Nijkamp P. Cognitive Capital and Islands of innovation: The Lucas Growth Model from a Regional Perspective / Andrea Caragliu, Peter Nijkamp // Regional Studies. – 2014. – Vol. 48 (№ 4). – P. 624-645.

Полякова Ю.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Львівська комерційна академія

м. Львів, Україна

РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

На сьогодні розвиток світового господарства відбувається під дією глобалізаційних процесів, що стосуються усіх сфер господарського життя і впливають як на розвиток країн світу, так і на формування міжнародних економічних відносин. За таких обставин формуються нові тенденції розвитку світового господарства, на які складно впливати, проте слід враховувати. Серед основних можна назвати, по-перше, формування глобального менеджменту, який сприяє тому, що відмінності між національними системами управління стають менш помітними, а сама система починає орієнтуватися на запити глобального споживача. По-друге, зростання мобільності світового капіталу, який може впливати на фінансовий стан країн та показники їх розвитку. По-третє, інтернаціоналізація виробництва, у якій значну роль відіграють транснаціональні корпорації, що впливають не лише на структуру ринків різних рівнів, а й на геополітичну та гео економічну ситуацію.

Також в сучасних умовах основною виробничою силою стає наука, починає домінувати інтелектуальний характер праці, а рівень розвитку країни визначається використанням в її економіці сучасних технологій. Одночасно відбувається інформаційна революція, під якою розуміють розвиток світових телекомунікаційних та цифрових електронних систем тощо. Має місце зростання інтернаціоналізації інноваційного процесу та загострення конкуренції технологій, коли використання інноваційних знань перетворилося в умову ділового успіху.

Одночасно із цими процесами відбувається зміна сутності та розуміння окремих понять та термінів. Так, наприклад, зазначають про зміну парадигми конкурентоспроможності при переході до постіндустріального суспільства. В умовах індустріального суспільства визначення «конкурентоспроможності» пов'язувалося із властивістю товару, послуги або суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку на рівні із присутніми там аналогічними товарами, послугами або суб'єктами ринкових відносин. Постіндустріальне суспільство розуміє конкурентоспроможність як здатність до залучення зовнішніх ресурсів для власного розвитку та можливість повноправної участі у функціонуванні ринків [1, с. 38]. У той же час концепція конкурентоспроможності переміщується з площини підвищення продуктивності до розвитку людського потенціалу. Конкурентоспроможність розглядають не лише як складну системну економічну категорію, але й як готовність підприємницьких структур слідувати інноваційно активному або інноваційно орієнтованому розвитку [2, с. 47].

Вчені сформулювали довгостроковий інноваційний тренд розвитку світової та національної систем на найближчі 10-15 років, який визначатиметься раніше досягнутими ефектами розвитку світового господарства (базуючись на інформатизації, глобалізації, інтеграції та технологіях), а також зміщенням пріоритетів (перехід до соціально орієнтованого управління сталим розвитком підприємницьких структур та розвиток методів співпраці держави і бізнесу в інноваційно значущих аспектах) [2, с. 78].

Відзначають зміни у існуючому міжнародному розподілі праці та посиленні ролі так званого міжкорпораційного розподілу праці, коли більшість перспективних галузей розвиваються за принципом концентрації інтелектуального продукту та деконцентрації виробництва комплектуючих. Місце країни на світовому ринку все менше визначається фактом наявності природних ресурсів та сприятливого географічного розташування, а більше прив'язується до набутих ресурсів – таких як унікальні або прогресивні технології, капітал, висококваліфікована робоча сила або інтелектуальний капітал, вагомою частиною якого є об'єкти інтелектуальної або промислової власності. Серед інших тенденцій також слід назвати зростання ролі міжнародних транспортних коридорів у виробничо-технологічному циклі та збільшення мобільності громадян.

Окрім структурних та системних змін, глобалізація викликає низку інституційних проявів. Наголошують на змінах у інституційному середовищі світогосподарської системи, які покликані забезпечувати функціонування ринкового механізму. Це зниження адміністративних бар'єрів для ведення торгівлі і здійснення інвестицій, домінування політики дерегуляції та лібералізації; зростаюча роль міжнародних організацій та наднаціональних органів у регулюванні економічних процесів; уніфікація законодавчих норм і принципів [4, с. 46].

Серед факторів, що сьогодні визначають розвиток системи світового господарства, важливе місце посідає науково-технічний прогрес, який збільшує обсяги та розширює асортимент товарообміну, активно залучає до сфери світогосподарських зв'язків обмін послугами та технологіями, забезпечує належний рівень функціонування світового фінансового ринку.

Серед інших аспектів слід назвати лібералізацію зовнішньоекономічної політики практично у всіх країнах, що виражається у послабленні тарифного та нетарифного регулювання, створенні сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій, а також процеси регіональної економічної інтеграції та формування всесвітньої інфраструктури міжнародних економічних відносин. Комплексно виділені фактори сприяють налагодженню більш тісній взаємодії між країнами.

Закономірності розвитку країн зумовлені особливостями глобальних процесів. Так, виділяють перетворення в сучасній системі суспільних потреб – ускладнення техніки, технологій, структури виробництва, зростання життєвого рівня населення та його соціальної активності, підвищення освітнього та культурного рівня людей. Не дивлячись на універсальність цих особливостей і їх притаманність усім країнам, вони реалізуються в залежності від наявних в країні передумов та напряму залежать від рівня економічного розвитку країни [3, с. 99].

Таким чином, сукупність факторів визначили певні тенденції у розвитку світового господарства, міжнародні економічні відносини перетворилися із суто комерційної діяльності у важливе забезпечення усіх стадій національного відтворювального процесу, усі форми взаємовідносин країн демонструють високий динамізм розвитку та з'являються нові способи розвитку економічних відносин між країнами завдяки сучасним технологіям.

Список використаних джерел:

1. Иванов В.В. Инновационная парадигма XXI: монография / Иванов В.В. – М.: Наука, 2011. – 239 с.
2. Инновационный форсайт как инструмент конкурентоспособного развития предпринимательских структур: монография / Дудин М.Н., Лясников Н.В., Сафин Ф.М., Егорушкин П.А. – М.: Изд. дом «Наука», 2013. – 216 с.

3. Старостіна А. Основні фактори трансформації міжнародного ринку послуг на сучасному етапі розвитку світового господарства / Старостіна А., Проценко І. // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 12. – С. 99-103.
4. Филюк В. Глобалізація, конкуренція і економічна концентрація: діалектика взаємозв'язку / Филюк В. // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 128. – С. 45-49.

Степанова Я.О.

студентка

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ЕТАПІВ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА МВФ

Перший етап (1994–1995 рр.). У цей період Україні було надано фінансову допомогу у вигляді системної трансформаційної позики на суму 666,1 млн. дол. США (498,7 млн. СДР) для підтримки платіжного балансу. Труднощі з платіжним балансом виникли в Україні внаслідок серйозних порушень у традиційній системі зовнішньої торгівлі і розрахунків з окремими країнами. Причиною цих порушень було різке падіння надходжень від експорту у результаті переходу від торгівлі, зорієнтованої на неринкові ціни, до торгівлі, заснованої на принципах ринкової економіки, а також значне збільшення вартості імпорту внаслідок підвищення цін до світового рівня.

Другий етап (1995–1998 рр.). Україна отримала від МВФ кредити на загальну суму 1760,7 млн. дол. США (1318,2 млн. СДР) за трьома річними програмами «Стенд-бай». Головною метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України. В Україні за цей період були здійснені заходи щодо регулювання валютних курсів, системи платежів та ліквідації обмежень, що стримували зростання міжнародної торгівлі. Завдяки активній співпраці з МВФ Україна мала змогу вийти на світові ринки капіталу [1; 4].

За кредитною програмою «Стенд-бай», яка була відкрита у серпні 1997 р. терміном на 1 рік на загальну суму 542 млн. дол. США (398,92 млн. СДР), Україна отримала від МВФ лише 242,2 млн. дол. США (181,33 млн. СДР). У березні 1998 р. МВФ відмовив Україні у наданні чергових траншів кредиту по цій програмі у зв'язку з порушенням Україною окремих показників Меморандуму економічної політики Уряду. Так, дефіцит державного бюджету у березні 1998 р. становив 1430 млн. гривень при максимально допустимому розмірі дефіциту за «Меморандумом» – 650 млн. гривень [7]. Крім того, у зв'язку із використанням значної частини зовнішніх запозичень Мінфіну на європейському ринку для погашення внутрішніх боргів соціального характеру, показник грошової бази перевищував запланований на суму близько 300 млн. гривень [1].

Третій етап (1998–2001 рр.). З початку 1998 р. Уряд України активно опрацьовує середньострокову програму реформ, яка може бути підтримана кредитом МВФ у рамках механізму розширеного фінансування (ЕФФ) терміном на 3 роки на загальну суму близько 2,5-2,7 млрд. дол. США. Вперше Україна намагалася відкрити трирічну кредитну програму розширеного фінансування у січні 1997 р. Але у серпні 1997 р. МВФ відмовив Україні у відкритті програми EFF у зв'язку із невиконанням Україною

протягом кількох місяців близько половини із 40 попередніх заходів, які були передумовою програми. В той же час була розпочата реалізація річної програми «Стенд-бай» на суму 542 млн. дол. США.

Місією МВФ, яка працювала у Києві 8–13 травня 1998 р., були визначені передумови надання кредиту згідно програми EFF, а саме: перелік попередніх заходів започаткування програми та контрольні значення важливих макроекономічних та монетарних показників, які мали бути виконані Україною у травні-червні 1998 р. Слід зауважити, що важливим негативним наслідком припинення виконання програми «Стенд-бай» у 1998 р. та певних труднощів у процесі узгодження середньострокової програми EFF є призупинення кредитування України іншими кредиторами-нерезидентами, що спричинило значне погіршення платіжного балансу України вже на початку 1999 р.

Таким чином, отримання кредиту за програмою EFF було необхідним для продовження фінансування економічних реформ в Україні, які б забезпечували не тільки короткострокові дії по зменшенню дефіциту платіжного балансу, але і структурні заходи довгострокового характеру для усунення системних причин дефіциту платіжного балансу. Крім того, Україна мала можливість розширити свою діяльність на світових ринках капіталу, вийти з продукцією вітчизняного товаровиробника на світові ринки. Україні було надано різнобічну підтримку на значну суму зі сторони МВФ для підтримання як рівноваги платіжного балансу, так і поліпшення стану економіки в цілому. Загалом, співпраця з МВФ у цей період мала позитивний вплив на хід економічних перетворень в Україні, давала змогу враховувати світовий досвід в питаннях стабілізації національної фінансової системи. Завдяки підтримці МВФ Україна отримала можливість вийти на світові фінансові ринки.

Четвертий етап (2001–2008 рр.). Даний етап співробітництва України з МВФ характеризується уповільненням активності у взаємних відносинах та переходом на нові умови співробітництва. За цей період Україна перестала отримувати кошти за механізмом «Stand-by» (з 2001 року) та кошти від Фонду за «Програмою розширеного фінансування» (з 15 вересня 2001 року). З 2001 р. по 2002 р. українська економіка розвивалась без фінансової допомоги МВФ. Це було обумовлено тим, що Україна не виконала ряд умов МВФ, що висувалися до Уряду з приводу проведення економічної реформи. Слід також зазначити, що Україна була включена до списку FATF, як країна із розвинутим тіньовим сектором, в якому відбувається процес «відмивання брудних коштів». Цей факт негативно відбився на відносинах України з такими міжнародними організаціями як: МВФ, група Світового Банку, СОТ та регіональними ЄБРР та ЄС. Після візиту місії МВФ в Україну, в лютому 2003 р., Радою Директорів МВФ було прийняте рішення про виділення Україні коштів за програмою «Попереджувальний Стенд-бай». Даний механізм відрізняється від звичайного «Стенд-бай» тим, що транші, що виділяються, можуть використовуватись лише за необхідністю, в іншому випадку кошти надходять на рахунок і можуть бути використані для погашення попередніх заборгованостей.

Світова фінансова криза внесла свої корективи у відносини України з МВФ. І якщо у 2003 році влада не прийняла до уваги зауваження МВФ, то відчувши необхідність у відновленні більш тісної співпраці з Фондом, по чала виконувати умови, необхідні для отримання наступного кредиту. Як виявилось ці умови і зауваження кардинально не змінилися за чотири роки, що свідчить про занадто обережне проведення реформ в Україні.

П'ятий етап співпраці МВФ та України офіційно розпочався коли Виконавча рада Міжнародного Валютного Фонду (МВФ) в листопаді 2008 року затвердила дворічну

домовленість про кредит «стенд-бай» на суму 11 млрд. СДР (приблизно 16,4 млрд. дол. США), покликану допомогти офіційним органам у відновленні фінансової й економічної стабільності й зміцненні довіри. Прохання про СБА включало винятковий доступ до ресурсів МВФ, еквівалентний 802 відсоткам квоти України у МВФ, і був затверджена в рамках прискореного Механізму екстреного фінансування МВФ [6].

Програма офіційних органів була покликана сприяти стабілізації внутрішньої фінансової системи на тлі глобального скорочення частки позикових коштів і внутрішньої кризи довіри, а також полегшити адаптацію економіки до сильного шоку, викликаному умовами торгівлі. План включав зрушення в грошово-кредитній і курсовій політиці, рекапіталізацію банків, коректування податково-бюджетної політики й політики відносно доходів. Крім цього, на відновлення довіри до макроекономічної й фінансової стабільності України шляхом вирішення проблем фінансового сектора, сприяння адаптації до потенційно сильних зовнішніх шоків і зниження інфляції. Програма була покликана гнучко реагувати на зміни в економіці.

Після виділення Україні першого траншу у розмірі 3 млрд. СПЗ що еквівалентно 4,5 млрд. доларів, виділення другого траншу обсягом 1,25 млрд. СПЗ, або 1,87 млрд. дол. планувалося 15 лютого 2009 року. Третій транш обсягом 2,5 млрд. СПЗ, або 3,75 млрд. дол. було заплановано на 15 травня 2009, четвертий обсягом 0,75 млрд. СПЗ, або 1,125 млрд. доларів – на 15 серпня 2009, п'ятий обсягом 2 млрд. СПЗ, або 3 млрд. доларів – на 15 листопада 2009, а шостий, сьомий, восьмий і дев'ятий обсягом по 0,375 млрд. СПЗ, або по 0,56 млрд. доларів – на 15 лютого, 15 травня, 15 серпня і 15 жовтня 2010 року [2].

У зв'язку з політичною кризою в Україні та невиконанням деяких вимог МВФ, виділення другого траншу затягнулося до 14 травня 2009 року, але його розмір був збільшений до 2,625 млрд. дол. Виділення четвертого траншу в розмірі 3,8 мільярда доларів було заплановане на листопад 2009 року за підсумками третього перегляду програми, проте він так і не був наданий через відсутність консолідованої позиції української влади в питанні реалізації антикризових дій та ухвалення держбюджету на 2010 рік. Місія Фонду, яка працювала в березні 2011 року в Києві, не стала рекомендувати раді директорів МВФ ухвалювати позитивне рішення про виділення чергового траншу для країни.

Нова угода SBA підписана влітку 2010, укладалася вже на умовах оновленого механізму стенд-бай, тобто містила трохи інші умови ніж попередні подібні угоди. Вона більше орієнтувалася на кількісні умови, а структурні умови розглядалися як комплексні заходи по виходу країни з кризи. Реформи в рамках програми, як очікується, повинні посприяти активнішому та більш стійкому зростанню макроекономічних показників.

Підписана SBA тягне за собою винятковий доступ до ресурсів Фонду. Комісія МВФ вирішила, що Україна відповідає всім основним критеріям для такого доступу. Доступ до ресурсів складає 10 млрд. СДР (приблизно 730% квоти або \$ 15 млрд.). Виконання програми у рамках нової SBA буде контролюватися на основі щоквартальних оглядів. Початковий транш склав 1,25 млрд. СДР. Перший огляд в рамках програми був здійснений 30 листопада 2010, заснований на даних на кінець вересня 2010 р.

Чотирирічна програма Міжнародного валютного фонду (МВФ) розширеного фінансування EFF для України загальним обсягом 17,5 млрд. доларів передбачає надання Україні протягом 2015 року 10 млрд. доларів. Відповідно до останніх новин міжнародні кредитори України погодилися на реструктуризацію боргу шляхом

списання 20% від загального розміру наявних у Києва боргових зобов'язань наприкінці серпня 2015. Крім цього, 4 серпня МВФ виділив Києву другий транш кредиту на суму 1,7 млрд. доларів. Президент Петро Порошенко не виключає того, що в жовтні Україна зможе отримати новий транш від МВФ у розмірі 1,7 млрд. доларів. Про це він сказав на розширеному засіданні уряду. Як повідомлялося, глава МВФ Крістін Лагард на брифінгу з президентом Петром Порошенком у вересні 2015 року заявила, що Україна здивувала світ своїми темпами поліпшення ситуації в економіці [11].

Однак, варто зауважити, що, незважаючи на задекларовані цілі боротьби з платіжними дисбалансами, забезпечення внутрішньої і зовнішньої стабільності, підтримання валютного курсу, покриття дефіциту бюджету, кредити МВФ мають і суттєві негативні сторони. Зокрема, національна економіка опиняється під істотним впливом умов стабілізаційних програм МВФ і відповідних зобов'язань; зменшуються реальні доходи населення; у разі неплатоспроможності країни, виникає потреба в рефінансуванні існуючих заборгованостей, що може призвести до ще більшої залежності від кредитів МВФ, що надаються з більш жорсткими умовами; мобілізація для виплати боргу значних фінансових ресурсів, часто перевищують потенційні можливості України.

Список використаних джерел:

1. Колосова В.П. «Кредитування економіки України міжнародними фінансовими інститутами» // Фінанси України, 2000 – № 2.
2. Кредиты МВФ // Журнал европейской экономики, 2005 – № 2.
3. Олена Шкарпова «Фонд у поміч» // Контракти, 2006 – № 39.
4. Ревуцька А.О. «Напрями поглиблення і оптимізації співробітництва України з міжнародними фінансовими установами» // Вісник НБУ, 2002 – № 3.
5. Єрмошенко М. Стабілізаційні програми МВФ та реформування економіки України / М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 5/6. – С. 17-25.
6. Колосова В.П. Україна і міжнародний валютний фонд / В.П. Колосова // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Науковий журнал. – Вип. 1 / Голов. ред. О.П.Степанов. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2011. – С. 103-106.
7. Інформаційна довідка щодо історії співпраці з Міжнародним валютним фондом. Від 03.10.2012 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=353173&cat_id=353172.
8. Платіжний баланс України 2013 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44464,
<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63670>
9. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://www.imf.org>
10. Інформаційна агенція Інтерфакс-Україна // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://interfax.com.ua/>
11. Кореспондент // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/>

Яковенко О.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу наукових досліджень
з економічних питань митної справи*

*Державний науково-дослідний інститут митної справи
м. Хмельницький, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ЗЕД ОРГАНАМИ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року № 959–ХІІ визначається поняття «зовнішньоекономічна діяльність» під якою розуміється діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (ст. 1) [1].

Відповідно до цього документу встановлюються рівні регулювання ЗЕД: державне, здійснюється Україною як державою в особі її органів в межах їх компетенції; недержавне (органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговельними палатами, асоціаціями, спілками та іншими організаціями координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів; самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

У свою чергу, до органів державної влади, до функцій яких входить регулюючий вплив на ЗЕД належать органи доходів і зборів, які здійснюють митний контроль в Україні згідно з чинними законами України ст. 9 [1].

Інформаційним підґрунтям для здійснення митного контролю органами доходів і зборів в Україні є аналіз ними ЗЕД суб'єктів господарювання.

Аналіз ЗЕД органами доходів і зборів України пропонуємо розглядати у контексті реалізації ними свого призначення, сформованого у п.1 ст. 544 МКУ [2], що полягає у:

- створенні сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпеченні безпеки суспільства;
- захисті митних інтересів України.

Підприємство прийнято розглядати як складну, відкриту, динамічну систему. Зазначені характеристики у повній мірі можуть бути віднесені і до окремих її елементів, зокрема це стосується зовнішньоекономічної діяльності. З огляду на це серед методів наукових досліджень, що можуть бути застосовані для аналізу ЗЕД одним із найважливіших є системний.

Системний аналіз – це сукупність процедур, що базуються на системних ідеях, підході, теоріях та методах, що об'єднані цілями і завданнями аналізу реального об'єкту, процесу чи явища як системи:

- проблеми теорії і методології системних досліджень екологічних, соціальних, економічних, технологічних, інформаційно-технічних та інших складних систем (об'єктів аналізу);
- проблеми застосування методів аналізу, моделювання, прогнозування, оптимізації у процесі їх дослідження (інструментів аналізу);
- проблеми прийняття рішень і ціленаправленість впливу людини на об'єкти дослідження з метою підвищення ефективності їх функціонування і розвитку (цілей аналізу).

Об'єктом системного аналізу є екологічні, соціальні, економічні, технологічні, інформаційно-технічні та інші системи, їх інфраструктура та ресурсне забезпечення; виробничо-технологічна, управлінська та інші види діяльності; процеси підготовки та прийняття рішень як системи правил, процедур та прийомів; інформаційні технології і системи обробки інформації.

Проведення системного аналізу базується на дотриманні наступного ряду принципів: системності, конкретності, образності, інформативності при аналізу процесів, явищ, ситуацій.

Системний аналіз надає для використання в різних науках, системах, наступні методи і процедури: абстрагування і конкретизація; аналіз і синтез, індукція та дедукція; формалізація і конкретизація; композиція та декомпозиція; лінеаризація та виділення нелінійних складових; структурування і реструктурування; макетування; реінжиніринг; алгоритмізація; моделювання та експеримент; програмне управління та регулювання; розпізнавання та ідентифікація; кластеризація та класифікація; експертне опитування та тестування; верифікація та ін.

Системний аналіз ЗЕД розвиває та адаптує загальнотеоретичні і методологічні положення теорії систем і системного аналізу для вирішення методичних та практичних питань, що виникають під час аналізу ЗЕД. Він визначає умови застосування методів аналізу, моделювання, прогнозування, оптимізації для прийняття рішень під час аналізу ЗЕД.

Для якісного вирішення завдань системного аналізу ЗЕД необхідно мати знання за наступними основними напрямками:

- 1) основи загальної теорії систем і методології системного аналізу;
- 2) теоретичні і методологічні основи системного аналізу ЗЕД;
- 3) теоретичні і методологічні основи аналізу господарської діяльності підприємств органами доходів і зборів;
- 4) основи системного аналізу і прийняття (підготовки) системних рішень на базі інформаційних митних технологій і систем.

Системний аналіз ЗЕД підприємств органами доходів і зборів має обов'язково враховувати особливості реалізації ними контролюючих функцій. З цією метою доцільно із терміном «зовнішньоекономічна діяльність» розглянути термін «зовнішньоекономічна операція». Ці два терміни наведено у Господарському кодексі України. Під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Зовнішньоекономічною діяльністю згідно із ГК України є діяльність, яка характеризується такими ознаками:

- 1) за своєю сутністю є господарською діяльністю, спрямованою на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність;
- 2) здійснюється визначеним в законодавчому порядку колом суб'єктів;
- 3) обов'язковою умовою віднесення того чи іншого виду діяльності до зовнішньоекономічної є перетин митного кордону України майном чи робочою силою.

При цьому під майном слід розуміти сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів.

У цьому документі (ч. 1 ст. 379 ГКУ) [3] використано термін «зовнішньоекономічна операція», який більше не наводиться у жодному із чинних нормативних документів.

На основі закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачає, що господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства. Окремі фахівці пропонують визначати «зовнішньоекономічну операцію» як дію або подію, що пов'язана з перетинанням майном або робочою силою митного кордону України і яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства [4]. Погоджуючись із зазначеним формулюванням, виділи важливі з позиції системного аналізу ЗЕД органами доходів і зборів моменти:

- вплив окремої зовнішньоекономічної операції на господарську діяльність суб'єкту господарювання (зв'язок окремої із господарською діяльністю підприємства);
- разовий характер зовнішньоекономічної операції у порівнянні із зовнішньоекономічною діяльністю, яка є комплексом повторюваних зовнішньоекономічних операцій (зв'язок окремої операції із ЗЕД підприємства);
- обов'язковість перетину митного кордону майном (правомірність та необхідність аналізу ЗЕД органами доходів і зборів).

Таким чином, ЗЕД є соціально-економічною системою, складовою господарської діяльності суб'єктів господарювання, для аналізу якої може бути застосований системний аналіз. Органи доходів і зборів у межах виконання завдань, покладених на них державою мають здійснювати аналіз окремих зовнішньоекономічних операцій та ЗЕД підприємств в цілому, зокрема з використанням системного підходу.

Список використаних джерел:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]: закон України [прийнято Верхо. Радою УРСР від 16.04.1991 № 959-XII]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12/page2>
2. Митний кодекс України [Електронний ресурс]: закон України [прийнято Верхо. Радою 13 березня 2012 року. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/paran4124#n4124>
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою України від 16.01.2003 № 436-IV]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/paran2398#n2398>
4. Стаття 379. Види зовнішньоекономічної діяльності та зовнішньоекономічні операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/komentar/gky/gky-rozdil7/90-gk-gl37/1670-379-.html>

СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСОВА ЕКОНОМІКА

Жужа М.К.

аспірант

*Національний університет державної податкової служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

МІСЦЕ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Стратегічною метою державного регулювання є створення максимально сприятливого інституційного середовища, забезпечення роботи механізму підтримки і стимулювання задля максимальної реалізації потенціалу національного підприємництва. При цьому дієвість та ефективність реалізації визначається не лише економічними результатами сектора малого підприємництва, але й соціальними ефектами, що є наслідком реалізації суспільних функцій малого підприємництва, яким сучасна держава приділяє дедалі більшої уваги.

В Україні державна регуляторна політика щодо розвитку малого підприємництва включає дві групи інструментів: інституційні та ресурсні, перші з яких стосуються створення більш сприятливих загальних умов створення та функціонування малого підприємництва, а другі – безпосередньо взаємовідносин між державою та суб'єктами малого підприємництва (рис. 1).

На сьогодні саме податкова політика посідає провідні позиції у системі державного регулювання малого підприємництва, не зважаючи на значні перешкоди на шляху практичної реалізації її програм та заходів. З точки зору держави найбільшими загрозами для розвитку сектора малого підприємництва є: 1) скорочення кількості, зниження ділової активності (придбання, виробництва, реалізації, прибутків) суб'єктів малого підприємництва; 2) скорочення їхньої інвестиційної активності в умовах відсутності альтернативних джерел фінансування; 3) скорочення сум фіскальних платежів (до бюджетів та соціальних фондів); 4) ухилення від податків та ілєгалізація діяльності суб'єктів малого підприємництва; 5) зменшення ефективності програм та заходів щодо стимулювання розвитку малого підприємництва [2, с. 19].

Податкове регулювання відіграє особливу роль у складі інструментів фіскальної політики, яка визначається акумулюванням, розподілом, перерозподілом та використанням фінансових ресурсів через бюджетну систему. Податкове стимулювання малого підприємництва покликане сприяти вирішенню цілого комплексу нагальних проблем і завдань соціально-економічного розвитку, проте й досі не набуло статусу системної складової економічної політики, про що свідчать її результати та наслідки. Наприклад, якщо у країнах ЄС малі підприємства складають 98,7% від загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності, забезпечуючи 50,2% робочих місць і 37,5% загального обігу, виробляючи 39,7% валової доданої вартості, то в Україні при майже аналогічній кількості суб'єктів підприємницької діяльності – 93%, частка зайнятих майже вдвічі (26,6%), а вироблена вартість – у 2,3 рази (17,5%) менша за європейські показники [1; 2].

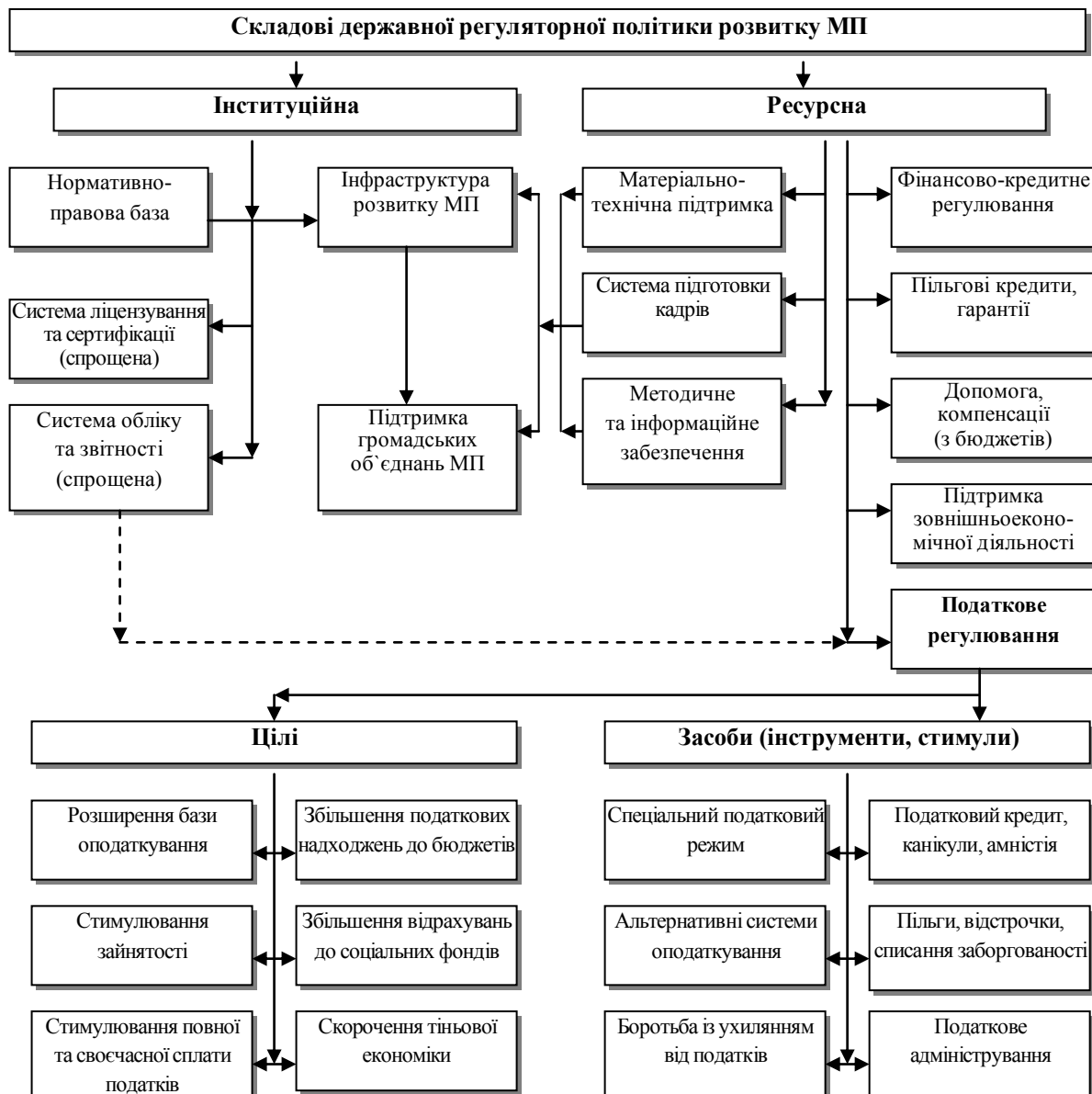

Рис. 1. Місце податкового регулювання у системі державної політики сприяння розвитку малого підприємництва*

*Розроблено автором

Огляд вітчизняної практики та зарубіжного досвіду розвитку сектора малого підприємництва вказує на те, що в умовах браку ефективної державної податкової підтримки ця складова національної економіки розвивається повільно і нерівномірно, залишаючись надто залежною від ринкової «стихії». В умовах дефіциту державних фінансових ресурсів для надання прямої бюджетної і кредитної фінансової підтримки, провідне місце у системі регулювання розвитку малого підприємництва посідають методи непрямого стимулювання, зокрема, податкові.

Суттєві зрушення у справі розвитку малого підприємництва в останні кілька років вчені-економісти пов'язують із практичною реалізацією механізмів спрощеного режиму оподаткування, закладених у Податковому кодексі України. Виходячи із сучасного, рецесійного стану економіки України, складної ситуації на ринку праці та погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, активізацію розвитку сектора малого підприємництва, в т.ч. через надання його суб'єктам податкових преференцій, можна вважати одним із стратегічних пріоритетів державної економічної політики.

Отже, особливі функції, що виконує сектор малих підприємств у процесі розвитку, роблять його об'єктом та інструментом регуляторної політики, а отже, формують спеціалізовані механізми державної підтримки, в тому числі податкової. Проте суто преференційний підхід до вирішення проблем підтримки і розвитку сектора малих підприємств, який домінує на сучасному етапі не є універсальним і потребує подальшого вдосконалення у напрямках диференціації та цільового спрямування системи пільг, впровадження механізмів фіскального стимулювання для суб'єктів малого підприємництва, які оподатковуються на загальних засадах.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; Міністерство доходів і зборів України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/>
2. Жаліло Я.А. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання: Аналітична доповідь / Я.А. Жаліло, О.О. Молдован, О.В. Шевченко та інш. – К.: НІСД, 2010. – 35 с.
3. EU SMEs in 2012: at the crossroads: Annual report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2012/annual-report_en.pdf

Івахненко І.С.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансів*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В ІНВЕСТИВАННЯ У РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Структурна перебудова національної економіки, посилення конкурентної боротьби за інвестиційні ресурси на міжнародних ринках капіталу, процеси глобалізації фінансових ринків потребують невідкладного впровадження державних програм розвитку основних галузей та сегментів національної економіки, до яких відноситься і ринок цінних паперів як невід'ємна складова фінансового ринку України.

У сучасних умовах мобілізація необхідних фінансових ресурсів за допомогою ринку цінних паперів є одним із пріоритетних напрямків ринкового реформування економіки України. Необхідність використання фондових інструментів для залучення і запозичення капіталу пояснюється не тільки постійною напругою при формуванні бюджетних коштів держави, а й зростанням ділової активності в корпоративному секторі.

Розвиток ринку цінних паперів України має загальнонаціональне значення і за умов ефективного використання його фінансового потенціалу має стати каталізатором прискорення економічного розвитку країни у цілому. Сформований в Україні ринок цінних паперів у наш час не повною мірою відповідає потребам розвитку економіки. Сьогодні ринок цінних паперів недостатньо ефективно виконує свою основну функцію акумулювання заощаджень суб'єктів, перерозподілу наявних фінансових ресурсів та перетворення їх на інвестиції в реальний сектор національної економіки [1].

Обсяг залучених інвестицій в економіку України через ринок цінних паперів останніми роками знаходиться майже на однаковому рівні (рис. 1). Спрямованість цих інвестицій в реальний сектор економіки можна оцінити за допомогою показника емісії акцій, яка є джерелом поповнення фінансових ресурсів підприємств. Але 50% загальної емісії акцій належить компаніям, які займаються фінансовою та страховою діяльністю і лише 14% припадає на підприємства реального сектору економіки [2].

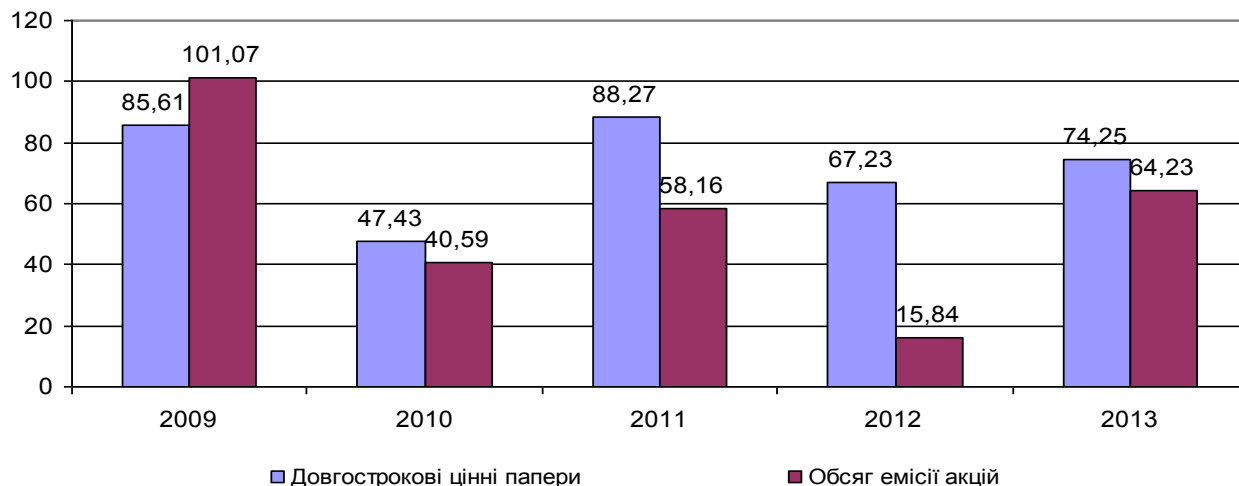

Рис. 1. Залучення інвестицій в економіку України через ринок цінних паперів у 2009–2013 рр., млрд. грн.

Сучасна ринкова економіка потребує формування принципово нового механізму інвестування, що передбачає поступального зменшення ролі держави як безпосереднього інвестора і підвищення ролі ринку цінних паперів в інвестування в економіку. На сучасному етапі розвитку українського ринку цінних паперів можна також виділити ряд факторів що дозволяють говорити про ринок цінних паперів як про механізм, що виконує макроекономічну функцію трансформації заощаджень в інвестиції.

Ринок цінних паперів виступає як джерело довгострокових інвестицій. В сучасних умовах вітчизняні підприємства активно використовують ринок цінних паперів як один з інструментів залучення довгострокових інвестицій.

Залучення інвестицій за допомогою випуску корпоративних цінних паперів, на відміну від банківського кредитування, дозволяє підприємствам залучати кошти на більше тривалий строк з меншими витратами серед більше широкого кола потенційних інвесторів і забезпечує інвесторам більшу гарантію повернення коштів, знижуючи рівень системного ризику. Разом з тим, вторинний обіг розміщених цінних паперів дозволяє емітенту управляти боргом (капіталізацією компанії) через проведення операцій із власними цінними паперами, залежно від зовнішніх кон'юнктурних і внутрішньо корпоративних факторів, що неможливо реалізувати у випадку залучення банківських кредитів. Банківський кредит завдяки високим відсоткам, є недосяжним для переважної більшості підприємств, тому використання важелів фондового ринку для залучення «дешевих» грошових коштів є найбільш раціональним вирішенням цієї проблеми.

Для підвищення інвестиційної спрямованості ринку цінних паперів необхідно вирішення наступних завдань: спрямування динамічно зростаючих обсягів фінансових інвестицій у реальний сектор економіки; перетворення фондового ринку на один з головних механізмів фінансування інвестиційних потреб українських суб'єктів господарювання; залучення через фондовий ринок інвестицій в реальний

сектор економіки в обсягах, які б забезпечували його потреби (на рівні розширеного відтворення); суттєво розширити пропозицію цінних паперів на фондових біржах, перш за все акцій підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави; забезпечити розвиток фінансових інструментів як об'єктів розміщення інвестиційних ресурсів; істотно збільшити обсяги фінансового капіталу, що спрямовується через ринки цінних паперів у розвиток економіки; поліпшити загальноекономічні умови інвестування фінансових ресурсів в цінні папери та інші фінансові інструменти для вітчизняних та іноземних інвесторів; удосконалення обліку прав власності щодо цінних паперів та запровадженні компенсаційних механізмів відповідно до вимог законодавства ЄС [3].

З урахуванням міжнародного досвіду, подальший розвиток ринку цінних паперів як дієвого механізму інвестування реального сектору економіки України має полягати, перш за все, у збільшенні частки первинного ринку цінних паперів за рахунок активізації емісійної діяльності українських підприємств, що надасть можливість забезпечити перерозподіл фінансових ресурсів між галузями з їх надлишком в галузі з їх нестачею.

Список використаних джерел:

1. Краснова І.В. Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку / І.В. Краснова // Проблеми економіки. – № 1., 2014. – С. 129–134.
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку <http://www.nssmc.gov.ua/>
3. Стратегія розвитку фондового ринку України на середньострокову та довгострокову перспективу: <http://search.ukr.net/?go=http%3A%2F%2Fwww.aust.com.ua%2Fdocs%2Fmain%2FSrategy2015.doc> – Назва з екрана.

Курков М.С.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ.

Предметом управління витратами є спожиті ресурси підприємства у процесі кругообігу господарських засобів з точки зору їх мінімізації. При цьому необхідно знижувати спожиті ресурси на одиницю продукції як у речово–натуральному виразі, так і у вартісному.

Спожиті ресурси підприємства знаходять свій вираз у такій і, як затрати – матеріальні, трудові, фінансові. З метою правильності їх оцінки в процесі вивчення предмета управління витратами необхідна їх детальна характеристика, вміння розрізняти витрати, які включаються до складу виробничої собівартості, а також ті, що належать до витрат періоду, тобто таких, які впливають на кінцеві результати господарювання підприємства чи організації. Немаловажне значення в сучасних умовах відводиться розмежуванню витрат на продуктивні і непродуктивні, які також є об'єктом вивчення і наукового дослідження.

Мета управління витратами – підвищення ефективності виробництва на основі вирішення таких завдань:

- нормування всіх видів ресурсів, які використовуються для виробництва продукції;
- контроль за дотриманням норм методом фіксації у спеціальних документах відхилень від норм;
- зміна норм на основі нової техніки і технології, впровадження наукових розробок, удосконалення організації праці тощо;
- удосконалення системи управління;
- розробка системи управління витратами;
- стимулювання працівників за зниження ресурсів на одиницю продукції.

Досягнення високих результатів роботи підприємства припускає управління витратами на виробництво. Управління виробничими витратами є досить трудомістким і складним процесом та саме від нього залежить ефективна робота усього підприємства. Це складний процес, що означає по своїй сутності керування всією діяльністю підприємства, тому що охоплює всі сторони виробничих процесів, що відбуваються.

Дотримання усіх принципів управління витратами створює надійні підвалини економічної конкурентоздатності підприємства, завоювання ним передових позицій на ринку.

Завдання управління витратами повинні вирішуватися в комплексі. Тільки такий підхід приносить бажані результати, сприяє різкому росту економічної ефективності роботи підприємства

Найважливішим елементом керування є калькулювання витрат на виробництво. Його основне призначення – контроль за виробничою діяльністю й керування витратами на її здійснення.

Проектування ІС для компаній передбачає постановку декількох задач до створюваної системи. Перша з них: упорядкування первинної документації, впровадження типових уніфікованих форм – формування повної й достовірної інформації про господарські процеси й результати діяльності підприємства, необхідної для оперативного керівництва й керування, а також для використання податковими й банківськими органами, інвесторами, постачальниками, покупцями, кредиторами, податковими, фінансовими й банківськими органами й іншими зацікавленими організаціями й особами.

Друга задача: підвищення рівня механізації й автоматизації обліково-обчислювальних робіт – управління фактичними витратами на виробництво продукції й контроль за використанням сировини, матеріальних, трудових й інших ресурсів у зіставленні із затвердженими нормами, нормативами й кошторисами з метою виявлення відхилень і формування економічної стратегії на майбутнє.

Третє задача: підвищення вірогідності оперативного обліку руху матеріалів – контроль за виконанням плану; виявлення й оцінка результатів діяльності структурних госпрозрахункових підрозділів підприємства.

Четверта задача: формування строгого порядку приймання, зберігання й витрати матеріальних робіт – систематизація інформації виробничої діяльності для прийняття рішень, що мають довгостроковий характер; окупність виробничих і технологічних програм, рентабельність асортиментів випускає продукції, що, ефективність капітальних вкладень в основні фонди й виробничі запаси й т.п.

Прикладні програми використовуються на серверах додатків. Вони здійснюють безпосередню взаємодію із серверами БД, що використовують такі СКБД, як Oracle, INFORMIX, ADABAS та MS SQL SERVER. Сервери можуть працювати як

під керуванням UNIX так і Windows NT. Зв'язок між компонентами R/3 підтримується через глобальні та локальні мережі на базі поширених мережевих протоколів: TCP/IP, SNA та IPX/SPX. R/3 є відкритою системою, взаємозв'язок між додатками та з іншими системами здійснюється на рівні обміну повідомленнями і контролюється ALE (Application Link Enabling), також підтримує стандарти OLE (Object Linking and Embedding) та ODBC (Open DataBase Connectivity).

Замикає трійку провідних систем Oracle Application американської фірми Oracle з узагальнення досвіду створення рішень на замовлення. Інноваційні технологічні рішення Oracle цілком змінюють застаріле уявлення про робоче місце в інформаційній системі. Тепер усе, що потрібно мати користувачу для роботи з додатками Oracle, це стандартна програма доступу до Інтернет, наприклад, MS Internet Explorer чи Netscape Navigator. Відпадає традиційна в архітектурі клієнт-сервер необхідність у супроводженні великого парку персональних комп'ютерів, на кожному з яких установлене коштовне програмне забезпечення і яке періодично дає збої в роботі.

В Oracle Application інформація може вводиться в систему звідкіля завгодно. Користувач більше не прив'язаний до свого робочого місця. Необхідна інформація може бути доступна в будь-якому місці і в будь-який час – на роботі, у відрядженні, на території компанії-суміжника, на нараді в керівництві, за столом переговорів і т. д.

Модульний підхід під час впровадження Oracle Applications дозволяє замовнику почати з мінімального набору модулів і поступово розширювати його, доповнюючи базову функціональність системи і позбавляючи від необхідності придбання зайвих у певний момент функціональних блоків.

СППР являють собою системи, розроблені для підтримки процесів прийняття рішень менеджерами в складних і слабоструктурованих ситуаціях, пов'язаних із створенням і прийняттям рішень. Оскільки існує цілий ряд різних напрямів менеджменту і потенційної ролі нових технологій у ньому, то має місце відповідно і кілька різних видів СППР.

В задачі управління витратами доцільно використати програмне середовище PrimeDecisions, в результаті чого можна отримати схеми, за їх допомогою дуже спрощується процес прийняття певних рішень. У даному випадку нам схематично буде показано яке саме рішення прийняти: замовляти матеріал чи ні. Дану базу знань можна удосконалити і рішення будуть прийматися не лише позитивні (замовляти матеріал) і негативні (не замовляти матеріал), а також іще один варіант почекати деякий час і вже потім приймати рішення.

Таким чином для підтримки прийняття рішення в замовленні матеріалів, виробництві продукції пропонується розробити систему на основі бази знань, в програмному середовищі PrimeDecisions, яка і допоможе керуючому виробництвом прийняти рішення щодо замовлення матеріалів та виробництва продукції. А також покращить розрахунок витрат на матеріали та заробітну плату робітникам.

Список використаних джерел:

1. Robert S. Kaplan, David P. Norton. Strategy Maps. Converting intangible assets into tangible outcomes / R.S. Kaplan, D.P. Norton. – Boston: HBSP, 2003. – 482 с.
2. Robert S. Kaplan, David P. Norton. Alignment. Using the Balanced Scorecard to Create Corporate Synergies / R.S. Kaplan, D.P. Norton. – Boston: HBSP, 2006. – 371 с.
3. Haag Stephen. Management Information Systems for the Information Age // S. Haag / Business University of Denver Monitor. – 2006 – С. 224–228.
4. Кондрашов С.В. Служба логистики, как важная часть обеспечения стратегии материалообеспечения [електронний ресурс] /С.В. Кондрашов // Режим доступу: <http://www/cfin/ru>

Лис Н.П.
аспірант

*Науково-дослідний фінансовий інститут
«Академія фінансового управління»
м. Київ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Особливості страхової діяльності потребують високого рівня фінансової стійкості, а здатність страховика відповідати за взятими на себе зобов'язаннями у будь-який період часу є основою його функціонування та забезпечення його конкурентоспроможності.

Дослідженню теоретичних основ конкурентоспроможності страхових компаній присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів. Однак, узагальнення досягнень вітчизняної економічної думки, в галузі дослідження конкурентоспроможності національних страховиків, свідчать про необхідність подальшого дослідження проблеми з урахуванням інтеграції страхового ринку України в міжнародні ринки фінансових послуг.

З методологічної точки зору конкурентоспроможність являє собою складну синтетичну категорію, складовими якої є багато груп факторів, які впливають на стан розвитку організації незалежно від галузевої приналежності.

Сучасна економічна наука поки що не дала єдиного загальноприйнятого трактування змісту поняття конкурентоспроможності організації, так як більшість вчених неоднозначно трактують її зміст.

Найлаконічніше визначення конкурентоспроможності відмічено Е. Рум'янцевою: «конкурентоспроможність – наявність сильних, стійких позицій на ринку». За твердженням автора, базою створення конкурентоспроможності для виробника, який індивідуалізує свій товар або послугу, є продукція, властивості якої суттєво відрізняються від властивостей продукції конкурентів [4, с. 503].

Термінологія в галузі конкурентоспроможності об'єктів не стандартизована. Дані визначення достатньо повні, та стосуються багатьох аспектів функціонування організації, проте вони не орієнтовані на вирішення задач, пов'язаних з забезпеченням конкурентоспроможності компанії. Попередня оцінка конкурентоспроможності дає можливість моделювати її рівень, прийняти обґрунтоване рішення, направлене як на підвищення конкурентоспроможності товарів, так і на забезпечення конкурентоспроможності компанії в цілому. Ні в одному відомому визначенні не вказується, хто оцінює конкурентоспроможність компанії. З однієї сторони, вона оцінюється суб'єктами зовнішнього середовища – інвесторами, акціонерами, клієнтами, державою і суспільством, з іншої, суб'єктами внутрішнього середовища – працівниками, включаючи керівництво компанії.

Конкурентоспроможність страхової компанії – це можливість ефективно розпоряджатися власними та позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку, яка визначається на основі комплексу економічних характеристик в їх взаємозв'язку, з метою збереження та зростання конкурентних переваг в умовах змін зовнішнього середовища з врахуванням актуальних потреб споживачів.

При цьому, конкурентоспроможність страхової компанії розглядається як категорія сформована з двох факторів [2]:

– спроможність страхової компанії швидко підвищувати ефективність оперативної діяльності: росту ефективності використання фінансових, трудових та інших ресурсів якими володіє компанія;

– спроможність формування та реалізації унікальної стратегічної концепції розвитку, яка одночасно створить недосяжні чи взагалі непосильні бар'єри для потенційних конкурентів, тобто створення так званої зони безпеки.

Сучасне трактування поняття конкурентоспроможності вказує на важливу умову її досягнення – управління конкурентоспроможністю компанії, що являє собою діяльність, направлену на формування управлінських рішень, які, в свою чергу повинні бути направлені на протистояння зовнішнім факторам впливу та досягнення конкурентних позицій у відповідності з поставленими стратегічними цілями.

Управління конкурентоспроможністю страхової компанії повинно ґрунтуватись на таких функціях як [3, с. 31]:

– планування власної стратегії для досягнення високої ефективності та конкурентних переваг;

– організації заходів по досягненню сформованої конкурентної стратегії;

– стимулювання трудових ресурсів для досягнення конкурентних переваг компанії;

– моніторинг та координування реалізації конкурентної стратегії.

Прагнення страхових компаній формувати і посилювати конкурентні переваги зумовлює необхідність розробки конкурентних стратегій та ефективного планування їх реалізації в практичній діяльності. Основною ціллю забезпечення конкурентоспроможності страхової компанії є створення довгострокових переваг над конкурентами, а головною умовою їх досягнення є постійна адаптація компанії до ринкових умов і прогнозування змін на ринку страхових послуг.

Сучасна архітектура страхової діяльності будується на умінні компаній виявляти, досягати та постійно підтримувати співвідношення між власними здібностями та постійно виникаючими ринковими можливостями (рис. 1).

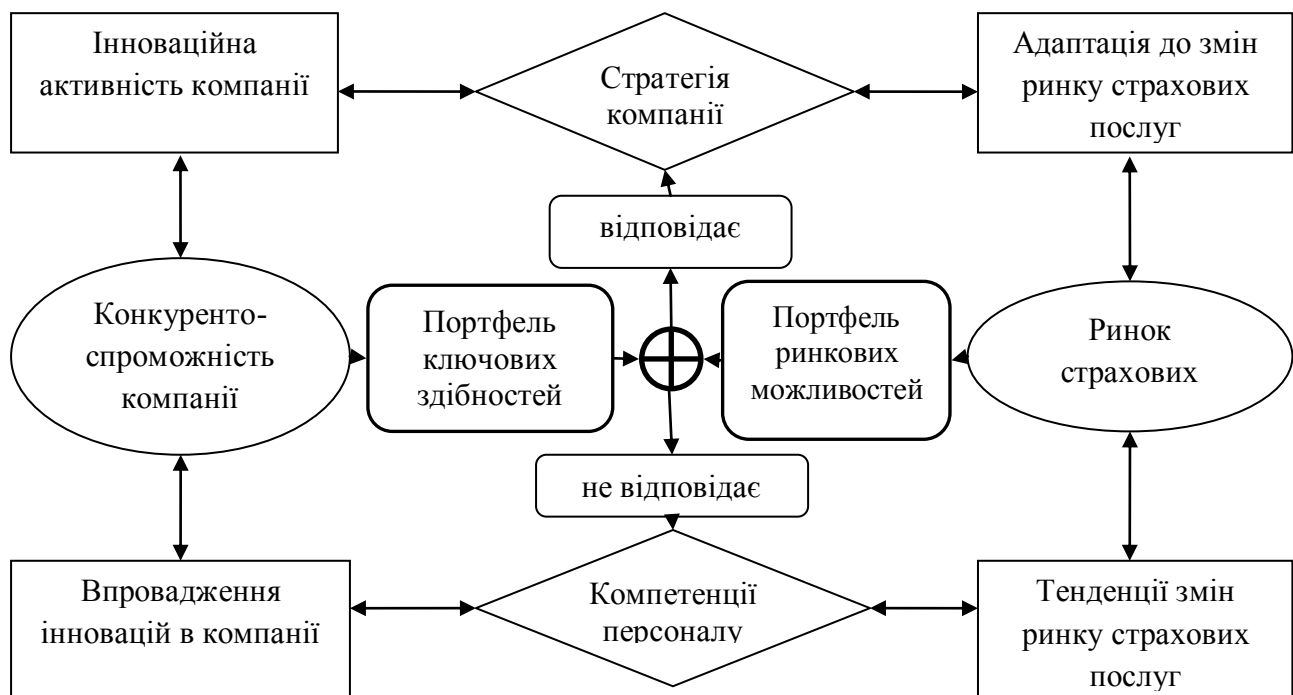

Рис. 1. Формування конкурентоспроможності страхової компанії в умовах змін ринку страхових послуг.

Схема формування конкурентоспроможності страхової компанії має два ключових блока: блок «Портфель ключових здібностей» і блок «Портфель ринкових можливостей» тісно пов'язаними з блоком «Конкурентоспроможність компанії». В залежності від ступеня відповідності ключових здібностей компанії ринковим можливостям формуються різні способи забезпечення конкурентоспроможності. При наявності достатнього рівня їх відповідності активізується блок «Інноваційна активність компанії» і блок «Адаптація до змін ринку страхових послуг».

Цілеспрямована діяльність по забезпеченню конкурентоспроможності страхової компанії дозволяє отримати конкурентну перевагу – стійку довгострокову першість над конкурентами з перспективою її подальшого забезпечення. Отримання таких переваг можливе лише в умовах ефективної реалізації стратегії компанії, орієнтованої на формування необхідної компетентності персоналу, підвищення інноваційної активності компанії, створення нових страхових продуктів та інших компонентів гудвіла, що відповідають сучасним тенденціям розвитку ринку страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика; Навчально–методичний посібник / Внукова Н.М., Успенко В.І., Єременко Л.В. та ін.; За загальною редакцією проф. Внукової Н.М. – Харків; Бурун Книга, 2004. – 376 с.
2. Жук И.Н. Управление конкурентоспособностью страховых организаций. М.: Анкил, 2011. – 31 с.
3. Жук И.Н. Конкурентоспособность страховой организации и ее кластерное обеспечение // Страховое дело. 2009. № 12. – 30 с.
4. Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия [Текст] / Е.Е. Румянцева. – М.: ИНФРА–М, 2005. – 724 с.

Лядова Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри контролю і аудиту

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

В сучасних умовах реформування системи державного фінансового контролю важливу роль відіграє становлення та розвиток внутрішнього контролю. Особливо значущий цей процес для бюджетної установи. Адже саме внутрішній контроль належить до інтелектуальної діяльності, і передбачає дослідження щодо законного та ефективного здійснення установами своєї діяльності. Тому, як і будь-яка інша інтелектуальна діяльність, його ефективність багато в чому залежить від раціональної організації, що потребує значного інформаційного, нормативно-правового та методичного забезпечення.

Метою статті є визначення особливостей організації державного внутрішнього фінансового контролю (далі – ДВФК) в бюджетній установі шляхом узагальнення сутнісних ознак поняття, а також змістовного наповнення процесу організації ДВФК.

Аналіз широкого кола праць науковців та практиків з питань державного фінансового контролю, зокрема Л.В. Дікань, Е.М. Дусаєвої, Ж.А. Жирної, І. Іванової,

Є.М. Мних, Ю.Б. Слободяник, С.В. Степашина, О.А. Шевчука та ін. засвідчив, що на сьогодні відсутнє єдине бачення поняття «організація державного внутрішнього фінансового контролю». А це, в свою чергу, не дозволяє чітко визначити особливості організації такого контролю, зокрема в бюджетних установах.

В економічній літературі під організацією взагалі прийнято розуміти – сукупність заходів, здійснення яких дозволяє досягти поставленої мети [1]. Стосовно визначення ДВФК, то вдалою є думка провідної вченої Л.В. Дікань, яка пропонує під ДВФК розуміти здійснення внутрішнього контролю, проведення внутрішнього аудиту, провадження діяльності з їх гармонізації з метою забезпечення якісного управління ресурсами держави на основі принципів законності, економічності, ефективності, результативності та прозорості [2].

Рис. 1. Елементи організації ДВФК в бюджетній установі (узагальнено автором)

Враховуючи сутнісні ознаки наведених визначень організації та ДВФК, під організацією ДВФК варто розуміти сукупність заходів, спрямованих на належне

здійснення внутрішнього контролю, аудиту та їх гармонізації, завдяки чому даний контроль набуває бажаних характеристик

Якщо ж брати до уваги саме бюджетну установу, то організація внутрішнього контролю в бюджетній установі, перш за все, спрямована на забезпечення управлінського контролю в установі, мета якого допомогти керівництву в управлінні і виконанні завдань на постійній основі. Під внутрішнім контролем розуміється контроль, здійснюваний вищестоящими органами, посадовими особами за нижчими, підвідомчими структурами, тобто внутрішній контроль є ієрархічним.

В бюджетній установі до основних елементів ДВФК слід віднести: середовище контролю, оцінку ризиків, контролюючу діяльність, інформацію та інформаційний обмін, а також моніторинг [3]. Такі елементи визначають змістовність ДВФК в бюджетній установі як процесу.

Враховуючи сутнісне визначення поняття організації ДВФК, а також його змістовне наповнення, пропонується до елементів організацій ДВФК в бюджетній установі відносити наступні, що представлені на рис. 1.

Отже, як видно з рис. 1, в основі організаційних засад ДВФК в бюджетній установі лежать суб'єкти, об'єкти, мета, принципи, рівні організації, а також забезпечення процесу організації, послідовність здійснення та елементи ДВФК. Зазначене й визначає особливості організації державного внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі.

Таким чином, на основі узагальнення сутнісних ознак поняття «організація ДВФК», а також дослідження основних елементів процесу організації ДВФК в бюджетній установі, визначено особливості організації ДВФК в бюджетній установі, що полягають у змістовній наповненості елементів організації.

Список використаних джерел:

1. Философская энциклопедия / гл. ред. В. Ф. Константинов. – М.: «Советская энциклопедия», 1962. – 678 с.
2. Дікань Л.В. Система фінансового контролю в Україні: сучасний стан організації та перспективи розвитку: монографія / Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В., Шульга Н.М., Мултанівська Т.В., Воїнова Т.С.; за аг. ред. к.е.н., проф. Дікань Л.В. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 96 с. (Укр. мов).
3. Про схвалення Концепції розвитку державного фінансового контролю на період до 2017 року: розпорядження Кабінету міністрів України від 24 травня 2005 року № 158–р зі змінами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Рамський А.Ю.

кандидат економічних наук,

професор кафедри економіки підприємства

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ ЗАЛЕЖНО ВІД РІВНЯ РИЗИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ

Інвестування, як і будь-яка операція, пов'язана з рухом фінансових ресурсів, передбачає певну імовірність виникнення ризиків та їхнє «каскадування» на різні інституційні сектори економіки.

У науковій літературі ризики інвестування та заходи з їх мінімізації розглядаються у двох площинах: на рівні домогосподарства-інвестора [1; 2] і на рівні фінансового посередника [2; 3], для яких пропонуються заходи, спрямовані на формування якісного (за доходністю та рівнем надійності) інвестиційного портфелю. При цьому недостатньо уваги приділяється дослідженням дії фактору впливу ризиків на економіку загалом, яка загострює проблеми:

1) зменшення обсягів інвестиційних ресурсів домогосподарств, що спрямовуються в національну економіку; концентрації ресурсів домогосподарств у банківській сфері, яка із об'єктивних та суб'єктивних причин недостатньо фінансує підприємства реального сектора; низької ефективності трансформації фінансових ресурсів домогосподарств в реальний сектор економіки через непрямі канали;

2) обтяжливості ринку фінансових послуг токсичними фінансовими інструментами («фінансові піраміди» будь-яких різновидів, відстрочені фінансові інструменти, договори та контракти, умови за якими не виконуються і призводять до втрат домогосподарств) окремих агентів (фінансових посередників), перекладання ризиків та суми втрат на первинного інвестора (домогосподарство), що призводять до скорочення обсягів акумульованих у домогосподарств ресурсів; виведення ресурсів за межі України;

3) недосконалості механізмів гарантування вкладів домогосподарств через прямі канали інвестування; відсутності (або недоступності для домогосподарств) достовірної інформації про види та рівень ризиків втрати від інвестування.

Наявність токсичних інструментів окремих фінансових комерційних посередників та недоліки нормативно-правового регламенту, які не створюють умов для перешкоджання їхнього запровадження на вітчизняних ринках та негативного впливу на первинних інвесторів, призводить до продовження тенденції щодо поглиблення концентрації ресурсів домогосподарств у банківській сфері, порівняно з іншими фінансовими установами. Це свідчить про недовіру населення, а також незабезпеченість грошовими коштами непрямих каналів трансформації ресурсів домогосподарств в реальні інвестиції.

Фінансове посередництво в Україні не виконує своїх завдань та функцій. Роль фінансового посередництва, як певної категорії економічної теорії, полягає в забезпеченні економічного розвитку через оптимальні розміщення фінансових ресурсів.

А.Пігу [5] у теорії добробуту та ефективного розміщення ресурсів довів, що рух капіталу в економічній системі відбувається під впливом двох основних факторів: тягар невизначеності (ризик інвестування), тягар очікування (відстрочення використання благ). Ризик (або невизначеність) суттєво знижує мобільність капіталу, що не сприяє економічному розвитку [4]. А.Пігу на теоретичному рівні обґрунтував

доцільність розподілу ризиків між індивідуальними інвесторами та фінансовими посередниками. Саме фінансові посередники повинні брати на себе ризики інвестування, управляти ними, використовуючи професійні знання, якими вони володіють, щодо реальних економічних умов та ринкової ситуації [4]. За теорією Дж. Герлі та Є.Шоу (концепція інновацій), непрямі інвестиції є вигіднішими для індивідуальних інвесторів, ніж звичайні форми багатства (нерухомість тощо) або прямі інвестиції у первинні зобов'язання [4].

Фінансове поглиблення (як збільшення насиченості економіки фінансовими відносинами) залежить від якості фінансових інструментів та існування належної системи контролю ринкового та державного регуляторів. Це може забезпечуватися лише на ринку інвестицій. Саме ринок інвестицій на конкурентній основі створює рівні права для фінансових комерційних посередників, підприємств реального сектора (як отримувача інвестиційних ресурсів) та інших учасників, які з інвестиційним продуктом виходять на ринок.

Вторинні зобов'язання мають зменшувати рівень ризику, проте через неоднозначне трактування норм договірних умов та угод ризики перекладаються на первинних інвесторів. Основними проблемами є:

- 1) відсутність належної системи гарантій кожного фінансового інструменту (за допомогою яких здійснюються фінансово-кредитні операції);
- 2) недостатність повноважень регуляторів на ринку фінансових послуг.

Потребують внесення змін нормативно-правові акти з питань захисту прав первинних інвесторів, а також переорієнтація пріоритетів з «домогосподарство – споживач на ринку фінансових послуг» на «домогосподарство – первинний інвестор, який через сферу банківських та інших фінансових послуг фінансує реальний сектор економіки, та повноправний агент на ринку інвестицій. При цьому доцільно внести відповідні зміни (спрямовані на законодавче закріплення ролі, прав, процедур інвестування та державного гарантування інвестицій, мінімальної їх доходності залежно від виду інвестиційного продукту тощо).

Крім цього, слід звернути увагу на відсутність державного регулятора, що забезпечуватиме дієвість та надійність формування та реалізації внутрішніх інвестицій, їхню доходність (за певних ризиків – мінімальну доходність) для первинних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Ворошило В.В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук – спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В.В. Ворошило. – Д., 2012. – 20 с.
2. Гай О.М. Система моделей управління депозитним портфелем домогосподарства ; автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.е.н. ; спец. 08.03.02 « Економіко-математичне моделювання» / О.М. Гай. – К., 2005. – 20 с.
3. Слободян О.А. Ризик у діяльності інститутів спільного інвестування // «Вісник Вищої ради юстиції». – 2011. – № 3(7). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/Docs/visnik07_12.pdf.
4. Зимовець В.В. Фінансове посередництво; навч. посіб. / В.В.Зимовець, С.П. Зубик. – К.: КНЕУ, 2004. – 288 с.
5. Pigou A.C. The Economics of Welfare. – London: Macmillan and Co. – 4th edition/ – 1932. [Електронний ресурс].: – Режим доступу: <http://www.econlib.org/library/NPDBooks/Pigou/pgEWCover.html>.

СЕКЦІЯ 9. БАНКИ ТА БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Криворотова Т.В.

студентка

Недеря Л.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри банківської справи

Київський торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Однією з основних функцій банківської системи є акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення та спрямування їх у кредитно-інвестиційний процес. Акумулювання грошових коштів здійснюється банками на депозитному ринку.

Депозитний ринок – це сукупність економічних відносин з приводу залучення коштів від юридичних та фізичних осіб банківськими установами.

Розвиток депозитного ринку в Україні залежить від процесів, які відбуваються на грошово-кредитному ринку та в економіці загалом. Депозитний ринок відображає загальний стан і тенденції грошово-кредитного ринку, вплив на нього інфляційних процесів та тенденцій до зростання грошових доходів населення [1].

Таблиця 1

**Динаміка обсягів депозитів в банках України
у 2011–2015 рр. (станом на початок року)***

Показники	Станом на 01.01				
	2011	2012	2013	2014	2015
Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім НБУ), млн. грн	416650	491756	572342	669974	675092
темپ приросту, %	–	18,03	16,39	17,06	0,76
у т.ч.:					
у національній валюті, млн. грн	239302	280440	320268	421754	365454
темп приросту, %	–	17,19	14,20	31,69	–13,35
у іноземній валюті, млн. грн	177348	211316	252074	248220	309638
темп приросту, %	–	19,15	19,29	–1,53	24,74

* Примітка: складено та розраховано автором за даними [3]

Проаналізуємо обсяг залучений банками України депозитів протягом останніх п'яти років (табл.1). Незважаючи на нестабільну економічну та політичну ситуацію, втрату Криму та наявність непідконтрольної Україною території Донецької та Луганської областей обсяг залучених грошових коштів із року в рік зростає. З 2011 по 2013 роки сума депозитів збільшилася в 1,6 рази, незначний приріст – 0,76%

спостерігається і протягом 2014 року. В 2015 році депозитна база банків приросла на 2,3% та склала на 1 серпня – 690337 млн. грн., незважаючи на банкрутство ряду банків та незначну довіру населення до банківської системи, адже для більшості респондентів банк залишається єдиним джерелом отримання додаткового доходу.

На сьогодні банки України відкривають вклади своїм клієнтам як в національній валюті, так і в іноземній. При чому серед вкладників існувала до 2014 року тенденція щодо збільшення депозитів в національній валюті.

Станом на 01.01 2014 року в структурі депозитів валютна складова дорівнювала 37%, а вклади в національній валюті – 63%. В 2014 році структурні диспропорції практично вирівнялись: 54% – вклади в національній валюті, 47% – в іноземній валюті. Але такі зміни в структурі не говорять про збільшення валютних вкладів в банках України, на зміну структури вплинула девальвація гривні.

Таблиця 2

**Динаміка обсягів депозитів 10 найбільших банків України
у 2011–2015 рр. (станом на початок року)***

Банк	Станом на 01.01				
	2011	2012	2013	2014	2015
Приватбанк, млн. грн.	75488445	109163734	128409938	142783567	178425975
– частка на ринку депозитів %	9,38	12,15	13,41	13,15	15,27
Ощадбанк, млн. грн.	52304552	52899838	68099338	75130014	88124347
– частка на ринку депозитів %	6,5	5,89	7,11	6,92	7,54
Укрексімбанк, млн. грн.	46824649	54666216	56340809	79485398	73274077
– частка на ринку депозитів %	5,82	6,08	5,88	7,32	6,27
Райффайзен банк Аваль, млн. грн.	56149348	57803914	55816761	51739142	49058495
– частка на ринку депозитів %	6,98	6,43	5,83	4,77	4,20
Укрсиббанк, млн. грн.	38125623	38978347	36657520	27157843	26893534
– частка на ринку депозитів %	4,74	4,34	3,83	2,50	2,30
Укрсоцбанк, млн. грн.	39796446	38912686	37709730	37438509	42855498
– частка на ринку депозитів %	4,95	4,33	3,94	3,45	3,67
Промінвестбанк, млн. грн.	28442362	35037213	36689675	36149435	34673535
– частка на ринку депозитів %	3,54	3,9	3,83	3,33	2,97
ПУМБ, млн. грн.	10933936	14599003	37791542	27416711	33411624
– частка на ринку депозитів %	1,36	1,62	3,95	2,53	2,86
ВТБ банк, млн. грн.	25515014	29088419	33684210	31003384	23264868
– частка на ринку депозитів %	3,17	3,24	3,52	2,86	1,99
Альфа-банк, млн. грн.	18453370	16863110	23423686	23969969	23430232
– частка на ринку депозитів %	2,29	1,88	2,45	2,21	2,00

*Примітка: Офіційний сайт НБУ [3]

Розглянемо динаміку обсягів депозитів 10 найбільших банків України у 2011–2015 рр. у табл. 2. Аналіз інформації, наведеної у таблиці 2 показує, що перші 10 банків України тримають більше 49% депозитного ринку. Серед 10 найбільших банків України безумовним лідером є «Приватбанк», він утримує на початок 2015 року більше 15% ринку депозитів. Другу та третю позицію займають два державних банків – «Укрексімбанк» та «Ощадбанк». В загальній сукупності ці два банки складають конкуренцію «Приватбанку», так як їх сукупна частка на ринку депозитів – 13,81%. В той же час «Укрексімбанку» необхідно відкоригувати свою політику щодо залучення депозитних ресурсів, так як протягом 2014 року він втратив частину депозитного ринку, тоді як «Приватбанк» значно збільшив обсяги залучення.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що депозитний ринок України незважаючи на політичну та економічну нестабільність перебуває у стані стабілізації. Протягом всього аналізованого періоду відбувався розвиток вкладних операцій, збільшувався обсяг строкових депозитів. На сьогодні в Україні більше користуються попитом короткострокові депозити, ця тенденція не дає змогу банкам вести активну політику інвестування, робити чіткі прогнози з приводу як обсягів залучених ресурсів, так і пов'язаних з ними активних операцій.

Основні проблеми залучення депозитних ресурсів та напрями їх вирішення є традиційними для банків в Україні протягом після кризового періоду. На перший план виходить питання формування довіри до банківської системи в цілому та конкретного банку, а також клієнтоорієнтована політика банку на ринку. Конкретні кроки описані Дмитрієвою О.А.:

1. Розробка депозитної політики, привабливої для клієнтів, з одного боку, та прибуткової для банків – з іншого:

- розробка простих і зрозумілих споживачу депозитних продуктів, які б не потребували значних витрат з боку банку; врахування інтересів певного сегмента споживачів, на який орієнтується банківська установа;

- розвиток новітніх банківських технологій, поліпшення якості обслуговування банком клієнтів;

- використання широкої номенклатури депозитних послуг, а також застосування сучасних технологій їх розробки.

2. Формування довіри у потенційного клієнта:

- формування бездоганної ділової репутації банку;

- забезпечення фінансової стійкості та надійності банку.

3. Підвищення зацікавленості індивідуальних осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках:

- переорієнтація депозитної політики на нові джерела ресурсів, її модернізація та перегляд цілей;

- запровадження новітніх організаційних форм ведення депозитних рахунків населення; активніше використання можливостей з комплексного обслуговування клієнтури, тобто необхідність надання індивідуальним вкладникам додаткових послуг, які супроводжують взаємини із банком у процесі традиційного депозитного обслуговування [2, с. 33].

4. Використання цінових методів залучення ресурсів:

- формування банками адекватної процентної політики, спрямованої на залучення та стійке утримання коштів населення на депозитних рахунках.

5. Використання нецінових методів залучення ресурсів:

– розповсюдження реклами; поліпшення якості обслуговування клієнтів; розширення спектра депозитних послуг; комплексне обслуговування; додаткові види послуг за вкладами; розширення філіальної мережі.

– залучення до роботи в банку досвідчених менеджерів, які володіють навичками розробки та впровадження пакетів депозитних послуг.

Підтримання економічної стабільності в державі, вирішення конфліктних ситуацій та удосконалення банківського менеджменту щодо залучення ресурсів приведуть до повернення приростів обсягів залучених коштів банківською системою до рівня 2011–2013 років та до інвестування коштів у розвиток економіки.

Список використаних джерел:

1. Заруцька О. Деякі тенденції ринку депозитів / О. Заруцька // Вісник НБУ. – 2010. – № 10. – С. 7–10.
2. Дмитрієва О.А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку // Фінанси України. – 2008 р. – № 5. – С. 15–17.
3. Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>

Бойко О.С.

аспірант кафедри економіки

та управління національним господарством

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ФІНАНСУВАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ КРАУДФАНДИНГУ

Однією з головних умов модернізаційного розвитку підприємств будь-якої економічної сфери є його належне фінансове забезпечення. Ситуація з фінансовим забезпеченням модернізації на вітчизняних підприємствах олійно-жирової галузі характеризується дефіцитом власних інвестиційних ресурсів, а у державі – неефективною амортизаційною політикою, нерозвиненістю ринку капіталів, і як наслідок, обмеженням можливостей щодо джерел інвестування.

Вирішення проблеми фінансового забезпечення інноваційної модернізації олійно-жирових підприємств бачиться нами у впровадженні нової форми його організації, що базується на інституційній підтримці розвитку підприємств та застосуванні технологій краудсорсингу.

Кризові явища, що нарощуються в Україні, техніко-технологічний стан підприємств та брак у них коштів змушують виробників (особливо середніх та малих) все більше схилитися до висновку про доцільність консолідації. Зрозуміло, що в ринкових умовах існує конкуренція виробників, яка за своєю природою нібито унеможливорює таку консолідацію. Але зарубіжний досвід успішної реалізації проектів розвитку свідчить про те, що у таких ситуаціях підприємства мають діяти за принципом оптимального поєднання конкуренції та консолідації.

Виклики сьогодення потребують вирішення проблем забезпечення умов інноваційної модернізації підприємств олійно-жирової галузі, які не в змозі вирішити вони самотужки. Як показав проведений аналіз, перш за все це стосується підприємств середньої та малої потужності, у яких здебільшого немає ні фінансових коштів для здійснення модернізації, ні спеціалістів з питань оцінки модернізаційного потенціалу, розробки стратегій, програм та проектів модернізації. Вирішення проблем інноваційної модернізації на таких підприємствах бачиться нами у добровільному об'єднанні їх у регіональні асоціації модернізаційного розвитку.

На наш погляд, доцільно, щоб такі об'єднання підприємств здійснювалися за принципами галузевої належності та регіонального розташування. Тобто шляхом добровільного об'єднання олійно-жирових підприємств, що розташовані в межах певного регіону, має створитися регіональна асоціація підприємств олійно-жирової промисловості для вирішення питань їх модернізаційного розвитку. Якщо кількість підприємств в регіоні, що бажають утворити асоціацію, є незначною, то до її складу можуть увійти і підприємства інших регіонів, про що рішення приймається колегіально засновниками асоціації.

Керівним органом такої асоціації є дирекція, у складі якої директори підприємств-членів асоціації. Робочім органом, що сприятиме вирішенню проблем

модернізаційного розвитку підприємств-членів асоціації, має стати, на нашу думку, Центр модернізаційного розвитку (ЦМР) підприємств-членів регіональної асоціації.

Місією ЦМР підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників є узагальнення «колективного інтересу» щодо модернізаційного розвитку підприємств олійно-жирової промисловості на території регіону. Тобто такий Центр стає центром формування ідей та реалізації проектів модернізаційного розвитку підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників. Таким чином в організації Центру використовується технологія краудстронігу.

Процес (механізм) створення Центру модернізаційного розвитку підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників представлений на рис. 1.

Рис. 1. Процес створення Центру модернізаційного розвитку підприємств-членів регіональної асоціації за технологією краудфандінгу

Джерело: складено автором

Необхідний обсяг фінансових коштів та розмір внесків на утримання ЦМР визначається дирекцією регіональної асоціації на підставі кошторису, у якому головними статтями витрат є: придбання офісних меблів, оргтехніки та програмного забезпечення; оплата праці працівників та комунальних платежів; оренда приміщення.

Ми вважаємо, що розміри обов'язкових внесків на утримання ЦМР мають бути рівновеликими для всіх членів регіональної асоціації модернізаційного розвитку підприємств. Тобто вони є незалежними від розміру підприємства, результатів його економічної та фінансової діяльності. Це означає, що розмір внесків на утримання ЦМР для підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників визначається за формулою (1):

$$B_{\text{міс}} = \frac{\sum ZB}{12 N} \quad (1)$$

де $B_{\text{міс}}$ – розмір щомісячного внеску підприємства на утримання ЦМР, тис грн.;

$\sum ZB$ – загальна сума витрат на утримання ЦМР (згідно кошторису) на рік тис. грн.;

N – кількість підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників.

З формули 1 видно, що розмір внеску на утримання ЦМР залежить від кількості членів асоціації. На наш погляд, залежність розміру внеску від кількості підприємств-членів асоціації мотивує до активності підприємств у роботі з приєднання до асоціації якомога більше виробників олійної продукції.

Як зазначалося раніше, технологія краудфандингу передбачає утворення колективного гаманця для фінансової взаємодопомоги, тобто фінансового фонду розвитку. В умовах, що склалися в олійно-жировій галузі, ця форма взаємного фінансування підприємств набуває особливу значимість. Ми вважаємо доцільним підприємствам, що об'єднуються в регіональну асоціацію для успішного вирішення завдань модернізації, відраховувати частину фінансових коштів (у порядку взаємної домовленості) у регіональний фонд модернізаційного розвитку. Як зазначав ще К. Маркс, лише у такому випадку «мелкие суммы, сами по себе не способные функционировать как денежный капитал, объединяются в большие суммы и таким образом образуют денежную силу» [1, с. 443].

Метою такого інвестування виступає консолідована зацікавленість підприємств галузі в регіоні у виробництві високоякісної продукції. Можливо сподіватися, що у такий спосіб низькотехнологічні малоефективні малі підприємства олійно-жирової галузі будуть підтримуватися більш ефективними.

Передумовою ефективної участі ЦМР у процесах модернізаційного розвитку є активна співпраця з органами виконавчої влади і, насамперед, з органами місцевого самоврядування, які за своїми функціями є відповідальними за розвиток територій. Така співпраця має здійснюватися за принципом державно-приватного партнерства. Так, у питанні фінансового забезпечення модернізації підприємств регіональні органи влади, на нашу думку, мають допомагати в отриманні дешевих кредитів для інвестування проектів модернізації.

Однією з функцій Центру модернізаційного розвитку підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників є визначення черговості використання коштів фонду модернізаційного розвитку підприємств.

Черговість їх використання для модернізації підприємств встановлюється на підставі тщільного аналізу перспектив розвитку олійно-жирових підприємств в регіоні, розроблених проектів модернізації підприємств-членів регіональної асоціації та вибору оптимального варіанту використання об'єднаних фінансових коштів.

Створення Центру модернізаційного розвитку підприємств-членів регіональної асоціації олійних виробників та формування в рамках такої асоціації фонду модернізаційного розвитку надасть підприємствам олійно-жирової промисловості, що увійдуть до регіональної асоціації, реальний шанс на здійснення у оглядній перспективі модернізаційних перетворень.

Список використаних джерел:

1. Маркс К. Капитал. Том 3 [Електронний ресурс] / К. Маркс. – Режим доступу: http://aldebaran.ru/author/genrih_marks_karl/kniga_kapital_tom_tretiye/

Бояринова К.О.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Функціонування промислових підприємств як виробничо-економічних систем у поєднанні з їх дієздатністю та придатністю для використання як власниками підприємства так і реальним сектором економіки потребує розгляду відповідної економічної категорії, яка б обґрунтовувала сукупність властивостей підприємств, підлягала дії економічних законів та закономірностей.

Економічна категорія є теоретичним вираженням, уявною формою економічних, насамперед, виробничих, відносин у взаємодії з розвитком продуктивних сил, економічних явищ і процесів, які реально існують; теоретичним виразом істотних сторін економічних процесів і явищ як суворо визначених понять; сукупністю спеціальних термінів економіста, які він використовує для опису економічних процесів і явищ [1].

Приводом розгляду економічної функціональності як економічної категорії слід вважати концентрацію досліджень на результативності та дієздатності підприємств; актуалізацію розвитку наукових досліджень на диференціацію розвитку на експлікативний, еволюційний, стійкий, керований; розвиток інтегрованих підходів до управління, зокрема функціонально-процесного.

Функціонування економічної системи – це процес переробки (перетворення) економічною системою природних ресурсів в продукти виробництва, що задовольняють суспільні потреби в матеріальних благах (товари і послуги); при цьому відбувається зміна станів системи [2]. Функціонування забезпечує стабільну розмірну діяльність підприємства без якісного її переходу у нову форму функціонування. Поняття функціонування та функціональності не є тотожними. Функціональність як термін визначається спроможністю використовувати певні функції [3], фактично це поняття визначає певний комплекс функцій, які можна здійснити чи надати система.

З огляду на економічну систему чи виробничо-економічну систему, якою за змістом є промислове підприємство, його функціональність у сукупності можна трактувати як економічну функціональність, тобто цілісність відносин, що виникають у процесі господарсько-економічної діяльності підприємства та формують його як динамічну виробничо-економічну та соціально-економічну систему.

Економічна функціональність підприємства відображає стан його дієздатності за функціональним призначенням – використання наявних експлуатаційних можливостей з метою активізації й приведення в дію механізмів бізнес-системи підприємства (економічних, фінансових, управлінських, забезпечуючих) щодо трансформації надходжень в здобутки, які перетворюють підприємство у формацію придатну для використання власниками підприємства та бізнес-середовищем.

Список використаних джерел:

1. Экономическая категория [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Экономическая_категория Экономико-математический словарь: Словарь современной экономической науки /Л.И. Лопатников. – М.: Дело. 2003. – Режим доступа: http://economic_mathematics.academic.ru/4880.
2. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов. Изд. 5–е, испр. и доп./ Т.В. Жеребило– Назрань: ООО «Пилигрим», 2010. – 486 с.

Драган А.Д.

аспірантка кафедри менеджменту

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

СТВОРЕННЯ ВІДДІЛУ ЦІНОВОГО МОНІТОРИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Для формування цінової політики підприємства м'ясопереробної галузі є обов'язковим своєчасне реагування на зміни у зовнішньому середовищі, вимоги внутрішніх потреб, що дає можливість адаптуватися до цих змін та забезпечити конкурентоспроможність продукції на ринку.

Об'єктом дослідження цінової політики підприємства є формування системи ціноутворення на м'ясні продукти під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища.

Предметом дослідження цінової політики підприємства є удосконалення ціноутворення шляхом визначення оптимальної кінцевої ціни на м'ясопродукти.

Основні завдання цінової політики підприємства на ринку м'ясопродуктів:

- уточнення розподілу витрат при розрахунку внутрішньовиробничих і оптових цін на м'ясну продукцію;
- застосування декілька варіантів розрахунків оптимальних цін на продукцію, що виготовляється з різної сировини;
- збільшення обсягів виробництва м'ясної продукції за рахунок впровадження безвідходних технологій та комплексного перероблення сировини;
- аналіз і контроль за витратами на виробництво та реалізацію м'ясної продукції;
- отримання інформації щодо виконання організаційно–технічних заходів, які забезпечують економію витрат на плановий період;
- створення прозорості структури витрат на виробничі процеси та продукцію для розрахунку цін, укладання угод (контрактів, договорів) з партнерами щодо реалізації продукції;
- формування мотиваційного механізму, стимулюючого працівників на зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції.

Практична реалізація завдань вимагає спільних зусиль функціональних відділів та служб апарату управління підприємством.

Враховуючи, що ціни на м'ясну продукцію є достатньо високими в Україні в порівнянні з цінами інших країн, основним завданням м'ясопереробних підприємств на 2016–2018 роки має бути стабілізація цін або поступове зниження цін за рахунок раціонального використання ресурсів, гнучкого просування до змін у зовнішньому середовищі, впровадження інновацій, що забезпечать конкурентоспроможність продукції на традиційних та нових ринках.

Формування цінової політики вимагає чіткого визначення обов'язків, а також відповідальності кожного функціонального відділу управління підприємством. При плануванні, оцінці і стимулюванні специфічної роботи відділів управління, доцільно доповнити перелік функцій з управління виробництвом і реалізації продукції, які забезпечили виконання відповідних техніко-економічних показників та сприяли формуванню ефективної цінової політики підприємства.

Цінова політика реалізується через виконання регламентованих положень та функції відділів підприємства, які наведені в табл.1.

Як свідчить практичний досвід, не існує конкретного відділу на підприємстві, якій би, відповідав за формування цінової політики підприємства. Фактично функції з ціноутворення на продукцію, його аналізу та оцінки ефективності розпорошені між планово-економічним відділом, відділом збуту та маркетингу, бухгалтерією, що негативно впливає на кінцевий результат роботи підприємства. Тому, на нашу думку, актуальним є створення відділу цінового контролінгу.

Таблиця 1

**Перелік відділів підприємства та їх функції,
що забезпечують формування цінової політики підприємства**

Відділи та служби	Основні функції, що використовуються при формуванні цінової політики
Заступник голови правління Головний економіст	• Методичне забезпечення та керівництво формуванням цінової політики на підприємстві; • координує роботу з аналізу діючих встановлених цін; • приймає управлінські рішення щодо розв'язання проблемних питань та проводить засідання економічної ради підприємства; • налагоджує зв'язки між функціональними відділами; • контролює виконання відділами заходів щодо зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції.
Технічний відділ	• Виконання організаційно-технічних заходів щодо підвищення ефективності роботи підприємства; • виконання плану впровадження нової техніки; • розроблення технічної документації; • зниження витрат на утримання та експлуатацію обладнання; • дотримання лімітів на енергетичні ресурси; • виконання раціоналізаторських пропозицій та винаходів.
Виробничий відділ (технологічна служба); (виробничо-ветеринарний контроль)	• Планування та впровадження прогресивної технології; • розроблення норм витрат сировини, матеріальних і трудових ресурсів; • підвищення коефіцієнта використання основних фондів; • зменшення природних витрат; • впровадження міжнародних стандартів з якості та безпеки продукції; • контроль якості продукції; • збільшення матеріаловіддачі та ресурсовіддачі.
Планово-економічний відділ (сектор економічного аналізу)	• Планування обсягів виробництва продукції, чисельності працюючих та апарату управління; • розрахунок та дотримання кошторисів постійних витрат; • виконання плану прибутку по цехам; • аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства; • аналіз фактичної собівартості продукції, рентабельності продукції; • виконання плану продуктивності праці; • дотримання нормативів витрат фонду оплати праці.

1	2
Відділ збуту та маркетингу	• Виконання плану реалізації продукції; • зниження витрат на збут продукції; • забезпечення рентабельності продукції; • дослідження закупівельних і оптових цін конкурентів; • виконання договорів на продаж продукції; • узгодження цін з покупцями та ін.; • зниження логістичних витрат.
Відділ сировини та матеріально-технічного забезпечення	• Виконання плану матеріально-технічного забезпечення; • зниження витрат на придбання сировини та матеріально-технічних ресурсів; • дотримання договорів поставок з матеріально-технічного забезпечення підприємства, вживання заходів з розширення прямої довгострокової співпраці з постачальниками; • зниження логістичних витрат.
Бухгалтерія (фінансовий відділ)	• Аналіз фактичного фінансового стану підприємства; • дотримання кошторисів постійних витрат; • зниження адміністративних витрат; дебіторської заборгованості та фінансових витрат; • аналіз фактичних витрат на виробництво та реалізацію продукції по кожному найменуванню продукції; • аналіз рентабельності продукції; • контроль за списанням витрат.
Відділ кадрів	• Виконання плану щодо забезпечення прийому нових працівників; • виконання плану підвищення кваліфікації працівників та освоєння нових професій.
Відділ цінового контролінгу (авторська пропозиція)	• Інформує функціональні відділи про стан та зміни в законодавстві у сфері ціноутворення; • аналіз ефективності діючих цін; • аналіз конкурентоспроможності продукції за цінами; • збір інформації щодо впровадження кожним відділом запропонованих заходів та зобов'язань із зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції та виконання техніко-економічних показників роботи відділів; • надання інформації щодо планування асортименту продукції; • розрахунок оптово-відпускних цін на готову продукцію та внутрішньовиробничих цін на сировину; • визначення оптимально кінцевих цін для продажу продукції; • готує документи і пропозиції для розгляду на засіданнях економічної ради.

Відділ цінового контролінгу має враховувати специфіку підприємства і виконувати наступні функції:

- дотримання встановленої цінової політики;
- контроль за виконанням програми організаційно-технічних заходів підприємства, плану впровадження нової техніки і прогресивної технології та їх ефективності;
- аналіз даних планових кошторисів та фактичних витрат;
- оцінка негативних ситуацій та ризику на ринку та їх усунення;
- аналіз ефективності раціонального використання всіх ресурсів;
- контроль за закупівельними цінами на сировину та матеріальні ресурси.

Створення відділу цінового контролінгу на великих підприємствах (м'ясокомбінатах) пов'язано з попередженням прийняття неефективних управлінських рішень та встановлення необґрунтованих цін на готову продукцію.

Організація відділу цінового контролінгу буде сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємства, забезпеченню відповідальності працюючих за виконання заходів щодо технічного переозброєння та інших пропозицій щодо зниження витрат на виробництво і реалізацію та підвищення якості продукції. Правильне визначення оптимальних кінцевих цін на продукцію та контроль щодо їх функціонування буде сприяти успішному розвитку підприємства в умовах жорсткої конкуренції.

Ібрагімов Е.Е.

*доктор економічних наук, професор кафедри управління
фінансово-економічною безпекою і проектами*

*Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Принцип – це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і та інше; особливість покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось. [1, с. 164].

Принципи організації системи економічної безпеки систематизує на шість блоків – цільові, структурні, функціональні, процесні, операційні та системні принципи.

Цільові принципи (досяжність, конкретність, гнучкість, вимірність, сумісність).

Структурні принципи (принцип одночасності «чотирьох ролей», поєднання централізації і децентралізації, ієрархічність, пріоритет об'єкта над суб'єктом, координованість, єдиноначальність, мінімальна складність структури, персональна відповідальність).

Функціональні принципи (автономність, актуалізація, зосередженість, багатофункціональність, нейтралізація).

Процесні принципи (комбінація превентивних та реакційних заходів, комбінація гласності й конфіденційності, правомірність (законність), економічна доцільність, еквівіальність).

Операційні принципи (пропорційність, прямоточність, рівномірність, паралельність, безперервність, спеціалізація).

Системні принципи (цілеспрямованість, комплексність, емерджентність, відкритість, зв'язність, адаптивність) [2, с. 38].

Все перераховане вище дозволяє сформулювати наступну групу принципів побудови системи економічної безпеки підприємства:

- усі прийняті управлінські рішення з розробки системи економічної безпеки не повинні суперечити чинному законодавству (принцип законності);
- елементи системи управління економічною безпекою підприємства повинні бути взаємопов'язані та узгоджені (принцип системності побудови);
- ефективність роботи системи безпеки повинна бути вище її вартості (принцип економічної доцільності);
- витрати на заходи з ліквідації, нейтралізації або мінімізації загроз економічним інтересам підприємства повинні бути менше, ніж можливі збитки від їх реалізації (принцип ефективності управлінських рішень);

- своєчасне попередження та/або ефективне подолання негативного впливу загроз, при цьому забезпечуючи розвиток підприємства (принцип результативності);
- витрати на попередження та/або подолання загроз повинні бути адекватними за їх рівнем та обсягом (принцип оптимізації витрат);
- всі заходи безпеки повинні проводитися з використанням сучасних досягнень науки і техніки, надавати надійний захист на певних рівнях безпеки (принцип обґрунтованості);
- вирішення питань економічної безпеки із залученням усіх суб'єктів і активів підприємства (принцип комплексності);
- забезпечення збалансованості економічних інтересів підприємства, окремих його підрозділів, персоналу (принцип збалансованості);
- своєчасність розробки і прийняття заходів щодо нейтралізації загроз економічної безпеки і економічним інтересам підприємства (принцип своєчасності);
- процес управління економічною безпекою підприємства повинен проходити безперервно (принцип безперервності);
- постійний системний моніторинг зовнішнього середовища підприємства з метою своєчасного виявлення та ідентифікації загроз економічним інтересам підприємства (принцип постійного моніторингу);
- реалізація активних дій і заходів захисту економічних інтересів підприємства з використанням нестандартних форм і способів захисту (принцип активності);
- координація заходів щодо забезпечення економічної безпеки на підприємстві; організація взаємодії заходів зі всіма підрозділами підприємства і здійснення єдиного управління процесом безпеки підприємства, організація взаємодії з державними та правоохоронними органами (принцип координації і взаємодії);
- єдиний підхід до виконання своїх функцій учасниками процесу забезпечення безпеки при координуючій ролі і методичному керівництві з боку підрозділу економічної безпеки підприємства (принцип централізації);
- система управління економічною безпекою підприємства повинна бути органічно інтегрована в загальну систему менеджменту підприємства (принцип інтегрованості);
- всі прийняті управлінські рішення не повинні суперечити загальній стратегії економічного розвитку підприємства (принцип спрямованості на стратегічні цілі);
- управлінські рішення повинні розроблятися з урахуванням об'єктивних економічних законів, на основі глибокого аналізу ситуації із застосуванням наукових методів пізнання (принцип об'єктивності);
- система управління економічною безпекою повинна забезпечувати швидку реакцію підприємства на появу реальних і потенційних загроз і своєчасне прийняття відповідних управлінських рішень (принцип оперативності і динамічності);
- кожне управлінське рішення в сфері економічної безпеки має розроблятися в декількох альтернативних варіантах, враховуючи певні критерії (принцип варіативності);
- заходи по реагуванню на погрози економічним інтересам підприємства повинні розроблятися у відповідності з визначеними критеріями (принцип адекватності реагування);
- система управління економічною безпекою підприємства, її елементи повинні адаптуватися до зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства (принцип адаптивності);
- розроблені або прийняті управлінські рішення повинні швидко коригуватися, якщо цього вимагають зміни зовнішнього або внутрішнього середовища підприємства (принцип гнучкості управління);

- здатність системи економічної безпеки підприємства до розвитку та вдосконалення (принцип розвитку і вдосконалення);
- повинна бути розроблена дієва і ефективна система стимулів і відповідальності посадових осіб за стан економічної безпеки підприємства (принцип стимулювання і відповідальності).

Список використаних джерел:

1. Троц І. В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства / І.В. Троц // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – № 1(59). – Ч. 2. – 2012. – С. 223–227.
2. Больботенко, І.В. Принципи організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності / І.В. Больботенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – Вип. 5. Ч. 2. – С. 36–40.

Ляшкевич О.Ю.

аспірантка

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ ЕНЕРГОЄМНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Основними споживачами паливно-енергетичних ресурсів області є підприємства промисловості, питома вага їх в загальному використанні найвагоміша і становить, близько 80%. Сільське господарство Вінниччини є другим за обсягом споживачем паливно-енергетичних ресурсів області (9%).

Основними паливно-енергетичними ресурсами сільськогосподарських підприємств Вінниччини є електроенергія, газойлі (паливо дизельне), бензин моторний, оливи та мастила нафтові; дистилати нафтові важкі та у невеликому обсязі споживається вугілля кам'яне. Проте на виробничі потреби здебільшого використовується електроенергія та газойлі (паливо дизельне) (таблиця 1).

Таблиця 1

**Споживання окремих видів енергетичних матеріалів
та продуктів перероблення нафти у галузі сільського господарства,
мисливства та пов'язаних з ним послуг за 2011 та 2012 рр. [1]**

Паливно-енергетичний ресурс	2011	2012	Відхилення, % (+,–)
Бензин моторний, т	13305,5	12188,2	–8,4
Газойлі (паливо дизельне), т	97882,9	93277,0	–4,7
Мазути топкові важкі, т	593,8	357,7	–39,8
Газ природний, тис. м ³	78156,0	65058,8	–16,8
Кам'яне вугілля, т	14764,8	21251,8	+43,9
Використано усього, т у.п.	267035,8	248008,8	–7,1

Тенденція до зменшення обсягів споживання газойлів (дизельного пального) на 4,7%, пояснюється тим, що на ґрунтообробних, посівних та збиральних роботах застосовується сільськогосподарська техніка, яка працює переважно на дизельному пальному. Проте, у зв'язку із зменшенням валової продукції сільського господарства області у 2012 році (96,2% до попереднього року), зменшуються і обсяги споживання газойлів відповідно. Також спостерігається стрімке зниження обсягів споживання мазутів топкових важких – на 39,8%, що використовуються у якості котельно-підного палива у тваринництві (при утриманні тварин, пастеризації молока, сушінні жому, виробництві трав'яного борошна, гранульованих кормосумішей) та рослинництві (теплова енергія у рослинництві використовувалася лише при опаленні зимових і весняних теплиць). Таке зменшення зумовлено значними змінами у структурі посівних площ на користь менш енергоємних культур, використанням частиною сільгосптоваровиробників спрощених технологій вирощування продукції та впровадженням деякими господарствами енергозберігаючих технологій [2].

Зменшення обсягів споживання бензину моторного на 9,2% пов'язано з тим, що сільськогосподарські підприємства скорочують використання бензину моторного як в цілому, так і на сільськогосподарські роботи. Причинами такого явища є те, що в останні роки має місце тенденція залучення до виконання транспортних робіт сторонніх організацій, а також з практикою продажу врожаю на умовах франко-тік, франко-елеватор. У цьому випадку транспортні витрати оплачують самі покупці сільськогосподарської продукції [3].

Обсяг витрат підприємств на енергетичні потреби безпосередньо впливає на ефективність виробництва, що обумовлює доцільність аналізу.

Так, попри кількісне збільшення діючих сільськогосподарських підприємств різних форм власності Ямпільського району, індекси валової продукції у 2012 році складають 77,2% до попереднього року загалом, 103,5% по тваринництву та 66,4% по рослинництву зокрема. Рівень рентабельності продукції сільського господарства району стрімко знизився протягом 2012 року і становив 6,9%, тоді як у 2011 році цей показник дорівнював значенню 25,9%. Також зміни показника рентабельності у рослинництві (34,5% у 2011 році, 9,7% у 2012 році) та тваринництві (4,6% у 2011 році та -0,5% у 2012 році) [4] дають привід характеризувати стан розвитку сільськогосподарського виробництва району як економічно неефективний та стають передумовою пошуку причин зниження показників ефективності діяльності підприємств та пошуку шляхів їх покращення.

На основі статичної звітності п'яти сільськогосподарських підприємств Ямпільського району за період 2010–2014 рр., основним видом діяльності яких є рослинництво, були розраховані показники енергоємності виробництва продукції, та окремі показники прибутковості. Так, показники рентабельності активів та рентабельності оборотних активів, рентабельності власного капіталу та рентабельності виробничих фондів майже серед усіх аналізованих підприємств мали тенденцію до зниження, що свідчить про збитковість та неефективне використання активів підприємствами. При цьому слід зазначити, що показники електро- та енергоємності виробництва продукції мають тенденцію до зростання практично на всіх аналізованих підприємствах протягом 2010–2014 рр.

Отже, можна стверджувати, що зростання матеріальних витрат сільськогосподарських підприємств загалом та енерговитрат зокрема призводять до зниження показників ефективності господарської діяльності підприємств. Причинами цього явища є недосконала технологія виробництва, відсутність ефективних систем механізації багатьох технологічних процесів та операцій, тощо. Для вирішення

проблеми високої енергоємності сільськогосподарського виробництва необхідне впровадження оптимізаційного та раціонального підходу до використання енергоресурсів; ощадливість у розрахунках за енергоносії; оптимізація роботи систем механізації технологічних процесів та операцій; заміна зношеного та несправного устаткування; застосування альтернативних і відновлюваних джерел енергії.

Висновки. Вирішення проблеми високої енергоємності сільськогосподарського виробництва у Вінницькій області потребує ефективного впровадження ряду заходів економічного і технічного характеру.

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник «Паливно-енергетичні ресурси області» за 2012 рік / За редакцією Н.В. Чупира. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2012. – 48 с.
2. Захарчук О.В. Аналіз ринку пально-мастильних матеріалів в Україні / О.В. Захарчук, О.В. Вишневецька – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/44.pdf
3. Бондарчук Н.В. Обсяги і структура використання паливного і мастильних матеріалів у землеробстві України / Н.В. Бондарчук. – Наукові праці. Економічні науки. т. 30, № 17. – 2004. – С. 120–122.
4. Статистичний щорічник Вінниччини за 2012 рік / За редакцією С. Ігнатова. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2013. – 623 с.

Римкіна М.С.

аспірант кафедри економіки підприємства

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Глобалізаційні зміни призвели до суттєвого перегляду факторів розвитку усіх рівнів економіки. Відповідальне відношення до усіх зацікавлених сторін, підвищення ролі та значення людини стали ключовими для довгострокового існування підприємств у взаємодії із достатнім інноваційним, інвестиційним, технічним та іншими розвитками. На сьогодні науковці розглядають «соціально-економічний розвиток підприємства» аналогічно до макроекономічного рівня – роль соціальної складової підприємства повинна бути безпосередньо пов'язана із змінами економічної складової.

Соціально-економічний розвиток – це складний процес, який означає прогресивний рух всієї соціально-економічної системи, що здійснюється шляхом позитивних кількісних і якісних змін не лише у сфері виробництва й розподілу, інвестицій та споживання, але і: удосконалення техніки та технології виробництва; способів управління; економічної політики; характеру та якості інститутів, або правил гри, в рамках яких функціонує організація; культурних вподобань та цінностей; суспільних відносин, що виникають у зв'язку з процесом відтворення; стану природного середовища [2, с. 56].

Розглядаючи проблему методичного підходу до управління соціально-економічним розвитком будь-якого суб'єкта, слід зазначити, що саме конкуренція як форма підприємницької взаємодії виступає об'єктивним явищем еволюції економічних

відносин у суспільстві. Для того щоб зайняти позицію найпотужнішого гравця ринку потрібно використовувати найпопулярніші управлінські технології відповідно до світових стандартів.

На сьогодні, якщо говорити про достатню конкурентоспроможність підприємства, то перш за все необхідно розуміти високий рівень управління соціально-економічним розвитком підприємства в умовах конкурентного ринку, що забезпечується всім комплексом наявних на підприємстві засобів. Саме управління виробництвом і реалізацією конкурентоспроможних товарів і послуг вказує на життєздатність підприємства, його вміння ефективно використовувати фінансовий, виробничий і трудовий потенціали.

З 1993 року компанія «Bain & Company» веде різноманітні опитування та дослідження, одним з яких є рейтинг найпопулярніших управлінських технологій у світі (див. рис. 1).

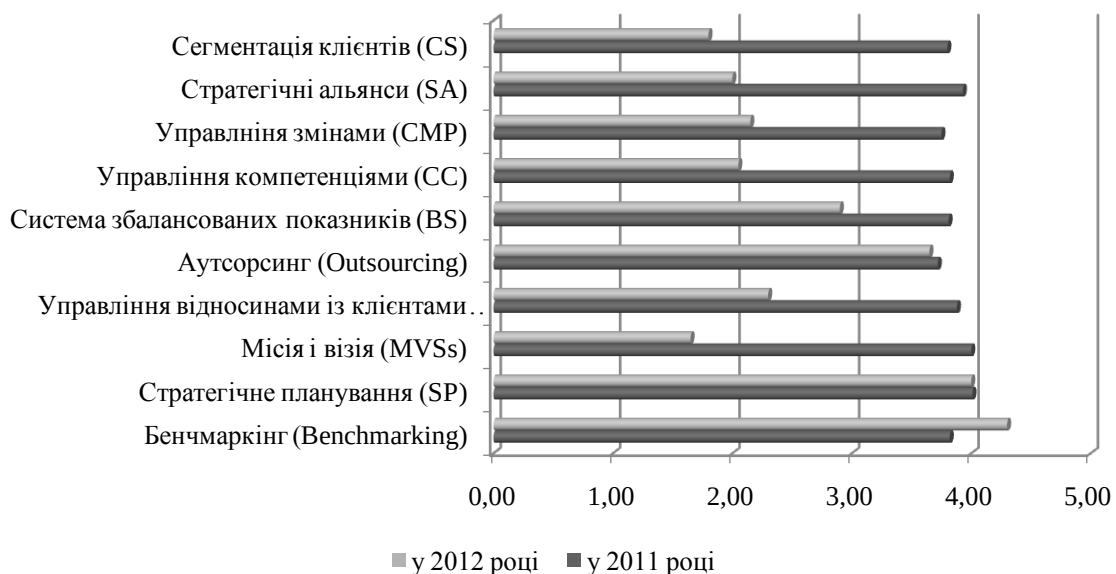

Рис. 1. Рейтинг найпопулярніших управлінських технологій у світі за даними опитування «Bain & Company»*

**адаптовано автором за [3]*

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна із впевненістю стверджувати, що на сьогодні бенчмаркінг, стратегічне планування та аутсорсинг користуються більшою популярністю світових компаній серед запропонованого переліку управлінських технологій. Окрім зазначених, у 2013–2014 роках набули широкого розповсюдження і інші, серед яких: реінжиніринг бізнес-процесів, злиття та поглинання, відкриті інновації, соціальні медіа програми, загальне управління якістю.

У вітчизняній практиці, незважаючи на приклади успішної діяльності міжнародних компаній, продовжують використовувати застарілі управлінські технології розвитку підприємств (які до того ж не показують повноцінно соціально-економічний розвиток підприємства, який є основною його конкурентоспроможності). Порівняльне оцінювання застосування управлінських технологій розвитку у вітчизняних та зарубіжних компаніях наведено на рисунку 2.

Рис. 2. Порівняльне оцінювання застосування управлінських технологій розвитку у вітчизняних та зарубіжних компаніях [1, с. 63]

Практика ведення бізнесу в Україні підтверджує, що рівень використання управлінських технологій, доцільність яких доведена міжнародними компаніями, знаходиться на дуже низькому рівні. Різноманітність та специфічність підприємств, що функціонують в нашій державі, унеможлиблюють виділити набір універсальних управлінських прийомів. Пропонується керівникам вибирати із найпоширеніших міжнародних управлінських технологій саме ту, що актуальна та вчасна для даного етапу розвитку підприємства та мінімізує ризики.

Список використаних джерел:

1. Верба В.А. Управлінське консультування: концепція, організація, розвиток: монографія / В.А. Верба. – К.: КНЕУ, 2011. – 327 с.
2. Лебедева Л. Соціально-економічний розвиток та способи його виміру// Конкуренція. Вісник антимонопольного комітету України.// № 1(48), 2013. – С. 54–59.
3. Management Tools & Trends 2015. Available at: www.bain.com/publications/business-insights/management-tools-and-trends.aspx

Сороківська О.А.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м. Тернопіль, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ ПРОБЛЕМАТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах воєнних дій та нестабільної економічної і політичної ситуації в Україні поняття економічної безпеки підприємства набуло нових ознак. Сьогодні це поняття можна визначити як стан економічних відносин підприємства, що забезпечує його

спроможність протистояти негативним впливам із зовнішнього середовища. У цьому зв'язку економічна безпека підприємства стала розглядатися як можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, у тому числі й у несприятливих умовах, що складаються в зовнішньому середовищі. Такий стан речей спричинив зміну поглядів науковців на діяльність із забезпечення безпеки, яка стала орієнтуватися на сприяння узгодженості внутрішніх інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища та на швидке усунення загроз, котрі існують як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі підприємства [1, с. 44].

Наукові проблеми, які вирішуються при проведенні досліджень в галузі економічної безпеки підприємства складні й багатовекторні. Вони охоплюють практично усі сторони діяльності суб'єктів господарювання [2, с. 112].

Відтак, з метою забезпечення дуалістичної природи поставлених наукових цілей, обґрунтуємо доцільність розгляду проблематики економічної безпеки підприємства у трьох взаємозалежних аспектах:

- перший аспект – формування та забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства;

- другий аспект – організація процесів із забезпечення економічної безпеки підприємства та оцінювання діяльності суб'єктів, що їх здійснюють;

- третій аспект – оцінювання стану та рівня економічної безпеки підприємства.

При розгляді першого аспекту економічної безпеки підприємства необхідно особливу увагу приділити глибокому розумінню того, якою повинна бути сучасна система економічної безпеки підприємства, щоб ефективно протидіяти несприятливим факторам його внутрішнього й зовнішнього середовища. Тому перед вітчизняними науковцями гостро постає проблема визначення принципово нового підходу до дослідження сутності системи економічної безпеки та складових її забезпечення.

Другий аспект досліджень економічної безпеки розглядає діяльність суб'єктів із забезпечення економічної безпеки в межах системи економічної безпеки підприємства. Діяльність із забезпечення економічної безпеки являє собою вид професійної діяльності, що визначає комплексне використання кадрових та матеріально-технічних ресурсів, а також технологій, форм і методів протидії реальним і потенційним загрозам економічній безпеці суб'єкта господарської діяльності.

Третій аспект у вивченні економічної безпеки передбачає оцінювання її стану. Якщо підприємство стабільно працює й розвивається, то воно має високий рівень економічної безпеки. Тоді як у випадку, коли у підприємства є проблеми з партнерами й конкурентами, з контролюючими державними органами, якщо воно перейшло від режиму стабільної роботи до стагнації, піддається «рейдерським атакам», має проблеми з персоналом, можна говорити про низький рівень чи повну відсутність економічної безпеки.

Кожний із зазначених аспектів характеризується проблематикою досліджень, розв'язання яких потребує відповідного інформаційного забезпечення [3, с. 123]. Зокрема для першого аспекту вивчення економічної безпеки підприємства характерний такий перелік напрямів досліджень:

- обґрунтування індикаторів економічної безпеки підприємства та встановлення їх граничних значень;

- пошук найоптимальнішого критерію оцінки стану та рівня економічної безпеки, обґрунтування методики його визначення;

- ідентифікація окремих видів загроз внутрішнього та зовнішнього середовища та визначення факторів їх впливу на стан економічної безпеки підприємства;

- оцінка стану економічної надійності зовнішніх контрагентів, що співпрацюють з підприємством і потенційно впливають на стан його економічної безпеки;
- обґрунтування найефективнішої моделі визначення стану та рівня захищеності вітчизняних підприємств в залежності від специфіки їх діяльності та потреб у сфері безпеки.

Для другого та третього аспектів вивчення економічної безпеки підприємства характерний такий перелік напрямів досліджень:

- вивчення складових забезпечення функціонування системи економічної безпеки на вітчизняних підприємствах;
- дослідження методів та технологій забезпечення економічної безпеки, що можуть бути використані для підприємств певної галузі або для більшості вітчизняних суб'єктів господарювання;
- розроблення кваліфікаційних характеристик за окремими категоріями персоналу, задіяного при забезпеченні економічної безпеки підприємства та визначення напрямів їх фахової підготовки в навчальних закладах;
- визначення підходів до підготовки фахівців в сфері економічної безпеки вітчизняних підприємств;
- розробка заходів щодо забезпечення економічної безпеки в цілому по підприємству та за окремими напрямками його діяльності;
- визначення підходів до побудови системи економічної безпеки на підприємстві;
- обґрунтування взаємодії по забезпеченню економічної безпеки між окремими структурними підрозділами підприємства тощо.

Отже, економічна безпека є необхідною умовою існування будь-якого підприємства, вона забезпечує захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та виступає підґрунтям стійкого функціонування в умовах сьогодення та динамічного розвитку в майбутньому. Тому створення необхідних передумов для забезпечення економічної безпеки підприємства має базуватися на ефективній системі заходів із необхідним правовим, фінансовим, організаційним та інформаційним підґрунтям, що в свою чергу передбачає формування оптимальної системи економічної безпеки підприємства, яка враховуючи особистісні властивості підприємства та характер його взаємозв'язків з суб'єктами зовнішнього середовища, забезпечуватиме оптимальні умови його стійкому існуванню з моменту заснування до моменту ліквідації.

Список використаних джерел:

1. Отенко І.П. Аналіз та оцінка факторів економічної безпеки підприємства / І.П. Отенко, А.Ф. Ярошенко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Зб. наук. праць. Вип. 22. Ч. 2. – Ужгород: Вид. УНУ, 2014. – С. 43–48.
2. Ляшенко О.М. Узгодження інтересів – імперативна ціль управління економічною безпекою підприємства / О.М. Ляшенко, В.Л. Безбожний // Вчені записки Університету «КРОК». Зб. наук. праць. Вип. 18. Т. 4. – К.: УЕП «КРОК», 2010. – С. 109–114.
3. Мунтіян В.І. Теоретичні засади економічної безпеки / В. І. Мунтіян // Національна програма забезпечення економічної безпеки в контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: матеріали Круглого столу, 1 листопада 2014 р. – К.: Національний інститут українсько-російських відносин при Раді національної безпеки і оборони України, 2014. – С. 120–132.

Теплюк М.А.

аспірант кафедри економіки підприємств

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

РАЦІОНАЛІЗМ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Останнім часом людство усвідомило важливість раціонального використання ресурсів для забезпечення ефективного функціонування підприємства. У зв'язку з турбулентністю економіко-політичного середовища, стратегічною спрямованістю підприємства є ресурсне забезпечення діяльності підприємства. Динамічність цін на ресурси, змушує підприємства шукати альтернативні схеми комбінацій ресурсів, не нехтуючи вторинним використанням відходів виробництва.

Для підприємств будь-якої форми господарювання та незалежно від галузі функціонування, основоположним компонентом його існування є ресурси. Саме тому науковцями ресурсам підприємства надається достатньо багато уваги при стратегічному управлінні підприємством. Проте питання щодо визначення сутності та ролі ресурсів у стратегічному управлінні підприємствами, останнім часом потребує значного переосмислення та уточнення.

В працях науковців можна спостерігати певні розбіжності у тлумаченні сутності категорії «ресурси». Така ситуація спричинена тим, що деякі науковці не розмежовують поняття активів з ресурсами та капіталом підприємства. За етимологічною суттю термін «ресурси» (*фр. ressource – допоміжний засіб*) трактується як основні елементи виробничого потенціалу, які має в розпорядженні система і які використовуються для досягнення конкретних цілей економічного розвитку. Але серед науковців ми прослідкували певну неузгодженість у тлумаченні поняття «ресурси підприємства» [9].

В сьогоденних світових умовах успішного функціонування підприємства постає економічна необхідність досліджень спрямованих на розробку науково обґрунтованих рішень і заходів ресурсного забезпечення діяльності підприємства з використанням принципів ресурсозбереження для ефективного розвитку потенціалу підприємства.

Ресурсозбереження, що характеризується зниженням витрат на окремі види ресурсів, а також розумне їх комбінування. Така діяльність підприємства дає змогу з такої самої кількості сировини й матеріалів виготовляти більше продукції без додаткових затрат суспільної праці, підвищувати ефективність виробництва в цілому на кожному підприємстві, знижувати собівартість та, як результат, підвищувати його конкурентоспроможність. Розглядаючи ресурсозбереження, як комплексне використання всіх економічних ресурсів на кожному етапі виробництва, слід враховувати, що їх економія може бути забезпечена лише за умови ефективної системи управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства.

Найважливішими напрямками ресурсозбереження в контексті підвищення ефективності системи управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства є:

- Зниження витрат виробництва;
- Підвищення якості продукції;
- Забезпечення конкурентоспроможності товару;
- Скорочення і ліквідація втрат від неефективного використання сировини та енергії;
- Розширення залучення вторинних ресурсів у господарський обіг.

В сучасній економічній науці існує багато класифікацій видів і напрямів ресурсозбереження, серед яких найповнішою є класифікація за змістом процесів, що відбуваються. Відповідно до неї ресурсозбереження можна розглядати у двох напрямках: як економію ресурсів, і як їх раціональне використання [3, с. 49].

Тобто, критерієм раціонального використання ресурсів є мінімізація витрат при виробництві кінцевої продукції, що має високі споживчі властивості. Економія ресурсів є відносним скороченням витрат ресурсів, яке виражається в зниженні їх питомих втрат на виробництво одиниці кінцевої продукції, виконання робіт і надання послуг установленої якості з урахуванням різних обмежень. Таким чином, економія ресурсів є кількісним результатом процесу раціоналізації їх використання і, з урахуванням сфер діяльності підприємства, може набувати форми як прямої, так і непрямої економії. Пряма економія ресурсів, яка безпосередньо виникає протягом виробничого циклу на підприємстві внаслідок прямого скорочення обсягу витрат ресурсів на одиницю виробленої продукції певної якості. Непряма економія формується внаслідок раціоналізації розміщення та зберігання виробничих та товарних запасів, використання вторинних ресурсів [3, с. 42–44].

Одним з головним критерієм ефективного функціонування системи управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства, ж процеси ресурсозбереження, які позитивно впливають на широке коло суб'єктів, що сприймають його результати. До них можна віднести: підприємство-виконавця ресурсозберігаючих заходів, споживачів його продукції, торговельних партнерів, працівників підприємства. Для кожного суб'єкта ефект від ресурсозбереження полягає в покращенні умов діяльності, збільшенні його доходів та покращенні якості продукції.

Перехід до ресурсозберігаючого виробництва вимагає комплексної раціоналізації використання ресурсів, структурної перебудови виробництва з урахуванням реальних потреб внутрішнього й зовнішнього ринків, упровадження досягнень науково-технічного прогресу, новітніх методів керування, аналізу й прогнозування.

Отже, в умовах підвищеного ризику підприємницької діяльності здійснення господарської діяльності підприємства вимушені приділяти особливу увагу стратегічному аспекту їх функціонування, де ресурси підприємства виступають основою, завдяки якій підприємство здійснює свою діяльність. Особливу увагу підприємству слід зосередити на стратегічних ресурсах, оскільки саме від їх кількісних та якісних характеристик залежить стратегічна позиція підприємства. Але слід зазначити, що реалізація ресурсозберігаючих технологій супроводжується отриманням економічного ефекту, а це свідчить про економічну доцільність здійснення ресурсозбереження.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: [У двох томах] / [С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій]. – [Т. 1 / За ред. С.В. Мочерного]. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
2. Мазин Ю.А. Экологические издержки производства в Украине: монография / Ю.А. Мазин. – Сумы: РИО «АС–Медиа», 2003. – 72 с.
3. Іванов М.І. Ресурси підприємства: забезпечення і збереження / М.І. Іванов, О.В. Бреславцева. – Д.: ІЕП НАН України, 1999. – 355 с.
4. Кавецький В.В. Менеджмент в машинобудуванні: [навчальний посібник] / В.В. Кавецький. – В.: ВНТУ, 2004. – 98 с.
5. Сухоруков А.І. Управління матеріальними ресурсами / А.І. Сухоруков. – К.: ІММВ, 2000 – 65 с.

6. Тридід О.М. Логістичний менеджмент: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл] / О.М. Тридід, К. М. Таньков. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 224 с.
7. Андрищенко К.А. Формування організаційних факторів конкурентних переваг підприємства в ринковому середовищі / К.А. Андрищенко // Інноваційна економіка. – 2011. – № 3. – С. 93–95.
8. Грещак М.Г., Колот В.М., Мендрул О.Г. [та ін.] ;Підручник/ за заг. та наук. ред. Г.О. Швиданенко. – [вид. 4-те, перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2009. – 816, [8] с. ISBN 978–966–483–211–0
9. <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-resursov-v-strategicheskoy-upravlenii-predpriyatiyami>

Шашин О.Ю.

аспірант

*Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая
м. Київ, Україна*

ОБЛІК АУТСОРСИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Сьогодні багато компаній, переслідуючи різні цілі, все більше і більше виявляють зацікавленість в аутсорсингу різних видів. Зокрема, серед українських підприємств, які користуються деякими послугами аутсорсингу та консалтингу фармацевтичні підприємства охоплюють (10%), виробничі підприємства (12%), підприємства інших сфер діяльності (15%) [1]. Звичайно, кожне із залучених до ринку аутсорсингових послуг підприємств враховує переваги таких послуг в сучасних кризових умовах, шукає різні шляхи скорочення витрат, враховує оптимальні параметри розвитку власних підприємств та рейтинги тих, хто надає відповідні послуги. Водночас постають невирішені реалії, які зумовлюють нові напрямки дослідження використання аутсорсингу в управлінні підприємством та його оцінки під час проведення аудиторських перевірок, формування універсальної критеріальної та облікової бази оцінки діяльності аутсорсингових компаній для підприємств, які використовують одночасно декілька напрямів даних послуг, питання розподілу відповідальності відповідно до переданих облікових повноважень, тощо.

Сучасні теоретичні і практичні напрацювання демонструють широку базу щодо обґрунтування видів аутсорсингових послуг, організаційних та правових процедур їх оформлення і надання. Зокрема, акцентують увагу, на тому, що найбільш бурхливо розвивається ринок інформаційних послуг (посідає приблизно 32%), менш активно використовуються такі напрями аутсорсингу як промисловий, фінансовий, логістичний (на рівні 10% кожний) [2]. Для українських теоретиків і практиків найбільш обговорюваними виступають питання фінансового аутсорсингу. За цим напрямом є достатньо напрацювань щодо формування інформаційних потоків між підприємством–замовником та аутсорсинговою компанією [3], приділено достатньо уваги процедурі бухгалтерського аутсорсингу щодо розподілу відповідальності за надану звітність податковим організаціям, оперативність та якість обліку, проведення процедур інвентаризації, які мають найбільш проблемні аспекти при наданні послуг аутсорсингу [4]. Але більшість українських підприємств, особливо середнього бізнесу, використовують не окремо взятий вид аутсорсингових послуг, а може звертатись до цілого їх спектру. В цьому випадку більш гостро постають питання

формування критеріального та облікового апарату, щоб забезпечити мультплінарність поставлених цілей перед підприємством. Широко запропонований та опрацьований методично підхід на основі відносних витрат є необхідною, але недостатньою умовою в цьому випадку. Оскільки він радше дає відповідь на питання необхідності залучення аутсорсингових компаній, а ніж контролю за їх діяльністю з боку підприємства замовника. Також залишається не вирішеним питання синергетичного ефекту, який створюється для підприємства із необхідності використання різних напрямів аутсорсингу та його відображення у власних облікових системах.

Зазначені питання актуалізують напрями, що потребують негайного вирішення в межах обліку аутсорсингових послуг з метою оптимізації діяльності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс . Режим доступу: <http://2346.b-i.com.ua/about.html>
2. Микало О.І. Аналіз світового досвіду використання аутсорсингу / О.І. Микало // Ефективна економіка, 2010. – № 5: Електронний ресурс: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=203>
3. Писарчук О.В. Місце аутсорсингових та консалтінгових компаній в організації обліку / О.В. Писарчук // Наукові праці КНТУ, 2010. – вип. 17: Електронний ресурс: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/40.pdf
4. Іванов В. Організація бухгалтерського аутсорсингу та її оцінка в аудит / В. Іванов // Незалежний аудит : Електронний ресурс : http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/720?view=material

Бегманова А.О.

студент

Южно-Казахстанский государственный университет

имени Мухтара Ауэзова

г. Шымкент, Республика Казахстан

МОДЕЛЬ КЛАСТЕРНОГО РАЗВИТИЯ «ТРОЙНАЯ СПИРАЛЬ» В КАЗАХСТАНЕ

Как показывает успешный опыт развитых стран мира, лидерами в росте конкурентоспособности оказываются те кластеры, которые опираются на модель «тройной спирали» – партнерство государства, бизнеса и науки. Такая спираль представляет собой механизм достижения синергетического эффекта непрерывных обновлений и накопления базы знаний в экономике знаний и дает особую устойчивость и мобильность в глобальной конкуренции.

Модель «тройная спираль» – это сетевой механизм согласования действий и формирования общественного консенсуса при принятии решений, основанный на принципе коллаборации («координации действий вне иерархии») и комплементарности.

Модель инновационного развития кластеров по «тройной спирали» включает в себя три основных элемента:

- для общества, основанного на научном знании, характерно усиление роли науки во взаимодействии с промышленностью и правительством;
- три института (наука, бизнес, власть) стремятся к сотрудничеству, при этом инновационная составляющая происходит из данного взаимодействия;
- в дополнение к традиционным функциям каждый их трех институтов «частично берет на себя роль другого».

В качестве предпосылок формирования кластеров можно выделить:

- наличие научного потенциала, т.е. наличие ученых соответствующей специальности, научных центров, вузовской и производственной науки;
- наличие производственного потенциала, а именно промышленности региона в целом и отдельных предприятий, как производственных, так и обслуживающих входящих в кластер;
- в процессе активизации и развития кластеров органы власти должны выступать как одна из трех равноправных сторон, каждая из которых осуществляет свои специфические функции [1].

Названный подход называют концепцией тройной спирали. Смысл данного подхода в том, что инновационное развитие наиболее эффективно может быть обеспечено путем совместной деятельности государства, бизнеса и научного сообщества. На практике отношения по поводу создания или использования инноваций часто носят характер «двойной спирали»: государство – наука, бизнес – наука, государство – бизнес. Интенсификация и усложнение инновационных процессов в обществе привели к тому, что двусторонние отношения теряют свою эффективность. В республике пока еще функционирует система двусторонних отношений, когда наука и бизнес по отдельности ориентируются на государственную

помощь, не взаимодействуя друг с другом. Отсюда одна из существенных проблем, затрудняющих формирование инновационной экономики в Казахстане, отсутствие трехсторонних связей между основными субъектами инновационного процесса.

«Тройная спираль» представляется исключительно эффективным инструментом, поскольку становятся очевидными параллели инновационной системы с экосистемой кластера, необходимость гармонизации взаимоотношений отдельных ветвей спирали и их совместных устремлений к единой цели. Цель «тройной спирали» заключается в том, что в системе инновационного развития доминирующее положение начинают занимать институты, ответственные за создание нового знания. Так, наблюдается образование кластеров, формирующих будущий потенциал инновационного развития, а связи между учеными, технологами и пользователями становятся качественно другими, как и функции, выполняемые отдельными участниками.

В мире не существует ни одного примера, где бы национальная инновационная экосистема кластера эффективно действовала вне принципов «тройной спирали». Данный подход к сбалансированному развитию кластеров в виде «тройной спирали» является чрезвычайно актуальным для Казахстана, и в настоящее время это можно заметить по условиям участия в программах по поддержке МСБ [2, с. 217].

В Казахстане модели «тройной спирали» присуща определенная специфика, которая заключается в том, вузы осуществляют основной объем подготовки кадров. Создание инфраструктуры для содействия развитию связей между наукой и бизнесом в такой системе представляет собой сложную задачу, поскольку на формировании инфраструктуры будет сказываться недостаток научного потенциала, а в случае создания ее при научных организациях – нехватка молодых кадров. Научно-техническая и инновационная политика, поддержка определенных видов НИОКР находятся в ведении целого ряда министерств и агентств, координация усилий между которыми, даже ключевыми ведомствами, развита слабо. Помимо министерств и агентств в структуре государственного управления существуют и вневедомственные координационные, консультативные и совещательные органы. Таким образом, добиться перераспределения приоритетов в этой системе достаточно трудно. Кроме того, крупный бизнес в Казахстане недостаточно активен в сфере инновационной деятельности. В течение нескольких последних лет инновационно активными, согласно данным Агентства РК по статистике, являлись лишь 5-6% промышленных предприятий. При этом отечественный бизнес восприимчив к инновациям по параметру привлечения нового или высокотехнологичного оборудования, что видно по растущим объемам его импорта. Действительно, покупка зарубежного оборудования более выгодна предприятиям по ряду причин: из-за сравнительно меньших расходов производства, высокого качества предлагаемых после продажных сервисов, способов оплаты.

Следует отметить то, что только некоторые, как правило, крупные и не самые высокотехнологичные предприятия начинают систематически финансировать научные исследования.

Оценить взаимосвязь бизнеса с другими компонентами «тройной спирали» достаточно сложно. Однако можно утверждать, что они существуют и качественно отличаются от тех, которые действуют в развитых странах. Вместе с тем тесные пересечения существуют у государства и тех предприятий, в которых значительную долю составляет государственная собственность, и именно эти предприятия пользуются режимом максимального благоприятствования. Многие из них располагают широкими возможностями лоббировать свои интересы и накопили достаточные ресурсы для развития инновационного потенциала.

Анализ состояния основных участников инновационной системы в Казахстане и инструментов, используемых Правительством для налаживания связей между ними, позволяет сделать вывод, что пока существуют и развиваются только «двойные», а не «тройные спирали» отношений.

Таким образом важным условием формирования рыночной инновационной системы является переход к сбалансированному развитию кластеров в виде «тройной спирали», т.е. создание инновационных кластерных инициатив опережающего развития, способных транслировать инновации на обширную территорию страны.

Список использованных источников:

1. Еспаев С. Кластерный фактор конкурентоспособности // Казахстанская правда. – 2013. – № 232 [Электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <http://kazpravda.softdeco.net/c/1335487563> (дата обращения 27.04.2012)
2. Мутанов Г.М. Инновации: создание и развития: учеб. пособие. А.: Қазақ Университеті. – 2012. – С. 217–220.

Більська О.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та управління національним господарством

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпропетровськ, Україна

ОЦІНКА ПІДХОДІВ І КОНЦЕПТ СУТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Вже понад двадцять три роки в Україні відбуваються масштабні соціально-економічні перетворення, обумовлені необхідністю перебору соціальними цінностями на себе принципово значущої для суспільства регулятивної функції. Звісно, що поле охоплення проблеми розвитку соціальними аспектами є надзвичайно ємним і охоплює різнофункціональні об'єкти соціально-трудової сфери та соціальні прошарки населення. В силу об'єктивних причин, пов'язаних з проблемами ресурсовикористання і їх наслідками в політиці зростання та фінансового забезпечення, одночасна всеохопність питань соціалізації є нереальною справою і припадає задовольнятися зверненням уваги лише на окремі сфери, фази і напрямки життєвідтворення та задоволення потреб населення. Природно, що за такої ситуації соціальна реальність не тільки не отримала відповідного розгортання, а й стала далекою від цивілізаційних вимог. З позицій цих узагальнень перспективи в соціальному просуванні до більш прийнятного добробуту вбачаються у проголошеному більшістю європейських країн наприкінці ХХ ст. курсі на становлення інноваційної економіки.

Треба підкреслити, що певного оптимізму надає факт того, що вітчизняна економіка з недавнього часу формально теж переорієнтована на інноваційний шлях розвитку. Беззаперечно, втілення моделі інноваційного оновлення економіки країни в умовах вичерпності можливостей екстенсивного соціально-економічного розвитку потенційно є ключем вирішення багатьох викликів сьогодення. Проте тривалий час потенціал інноваційних зрушень пов'язувався на національних теренах виключно з технічними нововведеннями. Безумовно, подібна спрямованість інноваційних

процесів ставить в залежність всю соціально-трансформаційну динаміку тільки від змін у виробництві, облишаючи поза увагою загальнонаціональний потенціал соціалізації.

В силу надзвичайної актуальності до наукових розвідок в напрямку соціального інновування активно підключилися вчені різних галузей української науки. Але запропоновані ними концепції, які сформувалися в період здійснення радикальних трансформацій, мають достатній спектр теоретичних і методологічних розбіжностей. Як наслідок прийняті до реалізації програми соціального інновування на різних рівнях управління урешті-решт виявлялися неспроможними за закладеними у них потенціями впливу адекватно реагувати на допущені деструктивні аспекти в забезпеченні соціальної динаміки. Ці реалії свідчать на користь того, що питання реалізації державою свого соціального призначення через соціальні інновації є настільки організаційно складними, що деякі з них потребують наукового упорядкування в контексті змістовного наповнення, а також особливостей формування та технології здійснення.

В цілому «соціальні інновації» та «процеси соціального інновування», як основне наповнення інноваційної моделі забезпечення суспільного поступу, не є новими категоріями для науки. Аналіз літературних джерел з піднятого питання надає можливість констатувати про складення декількох наукових течій щодо тлумачення соціального напрямку інновування. Це природно оскільки до розробки даної проблеми залучалися і залучаються економісти, соціологи, філософи, психологи, педагоги, юристи й політичні діячі. Як наслідок у науковій літературі склався доволі широкий спектр підходів до концептуалізації поняття «соціальна інновація». Вони розглядаються з різних точок зору, на різних рівнях національної економіки, в різних сферах суспільного життя, в контексті різних суспільних наук, у зв'язку з технікою, технологіями, організацією виробництва, умовами праці, комерцією, соціалізацією економіки та особистості, економічним розвитком, соціальною політикою тощо. Найбільш розповсюдженим є підхід, в рамках якого «соціальні інновації» чітко пов'язуються з соціальною сферою економіки [1, с. 24; 2, с. 38]. У сучасній філософській та соціально-економічній літературі виділяється ще один методологічний підхід до розуміння і трактування соціальних інновацій, своєрідність якого полягає у наданні їм за характером впливу статусу макроджерела інновування [3, с. 62; 4, с. 45]. Слід підкреслити, що з'явилася низка публікацій досить авторитетних різногалузових вчених, в яких увага зосереджена не на масштабах і сферах інновування, а на універсальній характеристиці, а саме поведінці людини й суспільства в контексті організації й здійснення сукупної діяльності, спрямованої на реалізацію потреб, цінностей і інтересів [5, с. 94; 6, с. 28].

Критичний аналіз тільки приведених авторських визначень природи і змісту соціальних інновацій, які апробовані в країнах різного рівня розвитку дозволив виявити ряд принципових неточностей, а подекуди і помилкових підходів щодо тлумачення «інновацій», не усунувши які, важко розраховувати не тільки на теоретичний прорив, а й їх ефективне проектування та практичне впровадження на національних теренах. У них відсутня концентрація уваги на особливостях етапу суспільного поступу України і інших пострадянських країн, пов'язаних з виникненням у суспільстві відносин співробітництва й експлуатації тобто відносин нерівності, а використовується досить загальний підхід в результаті чого формули набувають універсального характеру, констатуючи можливе зростання добробуту з слабкою прив'язкою до суспільних реалій.

Перш за все, поняття «новації», «нововведення» і «інновації» ототожнюються. По-друге, щодо терміну «соціальний» науковці залишаються в тенетах радянських обмежень і тлумачать його як суспільний. Від цього наші уявлення про природу «інновацій» та «соціального» не то, що не поглиблюються, а й не набувають відповідного часу формального характеру. Як наслідок ми живемо в лінгвістичному світі насиченому термінами «інновації» й «соціальний» у різних як доречних так і недоречних для них змістовних поєднаннях. Без усунення цих деструкцій важко розраховувати не тільки на теоретичний прорив, а й ефективно впровадження соціальних інновацій на національних теренах.

Поняття «соціального» для перехідної економіки слід пов'язувати, на наш погляд, з унормованою нерівністю у суспільстві до меж, які визначають мотиваційні аспекти праці. Щодо терміну «інновація» то потрібно враховувати, що він складається з поняття «новація» і приставки «ін». Тоді виникає питання про змістовну різницю цієї категорії від «новацій». Згідно змісту приставки «ін» поняття «інновації» слід пов'язувати зі змінами, які генеруються зсередини соціально-економічної системи.

За результатами теоретичного опрацювання наукових розробок щодо категорії соціальні інновації ми вважаємо доцільним тлумачити їх як рішення, здатні змінити безпосередньо чи то опосередковано вибірково зафіксовані інститути в різних секторах національної економіки країни на відповідному етапі соціалізаційних перетворень з обов'язковою позитивізацією соціального статусу суб'єктів соціально-економічних процесів через конструкти пом'якшення дохідної і майнової нерівності.

У цьому ракурсі соціальні інновації слід розглядати як драйвер нового формату інноваційної економіки і перспективною науковою течією здатною змінити канонічні уявлення про інноваційні процеси в трансформаційній економіці. Завдання системи управління за такого їх змістовного значення полягає в задіяні потенціалу усіх відомих детермінант забезпечення соціальності. Процес упорядкування та організації процесу соціального інновування за певними правилами та нормами сприятиме, на наш погляд, породженню відносно самостійних і до того ж незалежних від індивідів форм суспільної інтеграції і регулювання відносин між індивідами та їх колективними поєднаннями. І на цьому шляху модернізації механізму конструювання соціальних інновацій можна передбачити гаму суперечностей з приводу усунення розходження бажаних і реальних умов суспільного життя, які потрібно встановити, ідентифікувати та виокремити ядра і сфери впливу. Інноваційні процеси в соціальному вимірі порівняно з техніко-технологічною сферою здійснюються з більш високою невизначеністю щодо наслідків їх впровадження та характеризуються складністю у оцінці передбачуваного ефекту. Тому в силу багаточільового визначення соціального постає проблема постановки цільового вектору соціальної динаміки шляхом нівелювання метаморфозності та стохастичності множини пропозицій новацій і забезпечення тим самим еволюції системи до деяких стійких макростанів на відповідному етапі суспільної динаміки.

Список використаних джерел:

1. Шепетун Ю. Инновационные технологии в теории и практике социального обслуживания населения России / Ю. Шепетун // Отечественный журнал социальной работы. – 2003. – № 2. – С. 24–29.
2. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник., В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Мейжис І.А. Соціальні інновації в українській сучасності / І.А. Мейжис // Наукові праці. Соціологія. – Вип. 172. – Т. 184. – С. 61–67.

4. Сандига О.І. Інновації: соціально-філософський аналіз / О.І. Сандига // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури. – 2005. – № 48. – С. 43–54.
5. Бойко-Бойчук Л.В. Поняття «соціальна інновація»: типи визначень, приклади застосування / Л.В. Бойко-Бойчук // Наука і інновації. – 2009. – Т. 5. – № 5. – С.94–99.
6. Кучко Е.Е. Социальные инновации: подходы к определению и классификации / Е.Е. Кучко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – № 9(41). – 2011. – С. 27–33.

Городня Т.А.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємства

Пилипців М.І.

аспірант кафедри економіки підприємства

Львівська комерційна академія

м. Львів, Україна

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ НА РИНКУ

На сучасному етапі економіки, який супроводжується кризовістю економічних явищ і процесів, нестабільністю на усіх ланках виробництва, саме впровадження інноваційних процесів є виходом зі складної ситуації. Інноваційні процеси на підприємстві формують його подальший інноваційний розвиток і саме процес управління ним є найважливішим фактором в досягненні стабільних позицій на ринку.

Процес управління інноваційним розвитком на рівні підприємства розглядався таким вченими, як Александров В.В., Александрова В.П., Амоша О.І., Бажал Ю.М., Геєць В.М., Євтушевський В.А., Ілляшенко С.М., Кузьмін О.Є., Пересада А.А., Чумаченко М.Г., Чухрай Н.І., Яковлев А.І. та ін.

Перш за все, управління інноваційним розвитком – це сукупність форм і способів ефективного планування, організації, мотивації та контролю, які забезпечують досягання цілей інноваційної роботи підприємства. Його мета – це забезпечення підвищення ефективності виробництва за рахунок розробки і впровадження у виробничу діяльність інновацій у різні сфери діяльності.

Інноваційний розвиток як такий охоплює виробничу сферу, сферу послуг та інфраструктуру національної економіки, тобто всю сукупність галузей, комплексів, підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, що виготовляють продукцію чи надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності [2, с. 81].

Інноваційний розвиток представляє собою системну орієнтацію діяльності підприємства на досягнення високих результатів функціонування за рахунок інноваційних чинників, в основі яких лежить постійний безупинний пошук нових засобів і сфер реалізації потенціалу підприємства в нестабільних ринкових умовах [3, с. 1].

Управління інноваційним розвитком на системному рівні дозволяє здійснювати важливі заходи для ефективного використання всіх ланок виробництва, починаючи з підготовчих процесів і закінчуючи системою організації виробництва. Процес інноваційного розвитку підприємства охоплює практично всі його рівні. Так, з одного боку, він дозволяє вирішувати такі глобальні завдання, як оперативна адаптація

основних техніко–економічних параметрів до зовнішніх ринкових умов, перерозподіл технологічних навантажень усередині виробництва, динамічний облік витрат на всіх рівнях, а з іншого боку, підвищує обсяги пропозиції інноваційної продукції і виступає фактором стабілізації на ринку.

Можна виділити наступні ознаки щодо необхідності ефективного та ґрунтового управління інноваційним розвитком на підприємстві: низька конкурентоспроможність продукції, нестабільність підприємства на ринку, зміни смаків та вподобань споживачів, ефективні дії конкурентів, низький потенціал підприємства тощо. Отже, виходячи з цього, можемо зазначити, що управління інноваційним розвитком передбачає передусім визначення місця і ролі інновацій в реалізації загальної стратегії підприємства, яка розробляється для досягнення перспективних цілей (завоювання більшої частки ринку, забезпечення високих темпів економічного розвитку тощо) в умовах конкурентного середовища.

Виходячи з того, що система управління інноваційним розвитком підприємством складається з підсистем управління його структурними підрозділами, важливе значення має структуризація цілей функціонування шляхом дослідження функцій управління, що сприяють досягненню ефективного розвитку на кожному ієрархічному рівні. Необхідною умовою реалізації політики управління інноваційним розвитком є моделювання складу управлінських рішень, що приймаються в структурних підрозділах.

Серед основних факторів, які сприяють досягненню цілей підприємства, спрямованого на інноваційний розвиток слід відзначити:

- наявність фінансових коштів;
- впровадження нових технологій;
- удосконалення діючих технологій;
- впровадження нового обладнання;
- впровадження ефективних форм організації праці;
- удосконалення оплати праці персоналу;
- удосконалення структури управління підприємством;
- скорочення чисельності апарату управління;
- удосконалення технології підготовки та реалізації управлінських рішень;
- скорочення документообігу.

В свою чергу, до факторів, які перешкоджають досягненню цілей інноваційного розвитку підприємства, необхідно віднести:

- відсутність фінансування на придбання нового обладнання, невиконання плану його впровадження;
- значна енергомісткість обладнання;
- неузгодженість конструкторських і технологічних рішень;
- значні прості обладнання, несвоєчасне постачання матеріалів, заготовок, комплектуючих виробів;
- низька культура виробництва;
- несвоєчасність прийняття управлінських рішень;
- перевантаження окремих структурних підрозділів;
- відсутність технології прийняття управлінських рішень та персональної відповідальності за їх наслідки [1, с. 29].

Таким чином, ефективне і зважене управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних умовах є основним фактором, який веде до реалізації всіх поставлених цілей, успішного функціонування підприємства та стабілізації на ринку.

Список використаних джерел:

1. Бойко О.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства як ключовий фактор його успішного функціонування [Текст] / О.В. Бойко // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 8(30). – Луцьк, 2011. – С. 25–31.
2. Писаренко Б.А. Управління інноваційним розвитком підприємств [Текст] / Б.А. Писаренко, Н.Б. Проценко // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1(17). – С. 81–85.
3. Ступак С.М. Управління інноваційним розвитком підприємства в нестабільному ринковому середовищі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>

Захаркін О.О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту*

*Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ ІННОВАЦІЙНЕ ІНВЕСТИВАННЯ З УРАХУВАННЯМ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ

Діяльність підприємств майже завжди супроводжується появою певних негативних ефектів для суспільства – екстерналій, які не завжди беруться до уваги та не враховуються в процесі створення додаткової вартості підприємства, оскільки прямо не впливають на ключові компоненти вартості (ціну, витрати, дохід, ризики), а опосередковано зменшують його "суспільну вартість", тобто користь, яку приносить діяльність підприємства.

Основою управління створенням такої вартості в сучасній інвестиційній теорії стала концепція «values-based investing» (VBI) – інвестування на основі вартісного підходу. Суть даної концепції полягає у виборі таких напрямків вкладення коштів, які забезпечують найбільший приріст сукупної вартості, тобто не лише створення вартості для самого підприємства (наприклад, у вигляді приросту ринкової капіталізації), але й суспільної вартості у вигляді позитивних екологічних, соціальних, економічних ефектів [1].

В основу концепції вартісно-орієнтованого інвестування (VBI) покладено ESG критерій (E – «environmental», S – «social», G – «governance»), тобто врахування завдань екологічного, соціального розвитку та корпоративного управління при прийнятті інвестиційних рішень на ряду із аналізом фінансових показників та досягненням бажаного рівня доходності вкладень [2].

Для означення всіх напрямків інвестування, здійснення яких базується на застосуванні концепції VBI та ESG-критерію в зарубіжній літературі та практиці фінансових компаній використовується декілька термінів, а саме: в публікаціях компанії «KPMG» застосовується поняття відповідального інвестування (RI – responsible investing) [3], в «GSIA» (Global Sustainable Investment Alliance) найбільш узагальнюючим вважають термін соціально-відповідальних інвестицій (SRI – socially responsible investing), застосовуваним є також термін інвестицій у сталий розвиток (sustainable investing) [4; 5].

Реалізація концепції VBI на сьогодні охоплює широкий спектр стратегій як за класами активів, так і різними суб'єктами – від інституційних учасників, інвестиційних фондів, до приватних інвестицій. В цілому всі види стратегій в VBI можна класифікувати за широтою охоплення цілей (інвестиції за тематичним спрямуванням та крос-галузеві інвестиції, які інтегрують всі складові ESG критерію) та ступенем важливості ESG критерію при прийнятті інвестиційних рішень (стратегії з мінімальним врахуванням ESG критерію – відбір на основі нормативних вимог та інвестування з виключенням негативних ефектів; стратегії з максимальним врахуванням ESG критерію – суспільно впливові інвестиції). Компанією «GSIA» на сьогодні виділяється 7 основних інвестиційних стратегій, які підпорядковуються ESG критерію [6]. Характеристику даних стратегій представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Види інвестиційних стратегій в VBI [3; 5; 6]

Види стратегій	Характеристика
Тематичного спрямування («sustainability themed»)	Здійснення інвестицій в напрямки та активи, які вузьконаправлено співвідносяться з реалізацією ESG критерію, охоплюючи один або декілька конкретних напрямків (наприклад, інвестиції в «зелені» технології, сталий розвиток певної галузі)
Інтеграція ESG факторів («ESG integration»)	Формування інвестиційного портфеля на основі систематичного поєднання традиційного фінансового аналізу з оцінкою факторів екологічного, соціального та управлінського впливу
Відбір інвестицій з позитивним ефектом («best-in-class/ positive screening»)	Інвестування в галузі, компанії чи проекти, які демонструють найкращий чи високий рівень позитивних ефектів за ESG критерієм, порівняно з іншими в даній сфері
Інвестування з виключенням негативних ефектів («exclusionary/ negative screening»)	Підхід, що передбачає виключення з інвестиційного портфеля окремих активів, які відносяться до компаній, галузей, країн, що демонструють наявність негативних ефектів за ESG критерієм
Відбір на основі нормативних вимог («norms-based screening»)	Включення до інвестиційного портфелю тих активів, які за ESG критерієм узгоджуються з наявними міжнародними стандартами і вимогами
Суспільно впливові інвестиції («impact/ community investing»)	Інвестування в компанії, організації та фонди, що має на меті досягнення значного соціального та екологічного ефекту на ряду із отриманням фінансових доходів. Включає інвестування як на ринках розвинених країн, так і країн, що розвиваються, і може передбачати отримання дохідності нижче від середньо ринкового рівня
Участь в управлінні підприємством («corporate engagement and shareholder action»)	Інвестування з метою участі в якості акціонера в голосуванні і впливі на прийняття управлінських рішень в компаніях, що мають спрямованість на виконання ESG критерію

Досліджуючи особливості функціонування підприємств у сфері соціально відповідальних інновацій, часто виникає помилкова думка про формування суттєво нижчих фінансових показників діяльності таких підприємств, адже частина прибутку перерозподіляється на користь суспільства. В реальності ж спостерігається зворотна

ситуація. Зростання у світовій практиці вимог до прозорості та розкриття інформації суб'єктами господарювання про напрямки та характер їх діяльності щодо забезпечення сталого розвитку, дало змогу формувати значні статистичні бази даних, що дозволяють приймати інвестиційні рішення більш усвідомлено та відповідально.

Дослідження статистичних даних щодо показників рентабельності діяльності підприємств та рівня їх дохідності засвідчують отримання значно кращих результатів тими компаніями, які є більш ресурсоефективними (використовують менше води, палива, інших енергетичних ресурсів, а також характеризуються нижчими рівнями викидів у забруднення навколишнього середовища) (табл. 2, 3).

Так, дані таблиці 2 свідчать про те, що для компаній, які належать до топ 10% лідерів реального сектору світової економіки за ефективністю використання ресурсів, у формуванні показників рівня їх річної дохідності протягом 2005–2012 рр. були притаманні такі ж тенденції, що і для всіх компаній в цілому, проте фактичні значення зазначених показників у них завжди були вищими.

Таблиця 2

**Порівняльний аналіз річної дохідності компаній,
що інвестують у сталий розвиток, за 2005–2012 рр., % [7]**

Група компаній	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
MoRE World	14,15	19,76	17,98	–39,02	31,58	17,99	–3,83	9,03
MSCI World	7,42	17,95	7,09	–42,08	26,98	9,55	–7,62	8,17
Абсолютне відхилення	6,73	0,80	10,88	3,06	4,60	8,44	3,78	0,86

* MoRE World – фондовий індекс, що розраховується на основі портфеля ТОП 10% ресурсоефективних компаній з кожного сектору, крім фінансового;
MSCI World – фондовий індекс Morgan Stanley Capital International World, що відображає загальну ситуацію на світовому фондовому ринку.

Таблиця 3

**Порівняльний аналіз основних показників рентабельності компаній,
що інвестують у сталий розвиток за період 2005–2012 рр., % [7]**

Групи компаній	Рентабельність продажів	Рентабельність активів	Рентабельність власного капіталу
MoRE World	12,72	6,16	16,42
MSCI World	6,27	3,16	5,51
Співвідношення MoRE World/ MSCI World	2,03	1,95	2,98

Аналогічні висновки можна зробити і щодо показників рентабельності досліджуваних груп підприємств. Так, усереднені значення рівнів рентабельності продажів, активів та власного капіталу за 2005–2012 рр. свідчать, що рентабельність продажів та активів найбільш ресурсоефективних підприємств приблизно вдвічі перевищує аналогічні показники узагальнені по всім компаніям реального сектору, а рентабельність власного капіталу таких підприємств є практично втричі більшою від загальносвітового показника.

Отримані результати свідчать про те, що інноваційно-активні підприємства, які зорієнтовані на сталий розвиток, не лише забезпечують досягнення суспільно значимих цілей, але й здатні надавати фінансові переваги для інвесторів у вигляді вищої віддачі на капітал.

Список використаних джерел:

1. Value based management: Economic value added or cash value added by Fredrik Weissenrieder 1998. [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://doc.mbalib.com/view/2bd5acac20fd8b3c5cfc1470ab03ba84.html>
2. Environmental, Social and Governance: Moving to Mainstream Investing? – June 25. – 2008. [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://www.niri.org/Other-Content/Environmental-Social-Governance-Moving-to-Mainstream-Investing-BSR.aspx>
3. European Responsible Investing Fund Survey 2015 [Electronic resource] // KPMG International Cooperative. – 2015. – 86 p. – Retrieved from: <http://www.kpmg.com/LU/en/IssuesAndInsights/Articlespublications/Documents/Brochure-European-Responsible-Investing-Fund-Survey-20150402.pdf>
4. Hill R.P. Corporate Social Responsibility and Socially Responsible Investing: A Global Perspective / Ronald Paul Hill, Thomas Ainscough, Todd Shank, Daryl Manullang // Journal of Business Ethics. – January 2007. – Volume 70. – Issue 2. – PP. 165–174.
5. 2012 Global Sustainable Investment Review [Electronic resource] // Global Sustainable Investment Alliance. – Retrieved from: <http://gsiareview2012.gsi-alliance.org/pubData/source/Global%20Sustainable%20Investment%20Alliance.pdf>
6. 2014 Global Sustainable Investment Review [Electronic resource] // Global Sustainable Investment Alliance. – Retrieved from: http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2015/02/GSIA_Review_download.pdf
7. Companies That Invest in Sustainability Do Better Financially [Electronic resource] // HBR Blog Network. – Sept. 19. – 2012. – Retrieved from: http://blogs.hbr.org/cs/2012/09/sustainable_investing_time_to.html

Пішенін І.К

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Міжнародний університет «Україна»

м. Київ, Україна

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ**

Одним з провідних стратегічних викликів ХХІ століття є нове загострення технологічного суперництва між національними економіками. Можливість конкурентоспроможної відповіді на цей виклик безпосередньо пов'язана з винайденням динамічної інноваційної моделі організації національної економіки.

Одним з головних чинників національної економіки є транспортний комплекс України. Інноваційна модель розвитку транспортної галузі має визначатися не тільки високим ступенем впровадження науково-технологічних досягнень, а й здатністю перетворити у головний чинник економічного зростання ту циклічну завершеність процесів вироблення та впровадження нових рішень, яка забезпечить належну якість розв'язання технологічних, організаційних, соціальних проблем галузі. За таких умов суб'єкти господарювання транспортної сфери отримують безперечні аргументи щодо

виходу на внутрішні та зовнішні ринки, забезпечують надійні підвалини економічної ефективності транспортної діяльності, накопичують нові можливості та формують сприятливий інвестиційний клімат для розв'язання поточних проблем життєздатності населення та держави.

Нинішній стан української транспортної галузі та існуюча модель її державного регулювання не сприяють започаткуванню необхідних позитивних змін в інноваційній сфері. У 2014 р. частка транспортних підприємств в Україні, які займалися інноваціями, становила 16,8%, що істотно менше, ніж у провідних країнах, де цей показник перевищує 50%. За таких умов забезпечення належного рівня національної конкурентоспроможності транспортної галузі не дозволяє зупинитися на стратегії еволюційного розвитку щодо підвищення інноваційності транспортного кластеру. Україна має віднайти шляхи прискорення, навіть прориву, у галузі інноваційних зрушень її структурної перебудови транспортної галузі.

Усвідомлення актуальності інноваційного розвитку транспортної галузі для України потребує розроблення перспективних шляхів формування інноваційної моделі організації транспортної сфери. При їх виборі мають враховуватися процеси трансформації ролі держави у реалізації інноваційної моделі, необхідність модернізації механізмів її регулювання інноваційними процесами, нарощення потужних самостійних сил інноваційності у безпосередніх суб'єктів господарювання у транспортній сфері, високий рівень загальної конкуренції та конкуренції за першість в інноваціях, різний ступінь вихідної розвиненості та ресурсного забезпечення транспортної галузі по окремим її напрямам.

Наукове підґрунтя державного регулювання інноваційних процесів закладено у працях зарубіжних вчених: Е. Денісона, П. Друкера, Дж. Кейнса, А. Кляйнкнехта, Ч. Макміллана, М. Портера, Дж. Стігліца, Б. Твісса, К. Фрімена, Й. Шумпетера. Істотний внесок у дослідженні цієї проблеми належить вітчизняній економічній школі, яку представляють праці відомих українських вчених: Л. Антонюк, Ю. Бажала, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Дуки, П. Єщенко, В. Зянько, Б. Кваснюка, О. Лапко, А. Мазаракі, Т. Мельник, А. Никифорова, А. Поручника, Т. Романюка, В. Савчука, В. Соловйова, М. Туган-Барановського, Л. Федулової, А. Чухно, М. Якубовського.

Відзначаючи наукову та практичну значущість наявних знань у царині регулювання інноваційних процесів у транспортній сфері, слід констатувати, що формування уявлень щодо механізмів державного регулювання інноваційних процесів галузі в умовах трансформації глобальної економіки та активізації соціальних зрушень є незавершеним. Зокрема, виникає ціла низка питань щодо: трансформації ролі держави в ринковій економіці, що функціонує на інноваційних засадах у транспортному кластері; формування соціально безпечних механізмів активізації конкуренції та стимулювання внутрішньої інноваційної активності суб'єктів транспортної сфери; винайдення шляхів переходу до інноваційної парадигми зі стадії соціальної та економічної кризи.

Присяжнюк А.Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Гришко М.Г.

аспірант кафедри менеджменту

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Реформування національної економіки на інноваційних засадах є об'єктивною умовою зростання конкурентоспроможності України на світовому ринку. Відповідно до практики розвитку найбільш ефективних і стійких економічних систем, певного вітчизняного досвіду вагомим фактором прискореного переходу до інноваційної моделі економічних відносин є застосування кластерного підходу.

В загальному розумінні кластерний підхід – це реалізація інтеграційних процесів у сфері виробництва, започаткування нових форм економічної активності, які функціонують на високому рівні агрегації, що забезпечує ефективність управління, цілеспрямоване використання сукупного виробничого потенціалу та організаційно-економічного ресурсу всіх учасників кластерного утворення. Таким чином, даний підхід ґрунтується на функціонуванні нових організаційно-правових форм – кластерів.

Для України, яка ступила на шлях економічних реформ і перетворень велике значення має застосування кластерного підходу у побудові інноваційно-інвестиційної моделі розвитку, оскільки продукування та дифузія інновацій в умовах затяжної економічної рецесії потребує пошуку нових форм взаємодії різних організаційних структур.

Особливої актуальності питання кластеризації інноваційного типу економіки набуває в посткризовий період, оскільки наявність кластерів спонукає до активізації інноваційної діяльності підприємств-учасників, раціонального використання наявного потенціалу: природного, економічного, фінансового, кадрового. Функціонування інноваційних транскордонних кластерів в Україні може розглядатись у вузькому й широкому розумінні: як інструмент інноваційно-інвестиційного стимулювання розвитку транскордонних територій та як важлива детермінанта євроатлантичної інтеграції.

На нашу думку, інноваційний кластер можна розглядати як стійку систему взаємодії господарюючих суб'єктів та контрагентів в межах регіональної концентрації з метою підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності та конкурентоспроможності, шляхом створення інноваційного продукту.

Інноваційні кластери є осередками інноваційних процесів. Інформаційне забезпечення тісно корелює з інноваційними процесами в частині організаційних параметрів, які в результаті взаємодії визначають ефективність не тільки розроблених інновацій, а й ефективність їх впровадження. При цьому, незважаючи на пошавлений науковий інтерес до кластерних систем, проблем їх формування та функціонування в теорії та практиці переважає дещо фрагментарний аналіз та вибіркового підхід щодо висвітлення окремих аспектів розвитку інноваційних кластерів, зокрема в частині інформаційного забезпечення. Розглянемо більш детально його сутність через призму теоретичного дослідження.

Нині існують різні підходи до визначення сутності та складу інформаційного забезпечення. З огляду на те, що термін «забезпечення» означає рівень достатності будь-чого [1], то під інформаційним забезпеченням доцільно розуміти достатність

інформації. Та для торговельних мереж важливо не достатність інформації, а гостро стоїть питання наявності системи інформаційного забезпечення.

У загальному розумінні інформаційне забезпечення являє собою систему показників і засобів їх опису (класифікатори й коди, економічна документація та відповідним чином організована інформаційна база) [2, с. 15]. З точки зору системного підходу, інформаційне забезпечення – це динамічна система даних та відомостей і способи їх обробки, які дозволяють вивчити реальний стан керованого об'єкта, визначити вплив чинників, що його визначають, а також виявити можливості здійснення необхідних управлінських дій.

У науково-економічних дослідженнях є різні підходи до визначення сутності інформаційного забезпечення: як інформаційного обслуговування управління [3, с. 40; 4, с. 67]; як заходів зі створення інформаційного середовища управління [5, с. 14]; як сукупності дій з надання необхідної для управління інформації у зазначене місце із заданою періодичністю [6, с. 9].

В.С. Рожнов [7] розглядає інформаційне забезпечення як необхідний елемент будь-якої організації, який стоїть вище за техніку управлінських робіт. На його думку, як матеріальне виробництво неможливо уявити без предметів праці, так і управління без інформації.

Ми поділяємо думку дослідника, що інформаційне забезпечення перебуває у тісній взаємодії з іншими забезпечуючими ресурсами систем управління, а також, що інформаційне забезпечення управління – це зв'язок інформації із системами управління і процесом управління в цілому. Автор слушно зазначає, що інформаційне забезпечення набуває все більших переваг над матеріальним забезпеченням, оскільки матеріальне виробництво розвивається внаслідок реалізації інноваційного потенціалу кожного суб'єкта підприємництва та при розбудові інформаційно-інноваційного суспільства в цілому.

Більш вузьким, проте влучним є визначення О.В. Матвієнко [8, с. 11] інформаційного забезпечення діяльності підприємства. Під цим поняттям автор пропонує розуміти оперативне використання інформації як стратегічного ресурсу з метою забезпечення конкурентоздатності організації.

Під системою інформаційного забезпечення К.К. Гордєєв і С.Ф. Маліков розуміли сукупність сумісно діючих елементів, необхідних для виконання встановлених функцій [9, с. 100]. Натомість Л.О. Терещенко і І.І. Матвієнко-Зубенко [10] визначають інформаційне забезпечення як важливий елемент автоматизованих інформаційних систем обліку, призначених для відображення інформації, що характеризує стан керованого об'єкта і є основою для прийняття управлінських рішень.

В.В. Годін та І.К. Корнєєв [5] визначили інформаційне забезпечення як інформаційне обслуговування управління, як дії з надання потрібної для управлінської діяльності інформації в необхідне місце на основі певних процедур із заданою періодичністю та як заходи щодо створення інформаційного середовища управління. В інформаційне середовище управління входять джерела інформації, інформаційна система організації, органи управління як користувачі інформаційної системи.

Досить цікаве і відмінне від інших науковців мають бачення Є.В. Моїсеєнко та Є.Г. Лаврушина [11, с. 32] розглядаючи інформаційне забезпечення як підсистему інформаційної системи підприємства і визначаючи його, як сукупність проектних рішень по об'ємам, розміщенню, формам організації інформації (єдиної системи класифікації і кодування інформації уніфікованих систем документації, схем інформаційних потоків), що циркулює в організації, а також методологія побудови баз даних. До складових інформаційного забезпечення науковці відносять показники,

довідкові дані, класифікатори і кодифікатори інформації, уніфіковані системи документації, інформацію на носіях і таке ін.

Таке бачення заслуговує на увагу, але на наш погляд є хибним з економічної точки зору і підходить лише для вирішення технічних завдань на підприємстві, зокрема такий розподіл (на інформаційне, технічне, математичне, програмне, методичне, організаційне, правове і лінгвістичне забезпечення) інформаційної системи підходить лише для створення автоматизованої системи управління підприємством, як одного з інструментів ефективного управління підприємством.

Отже, в результаті проведеного теоретичного дослідження було встановлено, сутність інформаційного забезпечення й різноманітність його форм придатних для функціонування інноваційних кластерів. Також, інформаційне забезпечення надає вагомі інноваційні імпульси в загальну політику держави щодо кластеризації. Ефективне інформаційне забезпечення дозволить сконцентрувати в собі науку і технології; освіту і професійну підготовку; продукування інновацій та інвестицій; сприяння експорту; залучення іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1087 с.
2. Божко В.П., Власов Д.В., Гаспаріан М.С. Информационные технологии в экономике и управлении: Учебно-методический комплекс. – М.: Изд. центр ЕАОИ. 2008. – 120 с. – 15
3. Бороненкова С.А. Экономический анализ в управлении предприятием. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 224 с. – 40
4. Сухарева Л.А., Петренко С.Н. Контролинг – основа управления бизнесом. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2002. – 208 с. – 67
5. Годин В.В., Корнеев И.К. Информационное обеспечение управленческой деятельности: Учебник. – М.: Мастерство; Высшая школа, 2001. – 240 с. – 14
6. Балабанова Л.В. Информационное обеспечение обоснование управленческих решений в условиях маркетинговой ориентации предприятия: [Монография] / Л.В. Балабанова, Т.И. Алачева. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2003. – 143 с. – 9
7. Рожнов В.С. Информационное обеспечение хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 144 с.
8. Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с. – 11
9. Гордеев К.К., Маликов С.Ф. Информационное обеспечение управления торговлей. М., «Экономика», 1977. – 199 с. – 100
10. Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2004 – 187 с.
11. Моисеенко Е.В., Лаврушина Е.Г. Информационные технологии в экономике. – Владивосток: ВГУЭС, 2005. – 246 с. – 32

Січкаренко К.О.

кандидат географічних наук, науковий співробітник

Інститут економіки та прогнозування

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА ПОТРЕБА У НОВИХ РЕЧОВИНАХ І МАТЕРІАЛАХ

Тематика інноваційного розвитку в українській науковій літературі розроблена достатньо ґрунтовно. Можна стверджувати, що цей напрямок досліджень є одним з найбільш популярних у вітчизняній економічній науці. Широко поширеною є думка, що довгострокове економічне зростання будь-якої країни можливе лише при інноваційному розвитку. Таке бачення підтримується як чисельними вітчизняними спеціалістами, так і широко представлений в іноземній економічній літературі. Втім, власне інноваційний розвиток України в умовах економічної кризи 2015 року для багатьох звучить як віртуальна ідея. На думку чисельних фахівців, з початком глибокої економічної кризи інноваційний розвиток на національному рівні як такий зупинився. Втім, в довгостроковій перспективі інноваційному напрямку розвитку української економіки немає альтернативи. Аби забезпечити реалізацію зазначеної моделі розвитку національної економіки у майбутньому, розвивати законодавчу базу та інноваційну інфраструктуру необхідно вже зараз. Навіть з тією метою, аби підтримувати нинішній рівень технологічного розвитку економіки. Відтак, дана тематика залишається актуальною.

Серед чисельних аспектів інноваційного розвитку можна виділити один, що наразі знаходиться поза увагою наукової спільноти, а саме потребу економіки у нових речовинах та матеріалах. Довгостроковий інноваційний розвиток національної економіки в цілому вимагає декількох умов: наявності інноваційної інфраструктури, сприятливого інвестиційного клімату, умотивованість підприємців до здійснення інноваційної діяльності, тощо. Також важливим ж питання фізичного доступу підприємців до новітніх технологій, можливостям замовляти або самостійно здійснювати інноваційні розробки. Суть питання полягає в тому, що повноцінний інноваційний розвиток національної економіки вимагає ряду обов'язкових умов. Такі умови, як фінансове забезпечення, інституційне середовище, розвиток інноваційної інфраструктури досліджені досить ґрунтовно. Втім, не лише вони визначають зміст на напрямок інноваційного розвитку. Існує ще ряд умов, відсутність яких унеможливує інноваційний розвиток економіки як такий. Однією з них є наявність необхідних кадрів, як серед дослідників, науковців та винахідників, так і серед керівного складу. Однак не менш важливим аспектом є наявність фізичного доступу підприємств та організацій в Україні до новітніх технологій та речовин. Хоча завжди існує можливість імпортувати готові технологічні рішення, досягнення повноцінної конкурентної переваги над учасниками ринку можливе за умови власних розробок, винайдення принципово нових речовин.

В методологічному контексті засади тематики нових речовин та матеріалів, їх вплив на інноваційний розвиток досить масштабні. Коротко викладаючи їх сутність, можна вказати на наступне [1, с. 8]. В зарубіжній науковій літературі терміну «нові речовини та матеріали» найбільш точно відповідає термін «advanced materials». Під цим терміном розуміють нові матеріали, чиї фізичні властивості

та виробничі якості суттєво відрізняються від традиційних матеріалів. Такими властивостями є міцність, твердість, еластичність та ін. Вони можуть мати принципово нові властивості, надпровідність чи тугоплавкість. Походження таких матеріалів може бути абсолютно різне: ними можуть бути композитні матеріали, полімерні сполуки, кераміка, нанорозмірні структури [2, с. 108].

Щодо масштабу наукових досліджень і розробок у цій сфері: в проміжок 1995-2013 рр. у наукових виданнях, що індексуються у Thomson Reuters, за напрямком «advanced materials» було опубліковано 655718 наукових статей. За той самий період у США за цим напрямком було зареєстровано 937216 патентів [3, с. 98]. До того ж дослідження у цій сфері (у порівнянні з іншими напрямками) вирізняє суттєва динаміка: у 1995–1997 рр. щорічно публікувалося 25-30 тис. статей, у 2007-2009 рр. понад як 90 тис. Водночас зростання кількості наукових статей відбувається в першу чергу за рахунок публікації прикладних досліджень. У таблиці 1 представлена динаміка їх публікації наукових статей та патентів у сфері нових речовин та матеріалів.

Таблиця 1

Динаміка кількості наукових статей (опублікованих у журналах, що індексуються у Thomson Reuters) та патентів у сфері нових речовин та матеріалів (за період 2006–2010 рр. для патентів та 2006–2011 рр. для наукових статей)

Патенти	Динаміка +/- (у %)	Наукові статті	Динаміка +/- (у %)
Композитні та гібридні матеріали	+ 13%	Матеріали, засновані на кремнії	+ 3%
Полімери	+ 12%	Метали і сплави	+ 8%
Матеріали, засновані на мембранних властивостях	+ 9%	Керамічні матеріали	+ 4%
Покриття (з новими функціями)	+ 5%	Матеріали, засновані на мембранних властивостях	+ 8%
Метали і сплави	+ 11%	Композитні та гібридні матеріали	+ 7%
Матеріали, засновані на кремнії	0%	Покриття (з новими функціями)	+ 6%
Розумні (smart) матеріали	+ 3%	Розумні (smart) матеріали	+ 7%
Керамічні матеріали	+ 11%	Технології неруйнівного контролю	+ 5%
Технології неруйнівного контролю	+ 6%	Полімери	+ 8%

Джерело: складено за даними [3].

При групуванні результативності наукових досліджень у сфері нових речовин та матеріалів (таблиця 2) простежується відчутна різниця результативності по окремих країнах (за тієї умови, що результативність прирівняна до кількості наукових публікацій за даною тематикою та їх цитування).

Щодо кількості наукових публікацій за вказаною темою. Очевидний тренд збереження провідних позицій США та країн, що вже тривалий період здійснюють послідовну та масштабну політику підтримки наукових досліджень (Японія, ФРН та інші країни ЄС) при суттєвому зростанні ваги країн, які відносно нещодавно її започаткували (КНР, Республіка Корея). Водночас з урахуванням якості наукових публікацій (якщо її ототожнювати з середньою кількістю цитувань пересічної статті) лідерство країн з традиційно розвиненою науковою сферою залишається поза сумнівом (в першу чергу лідерство США).

Публікаційна активність в окремих країнах з проблематики нових речовин і матеріалів (за даними метричної бази Thompson Reuters) на 2013 р.

Країна	Динаміка публікацій у 2005-2010 рр., %	Кількість публікацій	Цитування	Цитування на одну статтю	Номінальн. ВВП на 2010 р., \$ US billion
США	– 5%	247093	1420270	5,75	14,447,10
КНР	46%	156933	43523	0,28	5,930,53
Японія	3%	363910	744212	2,05	5,488,42
ФРН	2%	59648	132409	2,22	3,258,95
Великобританія	3%	13235	44954	3,40	2,251,90
Бразилія	11%	2006	936	0,47	2,143,04
Італія	3%	5785	13491	2,33	2,043,64
Індія	15%	1025	1594	1,56	1,684,32
Канада	3%	2780	8069	2,90	1,577,04
РФ	10%	2780	8069	2,90	1,577,04
Австралія	1%	3191	9495	2,98	1,131,62
Мексика	27%	301	205	0,68	1,035,87
Південна Корея	9%	75148	79842	1,06	1,014,89
Іран	–	3	2	0,67	971
Тайвань	3%	10070	20840	1,88	842
Саудівська Аравія	18%	549	1194	2,17	452,79
Норвегія	13%	641	1760	2,75	417,75
Греція	– 3%	113	231	2,04	299,10
Колумбія	–	28	2	0,07	288,76
Чилі	48%	79	81	1,03	216,31
Алжир	–	7	2	0,29	161,98
Румунія	19%	402	49	0,12	161,63
Перу	–	2	0	0,00	153,88
Казахстан	–	44	25	0,57	148,05
Нова Зеландія	–6%	443	1197	2,70	142,48
Україна	17%	214	179	0,84	136,42

Джерело: складено за даними [3].

Щодо поточної ситуації та найближчих перспектив. Можна стверджувати, що США збережуть своє лідерство, не зважаючи на те, що ряд країн інтенсивно нарощують витрати на наукові дослідження. Водночас внесок країн, що розвиваються, є вкрай малим, і фактично не впливає на основні тенденції у цій сфері. В азійському регіоні суттєво виділяються Китай та Японія, при цьому свій науковий сектор активно нарощує Республіка Корея (Південна Корея). З-поміж країн ЄС виділяються наукові результати найбільш економічно розвинутих країн – в першу чергу ФРН, Франції та Великобританії. Інші країни світу, у порівнянні з лідерами, не роблять вирішального внеску. Виключенням з цієї тенденції є хіба що такі країни, як Канада та Індія.

В цілому можна зробити висновок, що здійснювати наукові дослідження і розробки у сфері нових речовин та матеріалів (та отримувати відчутні наукові результати) можуть лише ті країни, які вже мають розвинуту мережу дослідних установ, підготовлені кадри та розвитку інституції. Досвід вказує, що країни, які воліли швидко наздогнати лідерів та за рахунок додаткових грошових впливів (Саудівська Аравія, наприклад), не змогли досягти заявлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Jani J.M., Leary M., Subic A., Gibson M.A. A review of shape memory alloy research, applications and opportunities [Електронний ресурс] / J.M. Jani, M. Leary, A.Subic, M.A.Gibson // School of Aerospace, Melbourne. – 2013. – 17 p. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261306913011345> – Назва з екрану
2. Січкаренко К.О. Деякі перспективи інноваційного розвитку в Україні: потреби в нових речовинах і матеріалах / К.О. Січкаренко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 4. – С. 107–115.
3. Advanced materials landscape: strategic review of the advanced materials landscape [Електронний ресурс] // KACST. – 2013. – 134 p. – Режим доступу: – Назва з екрану

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Збірник матеріалів

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

Видано в авторській редакції

Адреса для листування: 69000, м. Запоріжжя, п-т Леніна, 109, офіс 214
телефон +38 095 314 96 69
E-mail: office@siee.zp.ua

Підписано до друку 18.09.2015. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 7,21. Тираж 100. Замовлення № 1815-47.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано у поліграфічному центрі
Східноукраїнського інституту економіки та управління